

ISSN 0354-6039 UDK 80+82(05)

R I J E Ć

Časopis za nauku o jeziku i književnosti

Nova serija, br. 20

Nikšić, 2022.

R I J E Ć

Journal of studies in language and literature

New series, No 20

Nikšić, 2022.

FILOLOŠKI FAKULTET UNIVERZITETA CRNE GORE

INSTITUT ZA JEZIK I KNJIŽEVNOST

RIJEČ

ČASOPIS ZA NAUKU O JEZIKU I KNJIŽEVNOSTI

Redakcija

Lada BADURINA (Rijeka), **Tatjana BALAŽIC-BULC** (Ljubljana),
Rajka GLUŠICA (Nikšić), **Slobodan GRUBAČIĆ** (Beograd), **Marina**
KATNIĆ-BAKARŠIĆ (Sarajevo), **Marija KRIVOKAPIĆ** (Nikšić), **Rade**
KONSTANTINOVIĆ (Beograd), **Igor LAKIĆ** (Nikšić), **Vesna**
MOJSOVA-ČEPIŠEVSKA (Skoplje), **Zorica RADULOVIĆ** (Nikšić),
Svein MONNESLAND (Oslo), **Svenka SAVIĆ** (Novi Sad), **Paul-Louis**
THOMAS (Pariz), **Jean Jacques TATIN-GOURIER** (Tours), **Boguslaw**
ZIELINSKI (Poznanj)

Glavna urednica
Rajka GLUŠICA

Sekretarski poslovi
Nataša JOVOVIĆ
Milena MRDAK MIĆOVIĆ

Nikšić, 2022.

SADRŽAJ

Predgovor	5
------------------------	----------

RASPRAVE I ČLANCI

Radomir V. IVANOVIĆ Poetička i estetička opredjeljenja Nova Vukovića	9
---	----------

Nenad VUKOVIĆ <i>Daj dvi oči da se nagledaju</i> – Novo Vuković zagledan u ljepotu	33
---	-----------

Siniša JELUŠIĆ Mit, istorija, fikcija. O hermeneutičkom postupku akademika Nova Vukovića	43
---	-----------

Rajka GLUŠICA <i>Besjeda nad besjedama</i> Nova Vukovića	55
---	-----------

Nataša JOVOVIĆ Doprinos Nova Vukovića razvoju književne stilistike sa poetikom u Crnoj Gori.....	67
---	-----------

Zora JESTROVIĆ Profilacija naučnog i fizičkog bića akademika Nova Vukovića	77
---	-----------

BIBLIOGRAFIJA NOVA VUKOVIĆA

Branka DRAGOSAVAC Uz bibliografiju Nova Vukovića.....	91
Bibliografija Nova Vukovića	94
Imenski registar	138

PRIKAZI

Zorica RADULOVIĆ
O stilističkoj misli Nova Vukovića
Prikaz knjige *Putevi stilističke ideje* Nova Vukovića 147

Živko ĐURKOVIĆ
Zavičajne fascinacije i frustracije u knjizi Miloša Jeftića
Visovi Nova Vukovića
Prikaz knjige *Visovi Nova Vukovića* Miloša Jeftića 153

Bojana OBRADOVIĆ
Knjiga Novu Vukoviću u čast
Prikaz knjige *Hommage Novu Vukoviću* 159

SJEĆANJE

Živko ĐURKOVIĆ
Deset godina nakon Novove smrti 167

Rajka GLUŠICA
Dvadeset godina od smrti akademika Nova Vukovića 171

Predgovor

Dvadeseti broj nove serije *Riječi*, kao druga sveska za 2022. godinu, posvećen je Novu Vukoviću (1937–2002), cijenjenom i dragom profesoru Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore i redovnom članu Crnogorske akademije nauka i umjetnosti povodom dvadeset godina od prerane smrti. Poseban broj *Riječi* akademik Vuković zaslužuje i kao višegodišnji (od 1995. do 2002) urednik ovog časopisa. Pažljivo i znalački je uredio osam brojeva stare serije *Riječi*, tada jedinog časopisa za nauku o jeziku i književnosti u Crnoj Gori, uspostavljajući koncepciju časopisa, stalne i povremene rubrike i čitav niz tehničkih i drugih pravila i standarda koji su uobičajeni za naučna glasila, kao i stroge kriterijume kvaliteta objavljenih naučnih radova i priloga.

Kod drevnih Maja broj dvadeset predstavlja božanstvo sunce u njegovoj arhetipskoj funkciji savršenog čovjeka. Maje kad broje umjesto dvadeset kažu i *Čovjek*. Neka čudna božanska koincidencija se poigrala, pa se poklopilo da ovaj dvadeseti broj *Riječi* posvetimo savršenom Čovjeku broja dvadeset, povodom dvadeset godina od njegovog odlaska sa zavičajnih durmitorskih predjela u rajске.

Ovim brojem *Riječi* željeli smo da podsjetimo sve one koji su imali sreću da poznaju, sarađuju ili prijateljuju sa profesorom Novom Vukovićem i budu oplemenjeni njegovim prisustvom, a da onima koji ga nijesu poznavali unekoliko predstavimo ovog izuzetnog naučnika, profesora i čovjeka – njegovu uspješnu naučnu karijeru, njegov odnos prema književnosti, nauci, zavičaju, prijateljima, kolegama, studentima, njegove osobenosti i vrline. Dužnost nam je da pamtimo najbolje iz naše akademske i naučne zajednice, one koji nam mogu služiti kao primjer. A kao divan primjer i uzor kakav treba da bude profesor, kolega i naučnik svakako nam može biti ličnost i djelo akademika Nova Vukovića.

Urednica *Riječi* Rajka Glušica

RASPRAVE I ČLANCI

УДК 821.163.4.09 Вуковић Н.

Радомир В. ИВАНОВИЋ
Црногорска академија наука и умјетности
Подгорица

ПОЕТИЧКА И ЕСТЕТИЧКА ОПРЕДЈЕЉЕЊА НОВА ВУКОВИЋА

Аутор у овом раду указује на аналитичке способности, знање и умјење академика Нова Вуковића, имајући у виду све његове садржајне и вриједне књиге из више научних дисциплина (историје књижевности, стилистике, фантастике, дјечје књижевности) од којих издваја монографију – *Приповиједање као опсесија* (Студија о Љубишином дјелу *Причања Вука Дојчевића*), зато што се у њој крије „шифра тумачења“ најшире схваћених његових погледа на свијет, а у тим оквирима и погледима на свијет књижевне умјетности и магије језика којим је оно остварено. На основу научно засноване и аргументоване анализе, аутор рада закључује да је Ново Вуковић један од најзначајнијих љубишолога, ако не и најзначајнији: да је дао несумњив допринос љубишологији и да врхунске домете остварује у монографским публикацијама – *Приповиједање као опсесија* (1980) и *Приповијетке Стефана Митрова Љубише* (1985).

Кључне ријечи: Ново Вуковић, С. М. Љубиша, љубишологија, литерарност, естетска суштина књижевности

Из аналитичког корпуса литературолога Нова Вуковића (1937–2002), који чине занимљиво конципиране, а садржајно богате књиге: *Иза граница могућег* (1979), *Огледи из књижевности* (1984), *Приповијести Стефана Митрова Љубише* (1985), *Увод у књижевност за дјецу и омладину* (1989; 1996), *Путеви стилистичке идеје* (2000) и аманетна књига *Девета соба* (2001), издвојили бисмо најрепрезентативнију од њих – монографију *Приповиједање као*

опсесија (Студија о Љубишином дјелу *Причања Вука Дојчевића*), 1989, не само зато што показује све аналитичке способности, знање и умјење аутора већ и стога што се у њој крије „шифра тумачења“ најшире схваћених његових погледа на свијет, а у тим оквирима и погледима на свијет књижевне умјетности и магије језика којим је оно остварено.¹

У „Предговору“ наведеној књизи (стр. 5–6) аналитичар исповједно сумира дотадашња искуства и сазнања и саопштава једну од глобалних идеја сопственог начина мишљења – да свако сложено, драгоцјено и аутентично дјело националне или наднационалне књижевности у себи крије *тајну*, тачније *тајновитост* (он сâм би рекао да је „у њему укривена нека посебна тајна“). Као зналац и поштовалац француске књижевности и науке, Вуковић је сагласан са водећом идејом француског научника Пола Дила, који тврди да *тајна* егзистира у сопственој *тајновитости*, да се саморепродукује и да не може бити објашњена, јер *објашњена тајна* није ни *објашњење* ни *тајна*! Отуда се аналитичар у свим фазама интелектуалног и креативног развоја налази у положају бајковитог јунака који се, in ultima linea, у подједнакој мјери каје за оно што је учинио и оно што је пропустио да учини, а могао је.

Лукачевским рјечником речено, књижевно дјело се анализом не може исцрпити, без обзира на то какве се све аналитичке парадигме примјењују, колика је аналитичарева моћ проницања у скривене суштине, које врсте надахнућа користи и какве дарове посјеђује. Фатум до краја „необављеног задатка“ лежи у суштини оваквог, агностицизмом прожетог становишта, који аутор надахнуто дефинише у „Закључку“ исте књиге (стр. 129–133), у виду композиционог прстена посвећеног елаборацији ове идеје:

„Има, тако, књига које вас привлаче нечим и које у вама изазивају осјећање посебне тежине и специфичне вриједности, и то, што је парадоксално, нарочито онда кад нису непосредно пред вама. Кад их читате изнова, кад по ко зна који пут претражујете њене кутове и покушавате да освијетлите њена тамна мјеста, то сјећање се распршује и ви сте у недоумици да ли не гоните само једну илузију. *Причања* спадају у такве необичне

¹ Највећи број егзистенцијалних, филозофских, психолошких, социолошких, естетичких и литературолошких опредјељења саопштен је у књизи разговора *Висови Нова Вуковића* (Београдска књига, Београд 2002, стр. 140), чији је аутор Милош Јевтић. Ова књига неопходна је у конституисању начина мишљења Н. Вуковића.

књиге, које вас не остављају онда кад сте ви то учинили и које вам се опиру кад им се поново враћате“ (стр. 129).

Другу методолошку премису, идеографско чвориште или парадигматску осу налазимо проучавањем односа продукционог и рецептивног модела, тј. односа стваралачког и аналитичког духа (њихове интеракције).² Као троиподеценијски актер и свједок научне расправе о *природи критике*, о томе да ли је она превасходно креативна (белетристичка) или интелектуална (научна) врста духовне дјелатности, Вуковић се имплицитно не изјашњава у монографијама, расправама, студијама, огледима и чланцима, ближи мишљењу Зорана Гавриловића о „ученој есејистици“ но Светозара Петровића о строгој „логичкој заснованости“. Из спектра специфичних естетичких и литературолошких проблема издвојићемо овом приликом само два: *први* се односи на приоритет који стварање има у односу на промишљање о њему, будући да је књижевна умјетност основни предмет анализе; а *други* на то да се у аутентичним аналитичарским дјелима јаз између те двије врсте међусобно условљених дјелатности не смије продубљивати него, напротив, да треба свим силама тежити ка смањивању дистанце међу њима. Користећи особити начин литераризације као модел у реторици назван *captatio benevolentis*, савремена литературологија се, по Вуковићевом мишљењу, ни под каквим изговором не смије одвајати од свог предмета, при чему је она много ближа остваривању циљева у супстанцијалној него у релацијској теорији књижевности.

У књизи *Висови Нова Вуковића* (2002), неопходној у свакој врсти расправе о поетици, аутопоетици и метапоетици, Вуковић експлицитно дефинише стварање и промишљање о оствареном, усмјеривши, овога пута, пажњу на однос естетике, поетике и ноетике.³ Свјестан чињенице да су *анорије* нерјешиве, аутор указује на

² О познатој елиотовској дијади – духу који ствара и души која пати, односно о интеракцији стваралачког и аналитичког духа, опширније смо писали у огледу „Стваралачки дух као изазов критичком духу (О критичком методу)“, објављеном у нашој књизи *Искусвени кругови* („Змај“, Нови Сад, 2002, стр. 285–296). Оглед је подијелен у два дијела: „Дух радозналости“ и „Дух разноликости“, а започет је епиграфом који смо преузели из рада Мирослава Егерића о Бориславу Пекићу: „Најбоље ради дух који не престаје са радом“.

³ Овој тематици и проблематици посвећена је у цјелини књига *Путеви стилистичке идеје* (2000), будући да Вуковић тумачи стилистику као средишњу дисциплину литературологије и лингвистике. Она на срећан начин спаја теорију и праксу, с једне, као и литературологију и лингвистику, с друге стране. Занимљив прилог о овој књизи објавила је Зорица Радуловић – „Мјера ријечи“ (или о књизи *Путеви стилистичке идеје* Нова Вуковића)“ у пјеваљском часопису „Мостови“ (год. XXXIII, бр. 169–170, 2002, стр. 55–70).

два аспекта које му се у расправи ове провенијенције чине суштаственим: аспект *литерарности* и аспект *осмишљености*, залажући се за панкалистичку визију. Првим поводом он у виду поетске апофтегме закључује: „Књижевност је, дакле, за мене свијет саткан ријечима у ком станује љепота. Сваки остали становник тог свијета је ефемеран“ (стр. 70). У продужетку овог сегмента аутор исписује једно, у суштини антихегелијанско становиште: „Не могу да замислим свијет без књижевности и ужасава ме идеја о крају или, ако не о крају, а оно о тоталном дисхармонизовању свијета с хуманистичким ликом“ (стр. 70). Као изразити хуманиста, он се с правом побунио против нарастајуће дехуманизације свијета, односно синдрома који је метафорично оимењен као „крај вијека“, „крај миленијума“ и „крај цивилизације“, јер она, цивилизација, технички и технолошки напредује, али морално назадује.

Магију „литерарности“ или *„естетских суштина“* књижевности Вуковић превасходно види у *магији језика*, од искона до кона, односно од правремена, у коме је дошло до „првоименовања ствари и рађања језика“. Трагајући за етимонима ријечи, Вуковић ће у књизи *Приповиједање као опсесија* егзалтирано закључити: „Ту лексичка бујица непрестано, у таласима, запљускује слушаоца, тако да се он осјећа, у неку руку, као да присуствује сâмом рађању језика“. По свему судећи, аутор инсистира на особној „филозофији језика“, на „језичкој дубини“, „ризници језика“ као „депоа вербалне енергије“, како би рекао Бошко Петровић. Стога посебну важност придаје „језичкој фантазији“, будући да се у језику крије суштина нашег бића.

У књизи *Висови Нова Вуковића*, управо тим поводом, он исписује једну реченицу особене чујности и са тенденцијом да заузме издигнуто мјесто (зато је пласира у виду филозофске апофтегме): „Језик је, у ствари, истинска домовина писца, његово станиште и најпоузданије одређење“ (стр. 111). Захтијевајући од стваралаца и мислилаца „фразеолошку елеганцију“ и „језичку беспрекорност“, он и сâм, у својим радовима, настоји да оствари тај високо постављен естетски *идеал*, стекавши предиспозицију рођењем и развијајући способности континуираним радом. Вуковић је у потпуности сагласан са становиштем које Борис Пастернак саопштава у роману *Доктор Живаго*: „Језик – постојбина и уточиште лепоте и смисла – сâм почиње да мисли и говори уместо човека и постаје музика, не у

смислу спољашњег чујног звучања, већ у смислу тачности и могућности свог унутрашњег тока“.⁴

Будући да дјело не настаје *ex nihilo*, Вуковић сматра да је његова *аутентичност* резултат дара и рада, да управо зато представља „амалгам чуда и труда“, како је тај процес дефинисала Марина Цветајева у писму Борису Пастернаку, а са одушевљењем га преузео и актуелизовао креативном праксом Данило Киш. „Дубину језика“ у подједнакој мјери, по Вуковићевом мишљењу, емитују и конкретна и латентна енергија поетског говора.

Нове методолошке премисе проналазимо у оним Вуковићевим прилозима који су посвећени теоријској равни анализе. То нарочитом снагом еманирају прилози посвећени расправи о *природи књижевности*, односно *природи књижевне критике* схваћене као композитни појам. У *Висовима Нова Вуковића* (на стр. 59–60, 68–70 и другдје) аутор најприје саопштава мишљење о науци о књижевности као привилегованом (!?) облику моделовања стварности,⁵ а одмах потом и о међусобном односу њених дисциплина: књижевне теорије, књижевне историје и књижевне критике. Уопштено говорећи, када су у питању аналитички модели које је он користио као

⁴ Колики значај Вуковић придаје *литерарности* у првој мјери показује његов оглед „О Пантићевом истраживању односа усмене – писмене књижевности“ објављен у зборнику радова *Homage Данилу Кишу* (IV), Културно-просвјетна заједница Подгорице – Средња школа „Данило Киш“, Подгорица – Будва, 1998, стр. 78–86. Пишући о односу продукционог и рецептивног модела, Вуковић истиче *литерарност* као једно од најзначајнијих својстава сваке врсте „писаног говора“:

„Иако махом везани за једну литературу и једно вријеме, који нам из перспективе овог тренутка изгледају тако далеко, они се читају лако, с осјећањем да вас у свијет ренесансних градова нашег приморја и Италије не води скрупулозни и акрибични истраживач, чији прсти су преврнули толико старих рукописа, архивских докумената и књига, него истанчани белетриста, који свакој фрази удахњује живот и доводи до лијепог облика. То умјеће да се и о најтежим темама једне науке расправља прегледно и приступачно и та вјештина да се чињенице саопштавају у форми и мјери који неће нарушити нужну динамику текста, осим што читаоца 'увлаче' у дубину проблема, пружају му интелектуално и естетско задовољство, као да пред њим нијесу научне студије о умјетности, него умјетност сама“ (стр. 86).

⁵ О томе смо шире писали у огледу „Наука и умјетност као облици моделовања стварности (Прилог филозофији науке)“, објављеном у новосадском часопису „Педагошка стварност“ (год. XLVIII, бр. 9–10, стр. 643–654). Позивајући се на бројне ауторе који су се бавили овом облашћу (Р. Карнапа, К. Р. Попера, П. Фајерабенда, У. Ека, А. Компањона, Ж-М. Шефера, М. Марковића, Н. Милошевића и друге), ми смо се залагали за три принципа: 1. принцип *конвергенције* научних дисциплина; 2. принцип *отворености* дјела и 3. утврђивање *обједињавајућих начела* науке и умјетности, као и равноправних облика моделовања стварности.

узорите, рекли бисмо да се у првом реду ослањао на француску стилистичку критику и познате теоретичаре, који су потом слиједили (Барт, Женет, Тодоров, Кристева, Рикер, Дерида и други, особито оне који су се бавили стилистиком и лингвостилистиком). Од домаћих критичара/теоретичара критике најближа му је Исидора Секулић, због тога што је примјењивала тзв. „синкретички модел критике“. Ту врсту интелектуалне и есејизираних експертизе у нашем културном и научном простору наставили су да његују Зоран Гавриловић, Предраг Палавестра, Петар Џацић и Славко Леовац, који су најближи Вуковићу, као и критичарски троугао који показује сродност на основу „унутрашњег профила“ примијењених аналитичких профила (њему припадају аналитичари типа Нова Вуковића, Славка Гордића и Јована Делића).

Већи дио научних посленика који су се бавили проучавањем сложеног и садржајног аналитичког дјела Нова Вуковића, а њихов број није мали,⁶ сагласни су у томе да се оно може подјелити, уопштено посматрано, на три „поља духа“, „Поља“ која су задовољавала потребе, укус и радозналост аутора. Први обухвата *књижевну историју* (репрезентативни су прилози о дјелу Стефана Митрова Љубише), други *књижевност за дјецу и омладину* (репрезентативне су књиге: *Изгнаница могућег*, 1979, посвећена фантастици, и уџбенички конципиран *Увод у књижевност за дјецу и омладину*, 1989, 1996); а трећи *теорију књижевности* (репрезентативна је књига *Путеви стилистичке идеје*, 2000).

Са таквом подјелом сложио се и сâм Вуковић. Међутим, стекли смо утисак да је он то невољно учинио, принуђен постојећим стереотипом. Аутор је склонији конвергенцији него дивергенцији научних дисциплина уопште, а књижевнонаучних дисциплина посебно. Он тежи стварању „синкретичког модела“ у коме се истовремено, мада не у истој сразмјери, користе знања из различитих дисциплина литературологије и лингвистике, као и компаративистике и фолклористике. Одабрани модел је доприносио *универзализацији*

⁶ Прерана Вуковићева смрт (фебруара 2002) као да је интензивирала постојеће научно интересовање за његово аналитичко дјело. У оквиру манифестације „Пјесничка ријеч на извору Пиве“ организован је скуп „Научно дјело др Нова Вуковића“ (одржан у Плужини-ма, крајем јула 2002). У раду овог скупа учествовало је 16 научника (Д. П. Вукотић, М. Вуксановић, С. Јелушић, С. Кољевић, З. Радуловић, Ј. Томић, Ж. Ђурковић, Ж. Ђуровић, З. Лакић, Ненад Вуковић, Ј. Делић, А. Јерков, М. Пантић, Ј. Чађеновић, Светлана Калезић и И. Негришорац). Првих седам аутора објавило је своја саопштења у часопису „Мостови“ (год. XXXIII, бр. 169–170, 2002, стр. 43–82).

научних истина, а не њиховој *парцелизацији*, те је прилика да констатујемо како се Вуковић залагао за *интегралну* а не за *парцијалну слику свијета*. Поједино дјело се не може ваљано протумачити (особито у књижевноисторијској равни) уколико аутор није упознат са „Духом епохе“ и особеностима стилске формације којој писац припада. Стога је у проучавању дијахроније ближи књижевној историји, а у проучавању синхроније књижевној критици. Да би остварио априорно постављене циљеве, аутор непрекидно има на уму *систематичност и дисциплинованост*⁷ зато и користи два принципа презета из античке естетике, како би остварио онај аристотеловски схваћен „вербални енергизам“. Ријеч је о принципу *ентелехије* (усмјерености ка циљу) и принципу *синергије* (истовременој употреби различитих врста енергија).

Мада изванредно влада достигнућима савремене теорије књижевности, Вуковић је, руковођен сопственом аналитичком природом, избјегавао да се посвећује искључиво теоријским питањима, питањима метатеорије, метода и методолатрије. Напротив, он се видно супротставља општем процесу *теоретизације свести* у последње три деценије XX вијека. Вуковићево „саморазумљиво полазиште“ састоји се у проналажењу сразмјере између теоријских експликација и непосредоване интерпретације (у примијењеној равни). При томе је, без икакве сумње, више уживања налазио у *интерпретативном моделу* него у теоријским експликацијама, што се може доказати анализом његових ставова према семиологији, наратологији и генологији. Као образац „синкретичког модела“ могу да послуже књиге: *Огледи из књижевности* (1984) и *Девета соба* (2002), у којима је истовремено показан Вуковићев однос према књижевном наслеђу (а), као и савременој књижевној продукцији (б), особито у низу прилога из последње двије деценије (1981–2002), у којима му примарне симпатије постају дјела Борислава Пекића, Милорада Павића, Матије Бећковића и других, све до дјела Мира Вуксановића, поред Лалића, Д. Костића и Ч. Вуковића.

⁷ Посебно интересовање Вуковић поклања поетолошким проблемима. Ту врсту интересовања демонстрирао је у зборнику радова *Liber amicorum* (Филозофски факултет – „Змај“, Нови Сад, 2001, стр. 129–131), посвећеном аутору овог рада. Занимљив је аналитички идеал по коме се књижевнонаучном анализом мора обухватити „епоха у тоталу“, односно „многостраност њених естетских, поетичких и општедуховних токова и гигања, што је, мање-више, идеал сваког књижевног историчара“ (стр. 130).

Уколико имамо у виду само радове из *Љубишиологије*, области којом се најдуже и најсистематичније бавио, можемо закључити да је у њима махом примјењивао два модела читања: модел „цикличног читања“ и модел „реверзибилног читања“, који примјењује најприје стога што је у међувремену напредовала и сама литературологија у свом развоју, а потом и зато што су Љубишина дјела представљала његову опседантну тематику, мотивику и проблематику. Први модел омогућује ширење концентричних кругова, у десетак прилога посвећених Љубиши, у периоду од 1967. до 1980. године (све до појаве монографије *Приповиједање као опсесија*), а примјере сужавања концентричних кругова у десетак других прилога. Тај је видан у аналитичком диптихону насталом у другој фази аналитичке метаморфозе: „Ка форми новеле: *Крађа и прекрађа звона* (1999) и *Кањош Мацедоновић: између митологеме и реалистичке приповијетке*“ (2000).⁸ Наведеним аналитичким медаљонима илустровано је ново и продубљено Вуковићево методолошко својство. Ријеч је, наиме, о процесу *артикулације* погледа на књижевност и науку о њој, која се реализује кроз: књижевнотеоријско (а) и књижевно-историјско образовање (б), као и кроз искуство читања (в), како сâм аутор каже тим поводом.

У елаборирању дјела, процеса и појава, феномена и ноумена, Вуковић не користи само логичко, каузално и алегоријско мишљење него истовремено и интуитивно, особито када се ради о често примјењиваном и радо усвојеном *интерпретативном моделу*. Већ по броју прилога посвећених опседантној теми и мотиву, као и по примијењеним проседеима, лако се може закључити који су „централни“, а који су „маргинални“ (на које је аутор морао да пристане због диктата тзв. „задатка дана“). Такође је видно да се у последњим деценијама аутор концентрише на ону категорију коју Петар Милосављевић, у књизи *Методологија проучавања књижевности*

⁸ Први оглед је објављен у зборнику радова *Ноттаге Данилу Кишу* (V), Средња школа „Данило Киш“, Будва, 1999, стр. 105–111, у оквиру тематског блока „Умјетност приповиједања Стефана Митрова Љубише (Наратолошки аспект)“, уз учешће десетак југословенских научника; а други у зборнику радова *Књижевно дјело Стефана Митрова Љубише – Ново читање* („Медитеран“, Будва, 2000, стр. 5–15), уз учешће тридесетак научника. Упутно је видјети и тематски блок „Фолклор у дјелу Стефана Митрова Љубише“, објављен у зборнику радова *Паптровићи (Историја. Култура. Природа)*, у коме је радове објавило десетак аутора. Зборник је објавио Одбор за сакупљање историјске грађе о Паптровићима (Петровац на Мору – Свети Стефан, 2001, стр. 7–98).

(1985), назива „логосом књижевности“. У теоријским размишљањима, доминантним у књизи *Путеви стилистичке идеје* (2000) аутор указује на пет врста теорија: 1. теорију избора; 2. теорију отклона од норме; 3. теорију денотације – конотације; 4. теорију варијације и 5. семантичке теорије стила, при чему је занимљива чињеница да се аутор радије определио за *семантику* него за много изазовнију и фреквентнију *семиологију*.

Најширем концентричном кругу расправе припада и категорија „*естетска суштина*“ умјетности, која је, по ауторовом мишљењу, пресудна за садашњу и будућу егзистенцију књижевног дјела. Она, „*естетска суштина*“, стиче примат над свим другим вербалним производима, као непогрешив знак оригиналности. „При том естетско бива распршено у свим елементима дјела и дјелује кроз његову хармонизовану свеукупност“ – завршава ову мисао аутор у *Висовима Нова Вуковића* (стр. 70). Споменути процес распршивања указује на то да је он у потпуности прихватио идеју о флуидности „*естетских суштина*“; о законитости опалесценције или опализације значења; о ингарденовски схваћеним „мјестима неодређености“ или иглтоновски схваћеном „треперењу значења“. Стога у његовом начину мишљења предност, без изузетка, има *ејдетски* начин мишљења (у сликама) над *логичко-дискурзивним* начином (у појмовима), јер је *слика* по својој природи неисцрпна, док је *појам* лако исцрпив (првом су посвећени процеси *актуелизације*, а другом процеси *аутоматизације*). Такође је приметно да је овом аналитичару од четири врсте фантазије најближа „језичка фантазија“, док се у другом или трећем плану налазе „сензорна“, „моторна“, па чак и „творачка“.

Једну од битних премиса представља и употреба *бинарних опозиција* на којима се гради „слика свијета“, било да су у питању књижевнонаучне дисциплине, било њој сродне, културноисторијске дисциплине, које се уже дефинишу као хуманистичке (филозофија, психологија, антропологија, социологија, етнографија, културологија и др.). Најфреквентније бинарне опозиције су: *реалије* – *идеалије*; *стварност* – *умјетност*; *материјално* – *духовно*; *физичко* – *метафизичко*; *теорија* – *пракса*; *конвенција* – *инвенција* и бројне друге. Посебну пажњу Вуковић поклања бинарној опозицији *реално* – *фантастично*, јер га обје категорије у подједнакој мјери интересују због своје природне и логичке повезаности. По угледу на Тодорова, бави се анализом категорија: *фантастично*, *чудно* и *чудесно*,

тврдећи да између реалног и имагинарног/имагинативног свијета постоји систем спојених судова. Не тако често али радо инсистира на два координирајућа процеса: процесу *реализације* фиктивног (прелазак митеме у поетему, на примјер) и процесу *функционализације* реалног (прелазак поетеме у митему, на примјер).

Како временом све дубље понире у психологију Љубишиних епских јунака (прије свега Кањоша Мацедоновића и Вука Дојчевића), усавршавајући сопствени аналитички инструментаријум (о чему свједочи Сениша Јелушић у огледу „Ново Вуковић: *Девета соба* као архетипска визија“, 2002), он брижљиво слиједи и проучава не само процес митологизације него и процес демитологизације и ре-митологизације стварности и умјетности. Резултат тог духовног проскинитариона представљају сумирани закључци, попут сљедећег: „Љубишин јунак преузет из легенде наново је постао легенда и почео свој ванлитерарни живот као симбол, као знак препознавања етничког и културног идентитета једног простора и као књижевни лик у дјелима других писаца“ (стр. 5).

Сви одељци Вуковићевих радова посвећених Језику и Говору, Мисли и Смислу, показују да је аутор дубоко свјестан чињенице да апсолутних одговора на постављена питања нема и да се стога читава расправа мора увијек започињати испочетка. Наведена законитост показује одрживост особито уколико у средиште расправе уведемо сукоб постојећих *цивилизација* (Истока и Запада), различитих *модела* културе (наративног и скриптивног) и различитих *врста* књижевности (усмене и писмене). Као *homo viator* Љубишин епски јунак је у правом смислу Медитеранац / Левантинац. Он је стога прикладан за истраживање вајтовски схваћеног „номадског духа“, нарочито у процјени сопственог и туђег вредносног система. У том контексту посматрано, нормално је што у Љубишиној „слици свијета“ неминовно долази до процеса „*хибридизација култура*“, „*хибридизација језика*“ и „*хибридизација жанрова*“, како с правом тврди М. М. Бахтин другим поводом.

Ново Вуковић је, да закључимо, био аналитичар „срећне руке“, како у погледу *избора* предмета, тако и у погледу начина *елaborације*, као и *тематизације* прилога у ширу, кохерентну цјелину. У монографијама, расправама, студијама, огледима и чланцима о Љубиши он показује начин на који се инспирише тематиком и мотивиком (у првом реду мислимо на обухватну књигу Божидача Пејовића *Књижевно дјело Стефана Митрова Љубишице*, 1977), начин на који

кореспондира са другим љубишолозима (било да је сагласан, било несагласан), одазивајући се увијек из почетка позиву стваралачког и аналитичког бића и богатећи не само интенционални него и лингвистички лук сопственог дјела (узетог у цјелини или у поједино-стима). Скрупулозни однос према литературологији уврстио га је у ред најзначајнијих љубишолога данас, једног од оних чије дјело већ пуне четири деценије дјелотворно зрачи у нашој науци о књижевности.

У процесу убицирања „*естетских суштина*“, према Вуковићевом мишљењу, пресудан је „*лични акценат*“. Он у првом реду указује на аналитичареву самосвијест, јер је аутентични аналитичар по правилу увјерен у мисију коју обавља, у валидност посла којим се бави, у сврсисходност и смисленост примијењеног аналитичког модела. Интеракција стваралачког и аналитичког духа, у ужем, као и интеракција стварносног и стваралачког мита, у ширем контексту посматрано, показује чиме је све поједини аналитичар допринио ширењу и умножавању *конвенција*, а чиме снажењу и развијању аналитичких *инвенција*. Први процес подразумијева примјену „мртвих правила“ или „истрошених аналитичких матрица“, а други продор у нова „поља духа“ и макар и релативно ново „поље смисла“. Стога је разумљиво што крајњи резултати аналитичке праксе не зависе толико од жеља и амбиција колико од способности, образованости и даровитости аналитичара да удовољи најприје новим потребама времена, а одмах потом и потребама стваралачког нагона.

Уколико смо исправно протумачили основна Вуковићева филозофска, естетичка, интелектуална и креативна опредјељења, закључили бисмо да се „*лични акценат*“ који садржи белетристичко дјело мора у одговарајућој мјери пренијети на „*лични акценат*“ који садржи литературолошко дјело. Исидора Секулић је тим поводом исправно тврдила да аутентично умјетничко дјело може да живи стотину година без аутентичне критике, али да аутентична критика не може постојати без аутентичног дјела, будући да неаутентично дјело, како с правом тврди Нортон Фрај, сâмо по себи девалвира сваку врсту аналитичког проседеа. Једном ријечју – добар *избор* је предуслов настајања *аутентичног* аналитичког дјела. У Вуковићевом доприносу љубишологији, готово без изузетка, видан је такав *избор* и таква *елаборација* изабраног предмета. Уз све то, у тој врсти радова осјећа се оно бартовско „задовољство у тексту“, односно она „радост стварања“ о којој надахнуто пише В. Б. Шкловски.

У најопштијим цртама говорећи, Ново Вуковић умјетност посматра као врсту „обликовања свијета“, његову реконструкцију, а науку као врсту „интелектуалног ангажмана“, чувања и преобликовања тог истог свијета. У оба случаја ријеч је о самосвојним процесима *вербализације свијета*, која превасходно служи истини, подизању естетских и интелектуалних вриједности и преовладавању све поразније и присутније „кризе говора“.⁹ На тај начин се естетски план хармонизује са етичким (посматрано са идеографског становишта) док се креативни и интелектуални план прожимају у толикој мјери да их је понекад тешко разлучити (посматрано са формалног становишта). Као приврженик „лијепе приче“, која обухвата реконструкцију протеклог живота, и „лијепог говора“, који осмишљава сваку врсту креативног и интелектуалног чина, он видну пажњу посвећује логичком плану, класичном распореду мањих цјелина у оквиру већих, избору лексике и стилској контроли, како сâм каже тим поводом.¹⁰

У свим врстама доприноса љубишологији: а) појединачним прилозима; б) приређивању Љубишине наративне прозе и в) монографским публикацијама, верификованим у ријетким библиографијама,¹¹ као и у другим прилозима (којих има преко 159), који пружају „бочно освјетљење“ проблематике о којој је ријеч, Вуковић најприје настоји да открије тајне умјетничког „врела језика“ и да тек потом актуелизује и проблематизује она „поља духа“ која сма-

⁹ Видјети Вуковићев предговор „Дилеме интелектуалног ангажмана“ у књизи *Бесједе и огледи* (II) Драгутина П. Вукотића (Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица, 1997, стр. 7–11). Основну сврху интелектуалног ангажмана аналитичар види у интензивирању и проширењу „до крајњих граница својих могућности и ставити га у функцију чувања и рестаурације виталних токова научног и културног живота нације“ (стр. 5).

Такође видјети и „Бесједу поводом 150-годишњице Његошеве смрти“, објављену у зборнику радова *Династија Петровић Његош* (том III), Подгорица, 2002, стр. 495–498 („Његош је био чиста духовност“, пише Вуковић).

¹⁰ Ову особеност Вуковићевог стила и језика најпрецизније је формулисала Јованка Вуковић: „Основна одлика Вуковићевих огледа је течан и елоквантан језик, формулисан крајње јасном и одмјереном реченицом, без вербалистичких наслага и претенциозности.“

¹¹ Највише информација садржи пета књига *Сабраних дјела (Критичко издање) – Библиографија. Прилози* (1988), коју је саставио Мирослав Лукетић и која садржи 1006 библиографских јединица. Упутно је видјети још и „Селективну библиографију Стефана Митрова Љубише“ Мирјане Брковић, објављену на крају књиге *Самописи и казалице Стефана Митрова Љубише* (2000, библ. јединица 317), као и волуминозну *Библиографију о Паитровићима* (2001) Милорада Т. Миловића (библиогр. јединица 10 127).

тра најрелевантнијим, на која су такође указивали врсни претходници – љубишолози (Љ. Недић, И. Секулић, В. Живојиновић Massuka и Б. Пејовић). Љубиши је, према Вуковићевом мишљењу, успјело оно што другим приповједачима српског језика није пошло за руком – да оствари *динарски тип*, који је репрезент *патријархално-херојског доба*. У свим наведеним категоријама Љубиши помаже глобално одређење за *Древну причу* (Вуковић двоји *генералну причу од микроприче*), при чему има у виду познати процес фокализације приче, употребу примарног и секундарног наратора (понекад и читавог ланца наратора). У том смислу, оглед „Ријеч као романескни јунак“ (2001) може се протумачити као накнадна теоријско/нараторолошка експликација средишњих тема и проблема у вези са *Древном причом* или *Великом нарацијом*.¹²

Актуелност љубишологије са савременог аспекта Вуковић показује у синтетичком огледу „Стефан Митров Љубиша“ (1996): „Како нас вријеме одмиче од епохе у којој је живио и стварао Стефан Митров Љубиша, критика и научна мисао показују све веће интересовање за дјело тог писца. Оно својим многоструким вриједностима дјелује подстицајно и на ствараоце у разним умјетностима, а широкој читалачкој публици непрекидно открива нове љепоте и нове могућности читања (стр. 106).¹³ У расправи *Љубишино дјело у свјетлу књижевне критике и историје књижевности* (1996) Ђуро Пејановић егзактно показује у којој је мјери интересовање за Љубишу као „Његоша у прози“ имало своје узлете и своје падове, почевши од првог приказа И. А. Казначића о *Приповијестима црногорским и приморским* (у „Вијенцу“, књ. V, бр. 46, 1875, стр. 47) па до данас. То интересовање је своје узлете показало у три периода: при крају XIX и почетком XX вијека (А. Вебер, Ст. Кастрепели, Љ.

¹² Ријеч је о огледу посвећеном мозаичном роману *Семољ-гора* Мира Вуксановића, састављеном од 878 прича („вијенца причаца“), уврштеном у књигу *Девета соба* (2001, стр. 341–350). Не без извесне дозе претјеривања, али сасвим близу истине, може се рећи да је у овом огледу Вуковић сажео сопствену теорију приповиједања.

¹³ Оглед је објављен у илустрованој монографији *Будва* („Октоих“ – „Култура“, Београд, 1996, стр. 102–105). У тематски блок о Љубиши, у продужетку, уврштени су још сљедећи прилози: Ђ. Радовића, И. Секулић, М. Павића, М. Бећковића, као и Љубишина проза „Прогнаник“, која представља одломак треће главе приповијетке „Поп Андоровић, Нови Обилић“ (стр. 108–113). Вуковићеви ставови о језику у потпуности се поклапају са ставовима М. Павића (који пише о непоновљивом Љубишином „стилском умијећу“) и М. Бећковића (који тврди: „У Љубишином случају један свет се био склонио у језик, а на крају је и опстао у језику, као да га изван језика никад није ни било“).

Јовановић, Т. С. Виловски, М. Цар, Љ. Недић, Ј. Скерлић, В. Живојиновић), потом половином XX вијека (И. Секулић, В. Латковић, Ђ. Радовић, В. Глигорић, М. Ражнатовић, Н. Банашевић и Ј. Чађеновић), као и током три посљедње деценије истога вијека (Б. Пејовић, Н. Вуковић, Р. Ротковић, М. Лукетић, М. Никчевић, И. Т. Калуђеровић, В. Церовић и други).¹⁴

Према сопственом свједочењу, Вуковића је на Љубишино дјело и љубишологију упутио врсни филолог, литературолог и фолклорист Видо Латковић (1901–1965), који је, поред Ђузе Радовића и Велибора Глигорића, најзаслужнији за проучавање, издавање и популаризацију Љубишиног књижевног дјела. Латковић је био истински полиграф, будући да се с подједнаком енергијом, мада не и с подједнаким резултатима, огледао у књижевној историји, књижевној теорији, фолклористици, компаративистици и преводилаштву. Веома су инструктивни његови сепарати *Стјепан Митров Љубиша* (1949, 1964). Први од њих аутор је уврстио у књигу *Чланци из књижевности* (1953).¹⁵ У аутобиографски конципираној књизи *Висови Нова Вуковића* аналитичар с особитим пијететом спомиње професора Латковића, имајући на уму упуте које му је давао на почетку бављења љубишологијом: да се то дјело не може ваљано тумачити и разумијевати без синхроног, мултидисциплинарног и интердисциплинарног приступа.¹⁶

¹⁴ На другој страни, као илустрација осјеке интересовања за Љубишино дјело може се навести едиција „Српска књижевност у књижевној критици“ у 12 књига. У књизи 4 – *Епоха романтизма* (1972), коју је приредио Зоран Глушчевић, и књизи 5 – *Епоха реализма* (1972), коју је приредио Миодраг Протић, нема ни једног јединог критичког прилога о Љубиши, што је недопустиво. Сличан примјер налазимо у претенциозно названој књизи Милоша Милошевића – *Романтизам и реализам у српској и европској књижевности* („Змај“, Нови Сад, 2002), у којој такође нема ни ријечи о Љубиши.

¹⁵ Осим других књига, Латковић је објавио монографије – *Симо Матавуљ у Црној Гори* (1940) и *Петар II Петровић Његош* (1949, 1963). О његовом научном раду писали смо у огледу „In memoriam. Проф. др Видо Латковић“, објављеном у „Зборнику радова Филозофског факултета у Приштини“ (књ. II, 1965, стр. 389–393).

¹⁶ О интерференцији различитих литературолошких и лингвистичких дисциплина пише Вуковић у раду „О новореторичком приступу књижевном феномену“, саопштеном први пут на научном скупу „Поетичке и методолошке концепције на крају вијека“ (одржаном у Плужинама, 19. VII 1999).

Упутно је видјети и Вуковићев приказ „Ка конципирању опште науке о стилу“ („Књижевност и језик“, 1–3/1999), посвећен *Општој стилистици* Радоја Симића (1998), као и приказ „О Реторици Љубомира Тадића“, одржаном на никшићком Филозофском факултету, октобра 2000). Такође су занимљива и два новинска разговора, између осталих: „Не робујем ни једној књижевној доктрини“ („Просвјетни рад“, 23. V 2000, стр. 3) и „Подручје

На Вуковићево интересовање за Љубишу и љубишологију указује, посредно и непосредно, списак радова (преко 40 библиографских јединица). То интересовање трајало је готово четири пуне деценије (од почетка шездесетих година до смрти). Судаћи по објављеним прилозима, оно се може подијелити у два хармонизована периода: од почетка бављења до 1980. (а) и од 1981. до 2002. (б). Продукциони модел прве фазе омеђан је двјема монографским публикацијама: магистарским радом „Лик Вука Дојчевића у књижевном дјелу Стјепана Митрова Љубише“ (1967), на почетку, и *Приповиједање као опсесија (Студија о Љубишином дјелу Причања Вука Дојчевића)*, 1980, на крају. Пословично скроман и веома строг критичар, више према себи него према другима (јер је његовао афирмативну критику), Вуковић је, очигледно, био незадовољан аналитичким донетима магистарског рада, што се види по томе што га није објавио *in extenso*.¹⁷ Уз мање или више видљиве дораде и прераде, до појаве прве монографије, објавио је само невелик број прилога о Љубиши: „Два Љубишина књижевна врха“ (1967), „Да ли је постојао Вук Дојчевић?“ (1969), „Хумор Љубишиног Вука Дојчевића“ (1969), „Љубишин нови тип књижевног јунака“ (1970), „Рефлекси Љубишине личности у књижевном лику Вука Дојчевића“ (1971), „Љубишин Дојчевић и Његошев Драшко“ (1974) и „Неке стилске карактеристике Дојчевићевог причања“ (1974).¹⁸

Нови стимуланс Вуковићевог интересовања свакако представља запажени „Симпозијум о Стефану Митров Љубиши“ (одржан у Титограду и Будви, 21–23. IV 1976). На том скупу је саопштио веома занимљив прилог заснован на резултатима најновије теорије прозе – „О композицији Љубишиног дјела *Причања Вука Дојчеви-*

високог ризика“ („Побједа“, 17. VI 2000), уз скрупулозну напомену аутора да су наслове разговора дале редакције листова у којима су објављени.

¹⁷ Први ментор магистарског рада био је професор Видо Латковић. Након његове смрти (у Београду, 21. VII '65) ту дужност је преузео професор Димитрије Вученов, добри познавалац и тумач српског реализма (Занимљиво је напоменути да је и Вуковић предавао предмет Српски реализам). Звање магистра стекао је бранећи магистарски рад пред комисијом у којој су били: Велибор Глигорић, Димитрије Вученов и Тоде Чолак.

¹⁸ Први прилог је објављен у часопису „Стварање“ (бр. 7–8, 1967, стр. 864–867), други у „Годишњаку Педагошке академије у Никшићу“ (бр. 2, 1971, стр. 31–37), шести у ревији „Овдје“ (бр. 58, 1974, стр. 11), а седми у „Стварању“ (бр. 12, 1972, стр. 1568–1573).

ћа“ и послије четири године инкорпорирао га *in extenso* у монографију *Приповиједање као опсесија* (1980, стр. 103–114).¹⁹ Дефинитивну одлуку да напише нову књигу на основу постојећих прилога Вуковић је, вјероватно, донио након објављивања зборника радова *Стефан Митров Љубиша* (1976) и Пејовићеве књиге *Књижевно дјело Стефана Митрова Љубише* (1977), уз напомену да је ова књига инсистирала на специјалистичком приступу, тако да су обје књиге дјеловале комплементарно. У завршној фази израде монографије посебан стимуланс представљао је Вуковићев двогодишњи боравак на Филозофском факултету у Нансију (1977–1979), гдје је обављао дужност лектора-предавача. На околност да се нашао на сâмом изворишту теорије прозе упућује индикативна напомена на крају „Предговора“ – „У Нансију, маја 1979“.

Вуковићева монографија *Приповијести као опсесија* дочекана је добродошлицом, како од стране стручне критике тако и од стране широког круга реципијената. Упркос томе, аутор је правовремено схватио да њоме није у одговарајућој мјери одужен *дуг* ни према Љубиши ни према љубишологији, особито уколико се има у виду да су се током посљедње двије деценије ХХ вијека веома разгранале херменеутичке или алтернативне интерпретације. Стога је, природно и логично, аутор наставио са овом врстом научног интересовања, усмјеривши га овога пута према *Приповијестима црногорским и приморским*, о чему илустративно свједочи монографска публикација *Приповијетке Стефана Митрова Љубише* (1985), која представља други аналитички врх Вуковићевог интересовања ове провенијенције. Други период се, међутим, може подијелити на два потпериода. Први обухвата мали број прилога, објављиваних у периодици, научној и дневној: „Снага Љубишиног језика: О дјелу Стефана Митрова Љубише“ (1989), „Како данас читати Љубишу“ (1996) и већ споменути оглед „Стефан Митров Љубиша“ (1996), ко-

¹⁹ Видјети извештај о раду симпозијума „Љубиша пред столом правде“ („Овдје“, бр. 85, 1976, стр. 9–13). Осим Ротковићевог коментара, овдје су представљени одјељци саопштења: Ћ. Сијарића, Ђ. Радовића, Р. Зоговића, П. Пејовића, Н. Вуковића, Ј. Чађеновића, Б. Никчевића, А. Пеца, М. Стојовића, Ј. Суботића, С. Мијушковића, Д. Радојевића, С. Томовића и Р. Ротковића.

Истоврстан је и извештај „Са научног симпозијума о животу и раду Стефана Митрова Љубише. Стваралац у центру пажње“ („Побједа“, 24. VI 1976, стр. 8), у коме су објављени изводи из саопштења Ђ. Радовића, Р. Зоговића, Ћ. Сијарића, А. Пеца, С. Томовића и Н. Вуковића.

јим је, у неку руку, сумирано аналитичарево дотадашње истраживање и који садржи релевантан број премиса, како интенционалног тако и лингвистичког лука:

„Ниједан лик у Љубишином стваралаштву није у толикој мјери проистекао из пишчеве опсједнутости љепотама изворног народног приповиједања као Вук Дојчевић. Љубиши је, можда, била јасна истина да се у језичким дубинама, у његовој вишеслојности, крије суштинска духовна шифра народа. Вјеровано је да наш језик није инфериоран у односу на велике европске језике и хтио је то и да докаже, прије свега овим дјелом. Одиста, мало је дјела која би у толикој мјери била урођена у струјање духовног крвотока једног народа, која би била преплављена народном мудрошћу, вјеровањима, обичајима и неписаним законима и која би, на посредан начин, рефлектовала животни тоталитет, као што су *Причања*. Доноси то дјело дах старих времена, контуре великих историјских догађаја и њихово преламање у народној свијести, заборављене и потиснуте облике живота једног простора којим је историја прошла својим тешким ходом. Љубишин јунак, старац Дојчевић, приповиједа свом безгласном аудиторијуму, кроз збиљу и кроз шалу, о властитој животној драми и драми народа ком припадају и он и слушаоци. У ту спиритуалну омаму утапају се сви, заборављајући на вријеме и предајући се некој врсти будног сна“ (стр. 106).

Други потпериод је започет аутоприказом „*Стефан Митров Љубиша – Приповијести црногорске и приморске*“ (1998), а завршен анализом двије Љубишине прозе које је Вуковић сматрао репрезентативним, а као крајњи израз пишчеве имагинације и контемплације: „*Ка форми новеле: Краћа и прекраћа звона*“ (1999) и „*Кањош Мацедоновић: између митологеме и реалистичке приповијетке*“ (2000).²⁰ Објашњавајући у чему се састоји мајсторство приповиједача, Вуковић с пуним поуздањем тврди:

„И да је написао само *Кањоша Мацедоновића* Љубиша би био упамћен као писац ријетка дара. Зачуђујућа лакоћа претварања легенде у збиљу, мијешање херојског и обичног, растерећеност од патетике, која је у литератури иначе скоро неизбје-

²⁰ Први прилог је објављен у зборнику радова *Ноттаге Данилу Кишу* (IV), Будва, 1998, стр. 172–178; други такође у зборнику радова *Ноттаге Данилу Кишу* (V), 1999, стр. 105–111; а трећи у зборнику радова *Књижевно дјело Стефана Митрова Љубише – Ново читање* (Будва, 2000, стр. 5–15).

жан пратилац прича о херојима и великим подвизима, духовитост која полази од ситних опаски па иде до великих афористичких уобличених судова и истина, истовремена необичност и убједљивост ликова и атмосфера, сочно и богато казивање ослоњено на најбоље токове народне лексике и метафорике – све то, и још много тога, чини Љубишину приповијетку моделом доброг приповиједања и примјером приче која се памти“ (стр. 20), показујући с једне стране саоднос „драме стварања“ и „драме живљења“, а са друге добро познавање пишчеве филозофије и психологије стварања.

Анализом двају завршних огледа, које смо спремни да тумачимо као аналитички диптихон, односно као језгро нове, незавршене књиге, мозаично склопљене, лако је утврдити несумњив раст Вуковићевих аналитичких способности. Постаје видно како аналитичар преноси расправу са интерпретативне на естетичку раван, а са ње најшире схваћену раван духовности, о чему свједочи уводни дио аутоприказа *Приповијести црногорских и приморских* (1998):

„Урођено у тоталит народа, у струјање његових крвотока, Љубишино дјело снажно репрезентује дух, језик морал, филозофију и етничке специфичности нашег Југа. Оно зрачи дахом старих времена, патином архаике, архетипским набојем утканим у нашу етничку матрицу. У њему су један свијет и један простор куда је историја корачала тешким ходом – свијет и простор тадашње Црне Горе и Приморја, судбински постављени између највећих државних сила и њихових комбинаторика. Фикционализација тог свијета и његовог историјског и географског контекста заправо је омогућила његово трајање у једној другој равни, очитовање дубљих истина о њему и доживљавање великих вриједности које је имао. Ликови Љубишиног књижевног свијета, као мало који у нашој цјелокупној литератури, успјело представљају виталност, даровитост и духовни потенцијал једне расе, али исто тако и њену непрактичност и ирационалност које западни свијет није никад разумио“ (стр. 172–173),²¹ при чему је евидентна аналитичарева

²¹ Непрекидно се враћајући *магији* Љубишиног језика, Вуковић у продужетку наставља започету мисао: „Љубиши је, можда, више него било ком у његово вријеме била јасна истина да се у језичким дубинама, у његовој вишеслојности и многострукости, крије духовна шифра народа коме припада. Као што је био увјерен да по способности и

досљедност, извјесна егзалтираност, саживљеност са предметом анализе, као и поновљивост оних глобалних идеја које је сматрао суштинским.

Примјетно је, такође, да неке од судова и мишљења Вуковић саопштава резолутно, без икаквих ограда, док у другима показује крајњу обазривост и толеранцију. Мноштво дилема, на примјер, показује приликом вредновања *Приповијести црногорских и приморских* и *Причања Вука Дојчевића* (за предност *Приповијести* су се залагали Т. С. Виловски, Ђ. Керблер, Л. Костић, Ј. Скерлић, М. Поповић, В. Живојиновић, а за *Причања* Д. Богдановић, М. Ражнатовић, Д. Живковић, па и сâм Вуковић). Прву књигу аналитичар сматра завршеном, а другу незавршеном, с обзиром на то да је у природи *Древне приче* да никад не може бити завршена. Стога се само на *Причања* могу примијенити наратолошке категорије, као што су: „сложена једноставност“ и „функционална недовршеност“, за разлику од „привидне сложености“ и „фактичке недовршености“. Сличне недоумице показује и приликом наратолошког и генолошког дефинисања *приповијести* или *причања*, призвавши у помоћ и Пејовићеву тријаду, која помаже потпуном разрјешењу проблема: *приповијест – прича* (којој припадају само „Кањош Мацеџовић“ и „Крађа и прекрађа звона“) – *причање*. Примјетно је, такође, да Вуковић присније усваја законитости наратологије него законитости генологије.

Наведени степен толеранције, мјестимично, омогућава диспут са Вуковићевим теоријским одређењима. Нарочитом снагом то се односи на једну од средишњих тема расправе – расправу о односу *теорије романтизма* и *теорије реализма*, при чему је евидентно да уопште не употребљава категорију *протореализам*. С обзиром на становиште које најчешће брани – да се Љубишино дјело налази на *средокраћу* романтизма и реализма (Вуковић дословно говори о „*прелазној форми*“, као што то чине Ђ. Радовић, Б. Пејовић, Ј. Погачник, док Д. Иванић употребљава категорију „*између*“, која се односи на период 1865–1875), аналитичар би најбоље учинио да је употребљавао категорију коју предлаже Хенрик Маркјевич у својој

интелигенцији не заостајемо ни за највећим народима, тако је вјеровало и да наш језик не заостаје у лексичкој и општој експресивној снази за великим свјетским језицима“ (стр. 173).

Науци о књижевности (1970) – протореализам, коме осим Љубише припадају још Јаков Игњатовић и Милован Глишић.

За разлику од књижевних историчара који су Љубишино дјело безрезервно сврставали у *романтизам* (Ј. Скерлић, Д. Живковић и други), ослањајући се на мишљења значајних љубишолога (В. Глигорића, Ј. Деретића, Д. Иванића), ми смо у монографији *Самописи и казалице Стефана Митрова Љубише* (одјелку – „Допринос књижевном развоју – Књижевнонаучна мисао о Љубишином дјелу“, 2000, стр. 110–136) најприје указали на неке од пишчевих аутопоетичких заблуда (сврставајући се, експлицитним изјавама, не само у *романтизам* него чак и у *класицизам*), а потом смо, читавим низом чињеница, образложили суштаствене премисе *теорије реализма*, оне које су пресудне у дефинитивном сврставању одређеног књижевног дјела у поједину стилску формацију или стилски комплекс. У првом реду, према нашем мишљењу, ријеч је о употреби језика, затим процесима канонизације и деканонизације врста и жанрова, односу традиције и савремености, конституисању „унутрашњег профила“ наративне прозе, генерирању поетских идеја и књижевног текста, односно рашчлањавању основних премиса интенционалног и лингвистичког лука, утврђивању каталога потреба „новог времена“, процесу фрагментације интегралне или интегрисања фрагментарне прозе, погледу на свијет, погледу на свијет умјетничког дјела и читав низ других.

Теорије јужнословенског и европског *реализма* омогућиле су нам да закључимо: да је начин елаборације историјских тема и мотива супраординаран избору предмета елаборације (1); потом да између *визуелне филологије* (Augenphilologie) и *аудитивне филологије* (Ohrenphilologie) Љубишино дјело доминантним значењима припада *аудитивној филологији*, коју превасходно карактерише „живи говор“, тако функционалан у прози Н. С. Љескова, (2); да бисмо на основу и теоријске и примијењене анализе извели сљедећи закључак: а) одређене *приповијести* и *причања*, које смо у монографији прецизно генолошки дефинисали, претходно се бавећи њиховим морфолошким и семантичким склопом, припадају *протореализму*; б) мањи број *фолклорном реализму*, при чему се мора водити рачуна о различитим врстама фантастичног, чудног и чудесног у романтичарској (Јована Грчића Миленка, на примјер) и реалистичкој слици свијета (у Љубишиној и Глишићевој, на примјер); в) док

најмањи дио наративних проза припада *критичком реализму*, који представља фазу високо развијеног реализма (3).²²

На тај начин смо оспорили Скерлићево мишљење да је Љубиша више етнограф и сакупљач народних умотворина (то исто су аналитичари тврдили и за дјело Марка Миљанова Поповића) него оригинални књижевни стваралац. Међутим, они који се баве психологијом и филозофијом стварања одавно тврде да је у том процесу пресудна индивидуална *надареност* („еруптивни таленат“), јер је и лаицима познато да је читава та „грађа“ стајала на располагању и другим ствараоцима, али да је они нијесу елаборирали на начин на који су то учинили С. М. Љубиша и М. М. Поповић. Сакупљачи пословица, на примјер у руској науци (међу најпознатијима је Владимир Иванович Даљ), дијеле се у двије групе: *паремииографе* (сакупљаче) и *паремииологе* (ствараоце и тумаче пословица). Примијењујући ову схему на Љубишину наративну прозу, лако је установити да „Његош у прози“ припада другој категорији и да на ту прозу треба примијенити ону дистинкцију, познату још од античких времена, у којима је разликовано само *стварање* (њега симболизује хроми Хефест) од *оствареног* дјела (њега симболизује прелијепи Аполон). Управо тим поводом Хумболт је тврдио да сâм језик није дјело, већ дјелатност. Другачије речено, пресуднима за припадност Љубишиног дјела *реализму* сматрамо употребу *реалистичког метода*, у смислу који му придаје Ђорђе Лукач, као много обухватнијој категорији од одреднице *реализам*.

Популаризацији Љубишиног дјела, старих и нових истина о њему, доприносио је Вуковић приређивањем четири значајна издања (избора). При томе је аналитичар, као ријетко ко до њега, скрупулозно обављао сложени задатак утврђивања коначне верзије (*ultima manus*), будући да су многи Љубишини аутографи изгубљени. Прву у приређивачком низу представља обимом невелика књига *Кањош Мацедонових* (1977), намијењена дјецци и омладини. Највиши домет у овој врсти дјелатности представља приређивање

²² На шири, антрополошки значај Љубишиног дјела указали смо у студији „*Дуго трајање* као ознака медитеранског ареала („Конструкција догађаја и реконструкција приче у Љубишиној прози“), саопштеној на Другом међународном симпозијуму „Стефан Митров Љубиша у контексту медитеранске културе“ (одржаном у Будви, 27–28. II 2002), у организацији ЈУ Музеја, галерије и библиотеке – Будва. Рад је објављен у посебном зборнику радова, као и у нашој књизи *Књижевно обликовање стварности* (Институт за српску културу, Приштина, 2003, стр. 34–66).

Причање Вука Дојчевића, књиге издате у оквиру *Сабраних дјела (Критичко издање)*, као Књига друга (1988). За њу је Вуковић написао „Уводну студију“ (стр. 9–65), која је заснована на осам година раније објављеној монографији, прегледао и упоредио сва дотадашња издања дјела, предложио неопходну научну апаратуру („Скраћенице“, „Поговор“, „Напомене уз текст“, „Мање познате и туђе ријечи“ и „Објашњење важнијих имена“, стр. 217–273). Ово издање се до данас сматра најближим оригиналу, који је у бечкој „Српској зори“ редиговао сâм Љубиша, према тврђењу Т. С. Виловског. Као *узорито*, оно свједочи о енормном приређивачевом труду, скрупулозности, педантности и преданости послу. Слично је поступио и са два наредна избора, одговарајући једним дијелом захтјевима редакције едиције, а другим дијелом уобичајеном стереотипу издања. У оквиру едиције „Књижевност на тлу Црне Горе од XII до XIX вијека“ објављене су *Приповијести* (1998), а у оквиру „Ободове“ репрезентативне едиције „Вјечна зубља“ (књ. 3) – *Приповијести црногорске и приморске* (2001), заједно са дјелима Петра I Петровића Његоша, Петра II Петровића Његоша, Марка Миљанова Поповића и Николе I Петровића Његоша, која су приредили: Ч. Вуковић, С. Томовић, Н. Вуковић, Ј. Чађеновић и Р. В. Ивановић.²³

*

На основу овако засноване и презентоване анализе – надамо се довољно аргументоване – оправдано се може закључити да је Ново Вуковић један од најзначајнијих љубишолога, ако не и најзначајнији: да је дао несумњив допринос љубишологији и да врхунске домете остварује монографским публикацијама – *Приповиједанье као опсесија* (1980) и *Приповијетке Стефана Митрова Љубише* (1985),²⁴ потом приређивањем критичког издања *Причања Вука*

²³ Прву књигу издао је Пионирски културни центар из Титограда и „Коле“ из Никшића, 1972, стр. 46; другу „Обод“, Цетиње, 1996, стр. 326; а трећу такође цетињски „Обод“, 2001, стр. 244. Друга и трећа књига су снабђевене „Предговором“, „Рјечником мање познатих ријечи и израза“, „Библиографијом С. М. Љубише“ и „Напоменом о тексту“.

Критичко издање фрагментарне прозе *Причања Вука Дојчевића* издали су: Црногорска академија наука и умјетности, НИО „Универзитетска ријеч“ и Историјски архив Будва, Титоград – Никшић – Будва, 1988, стр. 278. Прву књигу критичког издања – *Приповијести црногорске и приморске* приредио је Ђуза Радовић. Трећу – *Бој на Вису. Преводи. Чланци. Говори* и четврту – *Писма* приредио је Радослав Ротковић, а пету – *Био-библиографија. Прилози* Мирослав Лукегић.

²⁴ Прву књигу је издао цетињски „Обод“ (1980) у оквиру едиције „Студије, критике, есеји“ (стр. 140), а другу београдски Завод за уџбенике и наставна средства (1985), у оквиру познате библиотеке „Портрет књижевног дјела“ (стр. 126).

Дојчевића (1988), као и аналитичким диптихом – „Ка форми новеле: Крађа и прекрађа звона (1999) и „Кањош Мацедоновић: између митологеме и реалистичке приповијетке“ (2000). Примјеном строгих вриједносних критеријума такође се може закључити да је прва монографија, исцрпношћу, новином и актуелношћу тумачења, у свему надређена другој, а да је други оглед (о „Кањошу Мацедоновићу“) у свему надређен првом („Крађа и прекрађа звона“). Кључним у пресуђивању сматрамо интеракцију до које је дошло између писца и аналитичара (степен саживљавања), тј. интеракцију стваралачког и аналитичког духа, као и Вуковићеву способност да у релативној мјери превлада извјестан број аналитичких матрица, да их обогати новим тумачењем.

Насупрот евидентним оспоравањима *Велике нарације*, чак и оспоравањима потреба за њом (таква становишта заступа Жан-Франсоа Лиотар у књизи *Постмодерно стање*, 1988), Вуковић је у потпуности преузео Андрићево мишљење о причи и причању, као основној особености патријархалног/наративног модела културе, коме свим елементима приповиједне структуре припада и Љубишино дјело.²⁵ Тај модел културе карактерише испреплетаност *реалности* (кристалне цивилизације Запада) и *фикције* (аморфне цивилизације Истока). *Древна прича*, стога, постаје и остаје главни епски субјект Љубишине наративне прозе, јер се њоме загонетају и одгонетају егзистенцијални и стваралачки феномени и ноумени, будући да је већ од најстаријих умјетничких дјела позната апофтегма:

„Језик је сабирно мјесто свих знања“:

²⁵ Бесједу „О причи и причању“ изговорио је Андрић приликом добијања Нобелове награде у Штокхолму 1961. године. Оспоравање Лиотарових становишта опширније смо образложили у монографији *Реторика човјечности (Морфологија и семантика дјела Марка Миљанова Поповића)*, одјељку „Знаци живота и знаци књижевности (Наративна структура Мале и Велике приче)“, коју су издали „Цветник“ – Културно-просвјетна заједница Подгорице, Нови Сад – Подгорица, 1993, стр. 115–154.

Radomir V. IVANOVIĆ

POETIC AND AESTHETIC DETERMINATIONS
OF NOVO VUKOVIĆ

Summary

The author of the article points to the analytical abilities, knowledge and unquestionable skills of the academician Novo Vuković, bearing in mind all his substantial and valuable books that covered several scientific disciplines (history of literature, stylistics, fantasy, children's literature). The author of the article highlights the monograph *Pripovijedanje kao opsesija* (a study about the work *Pričanja Vuka Dojčevića*) due to the fact that it comprises the "interpretation code" of his most widely understood views of the world, and within their frameworks and views of the world of literary art and the magic of the language. On the basis of a scientifically based and argued analysis, the author of the paper concludes that Novo Vuković is one of the most significant researchers dedicated to Stefan Mitrov Ljubiša, as well as that he made an undoubted contribution to *Ljubišology*, and achieved the most significant achievements in his monographic publications – *Pripovijedanje kao opsesija* (1980) and *Pripovjetke Stefana Mitrova Ljubiše* (1985).

Keywords: Novo Vuković, S. M. Ljubiša, *Ljubišology*, Literariness, Aesthetic Essence of Literature

Nenad VUKOVIĆ
Crnogorska akademija nauka i umjetnosti
Podgorica

DAJ DVI OČI DA SE NAGLEDAJU
– NOVO VUKOVIĆ ZAGLEDAN U LJEPOTU

Godine prolaze od smrti akademika Nova Vukovića, a u sjećanjima ne blijedi profesor, teoretičar književnosti, prijatelj; njegov put s lomnog Durmitora preko Pljevalja, Beograda, Francuske i do Nikšića i Podgorice – do Univerziteta Crne Gore i Crnogorske akademije nauka i umjetnosti. Sve se više poseže za njegovim studijama – nezaobilazne su. Uz ime Nova Vukovića iskrsava ljepota njegove govorne i pisane riječi. Sve naglašenija bivaju sjećanja na zvuk njegovog toplog prijateljskog glasa.

Ključne riječi: Sjećanja, Novo Vuković, život, teoretičar književnosti, profesor, akademik, legenda, epika, tradicija.

Krećući ka zapisima o Novu Vukoviću, iskrsavaju riječi Pera Slijepčevića o Aleksi Šantiću: *Krv junačka, duša djevojačka*. O krvi koja je tekla žilama Nova Vukovića bila bi posebna priča, a o njegovoj duši još posebnija! Uvijek mi je u tom svjetlu odnekud iskrsavao, a sada se naglašenije javlja – danas kad drugujemo sa sjećanjima i kad oživljavaju mnoge slike.

Gotovo svakog ljeta vuče me sjećanje da krenem ka Novovu grobu na Žabljaku, a još naglašenije da krenem ka Merulji i Novakovićima. Merulji – tamo gdje je ponikao. A Merulja traži etimološko tumačenje: da li je to *merula*, s jotovanim *l* (*Turdus merula*) – u značenju: kos, ptica pjevačica. Ovdje bi odgovarao poj kosa u šumama, poj koji je dočekivao Grozdanina i Božova sina (*Svaka tica lepo poje, ali kos, ali kos... – i Novo bi rekao!*).

Počiva Novo na žabljačkom groblju pored groba brata Milutina. Na grobu se poklonimo iznad hladnih granitnih ploča, a pogled brzo odvuče Durmitor i nametne se surovošću i ljepotom – *u sred ljeta kao u sred zime...* Lijepo je što Novo ne „skida pogled” s Durmitora.

S Novovim duhom najljepše se razgovara tamo gdje je ponikao, tamo gdje ga u svemu osjećate. Tamo Novo najljepše priča. Tamo je od djetinjstva zadojen pričanjem Durmitoraca, pričanjem „kao opsesijom”.

Potomak je najbrojnije crnogorske porodične zadruge, nije predanje ili legenda. Do danas je u Drobnjaku živa priča, i sam je Novo priča Milošu Jevtiću: „Vukovići, inače, potiču iz Dobrih Sela (kod Šavnika) i to prezime, po svemu sudeći, nose iz davnina, jer ne pamte neko ranije. Spadaju u najstarije drobnjačke porodice i u tom smislu ih pominju neki domaći i strani etnografi i putopisci (Svetozar Tomić, Jovan Erdeljanić, Andrija Luburić, Matija Murko, Pavle Apolonovič Rovinski i dr.). Većina od njih bilježi kao kuriozitet slučaj šukundjeda Jovana, koji je imao najveću zadrugu u Crnoj Gori (64 člana). Zna se da je jedno vrijeme plaćao i najveći porez, što mu je davalo privilegiju da ga lično nosi gospodar na Cetinje. Na Cetinju je i umro i tamo sahranjen“ (Jevtić 2002: 18). Rođen je na katunu Orovici. Odmah se nameću i stihovi iz narodne pjesme (kao da ih izgovara Novo ili neki durmitorski guslar): *kod ovaca na ploči studenaj*, sugerišući njegovo dalje napajanje majčinim mlijekom i epskom tradicijom. „Rođen sam na selu, u mnogočlanoj porodici, kao sedmo dijete. Moja porodica je u tom pogledu ličila na druge“ (Jevtić 2002: 17).

Jevtić počinje razgovor od Novova rođenja, njegova ranog djetinjstva, njegova doživljaja svijeta u prvim školskim danima i puta do škole u Novakovićima: „Kako ste osvajali život, ali i svet, čije ste širine naslućivali već prvim odlaskom iz Merulje u sasvim nedaleke Novakoviće, gde ste pohađali osnovnu školu? Da li su prve slike djetinjstva i sada u Vama, makar kao podsticaj za izvesnu moralnu doslednost?“ (Jevtić 2002: 16). Novo odgovor počinje slikanjem prvih koraka na kružnici života, od imena (kao u epskoj pjesmi ili narodnoj priči): „Ime sam dobio po novoj zgradi, velikoj zidanoj dvospratnoj staji pokrivenoj lučevinom. Sagrađena je godinu dana prije mog rođenja. Dakle, bila je *no-va*, pa se neko 'dosjetio' da u skladu s tom činjenicom i meni treba dati ime Novo.“ (Jevtić 2002: 17) Epska pjesma, kao i njen nastanak, i u kući ga je osvajala: „Moj otac Božo spadao je u imućnije seljake i bio je više puta biran za seoskog kmeta. Kao takav, ušao je i u lokalni 'epos' / *A kmet Božo pojavio brave / Čuo junak đe padaju glave ...*



A u Novakovićima sve vam progovori o Novu: oltar ispred kog je kršten (uradila ga je samouka ruka njegovih predaka po majčinoj liniji: „ЉЕТА 1900. ЛАЗАР ЈАКОВЉЕВ ЖУГИЋ ПРИЛОЖИ ХРАМУ СВЕТОГ ГЕОРГИЈА ЗА ДУШУ СВОЈ ДУШАМИ...“), grobovi njegovih roditelja, sestre, brata....

„Znate, u Crnoj Gori malo šta može ostati neopjevano.“ (Jevtić 2002: 17) (Moglo bi se pretpostaviti da se tu nalaze prva Novova saznanja o epskoj pjesmi, njenom nastajanju i epskim temeljima.)



Škola u kojoj je Novo sricao prva slova...

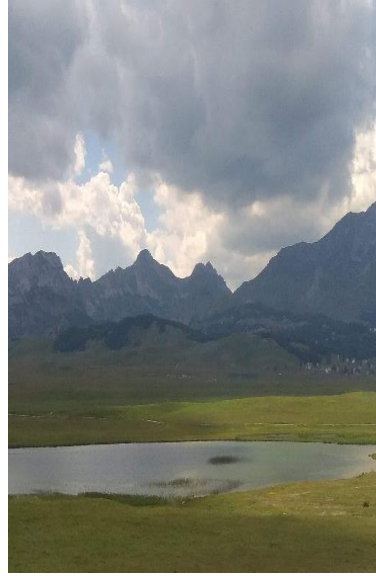
Dalje slijedi vizuelno doživljavanje okoline i traženja svega toga u priči i pjesmi. Sve se nametalo svojom ljepotom i surovošću; sve je polako stvaralo budućeg autora.

Durmitor je uvijek dominirao (počivalište koje su odabrali grčki bogovi sa Olimpa). Poslije slušanja priča ljudi kojima se vjerovalo, Novov pogled je čekao vile (koje su se sakrile u peštere) i vilovite konje da se pojave iznad oblaka, čekao je Vojvodu Momčila na krilatom konju Jabučilu. Zagledan, nabrajao je vrhove, a svaki vrh je imao svoju priču, priču koju je često slušao: Savin kuk, Bobotov kuk, Čirove soje, Minin bogaz, Bandijerna, Stožina, Šljeme, Međed, Sedlo, Samar, Kamena djevojka... *Daj dvi oči da se nagledaju!*

Svako dana gledao je smjenu boja na Vražjem jezeru kao neku vrstu pripreme za neko čudo što će se brzo dogoditi. Vražje jezero (o kome je često slušao priče) ljepotom je privlačilo, a legendom odbijalo. Radoznalog dječaka obuzimao je strah da iz njega ne izrone „anatenjaci“

(đavoli) po kojima je dobilo ime, a potajno je očekivao momenat kad će izroniti krilati konj i vinuti se u nebo prema Durmitoru.

Preko Jezerske površi u bukovini vidjelo se kao slika selo Pašina Voda – tamo je kod izvora Anđelija Kosorić pogubila Mustaj-pašu Selmanovića 1705. godine i osvetila muža – vojvodu Iliju. Tako je i nastao naziv sela.



Pogled na *Jezera ravna*, jezera – gorske oči i legende koje su pratile Nova cijelom kružnicom života, legende o Vražjem jezeru, koje zovu i Gorsko oko; bijela stada ovaca (zvuk čaktara na ovnu preodniku i pjesma o planinki Čupića Ilinki, *koja ima tri iljade brava // tri iljade i četiri brava... // U jomuži lice da umiva // U priljevi noge da sapira // ...*)

Kolski put ispod Novakovića podsjećao je da je nedaleko prema Bukovici raskrsnica puteva i na njoj Banske kuće, neka vrsta saraja.

Često je slušao priče i pjesme o susretu silnog age Čengića i junaka Karadžića Šuja: *Vuk i pašče zajedno sjeđaše // Jedno drugom u oči gledaše // Šujo agi u oči gledaše // Aga gleda u zemlju preda se // ...* Slušao je priču, istoriju, kako su na Mljetičku (iznad Dobrih Sela, sela njegovih predaka) Drobnjaci sa Uskocima došli glave obijesnog Smail-age Čengića. Slušao je i stihove crnogorskog gospodara Nikole I, izgovorene na grobu Mirka Aleksića: *Sad pod ovom pločom nije // Samo jedna šaka praha // Sav ostatak od junaka // bez uzmaka i bez straha // ...*

Slušao je o junaku Lopušini Vuku, junaku koji je udarao na junake i na kog su udarali junaci: *Vuk na vuka ni po noći neće // Ali hoće junak na junaka // Abdi Ljuca na bijesna Vuka // ...*



Pogled na nekropolu – stećke.

Novo je slušao da svaku nekropolu stećaka, razasutu sa svake strane Durmitora, mještani zovu grčko groblje, groblje onih (kojih!?) što su nekada naseljavali ove prostore i što ih je neka sila otjerala u nepovrat. Ostavili su iza sebe kamene gromade kao tajnu o sebi i svojim mogućnostima i umijećima.

Sve što je od ranog djetinjstva registrovala senzibilna duša Nova Vukovića trasiralo mu je, na određeni način, dalji put i bavljenje književnošću, posebno Ljubišom i Njegošem.

Novo je rano osjetio dodirne tačke između Ljubišinih junaka (bar što se tiče narativnog impulsa) i nekih junaka i lokaliteta u njegovom kraju; bojeva junaka s odmetnicima i zulumčarima: počevši od Vojvode Momčila, bojeva Baja Pivljanina sa kim sve ne, megdana Vuka Lopušine s kim sve ne, bojeva njegovih Drobnjaka sa mnogim pašama... Podsjetimo se samo vertikalne silaska njegovog Durmitorca, Pivljanina Baja Nikolića, u Primorje «ravno» u Boku, vertikala 1500 metara nadmorske

visine. Sjetimo se durmitorskih legendi ili Pirlitora prema Durmitoru, mjesta gdje su nastajali najvjerniji opisi prirode u svjetskoj književnosti (kako je zapisao Kravcom kad je s Pirlitora ugledao Taru pod sobom, Taru koja *valja drvlje i kamenje* i na kojoj *nema broda ni ćuprije...* i iznad sebe *brdo Durmitora, okićeno ledom i snijegom, usred ljeta kao usred zime...*)

Nezaobilazno je ime akademika Nova Vukovića kad je riječ o izučavanju Ljubišina djela. Novov dar za naučna promišljanja mogao je da napiše doktorsku disertaciju i o nekom drugom piscu. A zašto se toliko posvetio Ljubiši? Do nekih zaključaka dolazi se zahvaljujući bližem poznavanju Novove prirode i Novovog utemeljenja, poznavanjem prostora iz koga je Novo izrastao, duhovnosti i tradicije ljudi na tom prostoru.

Na studijama nam je nekako utemeljeno viđenje Ljubišinog djela (i prilaz tome djelu) prije svega na osnovu Skerlićeva viđenja: «Ljubiša je romantičar iz Vukove škole naročito po onoj velikoj ljubavi za narodni jezik i // ...narodne običaje, po onoj bitno romantičarskoj težnji da mu delo bude izraz 'narodne duše', stavljene nasuprot civilizaciji i tuđinskim kulturama.» Ili: «Glavna pobuna Ljubišina da otpočne pisati bila je njegova ljubav za narodni jezik.» – kaže Skerlić. Prilično davno postavio sam sebi pitanje: S kojih je istočnika (istočnika – rekao bi Milan Budimir) potekao impuls da se Novo počne baviti Ljubišinim djelom i da tako dugo njegova okomita zraka sve dublje ulazi u (kroz) to djelo? Odgovore sam probao iznalaziti i u njima se može vidjeti Novov veliki doprinos izučavanju i afirmaciji Ljubišina djela. Ovdje bi dovoljno bilo poći od Novovog određenja «**Pričanje kao opsesija**» – on nije mogao naći pogodnije određenje (orijentir) da preko pričanja, preko Ljubišinih pričanja, pričanja njegovih junaka, objašnjava i sebe samog (Nova Vukovića) i svoje utemeljenje. Na tome se utemeljivao i Novo Božov.

Iz toga je krenula njegova sonda kroz Ljubišino djelo. I još jedan značajan aspekt: Ljubišin jezik i Novov odnos prema tome jeziku, njegovo shvatanje toga jezika, shvatanje bogatstva toga jezika: «Sticao se utisak da je proključalo jedno novo snažno jezičko vrelo i to iz središta narodne duhovnosti, iz njegove istinske kovnice» (zapisuje Novo o čovjeku sljedbeniku Vukovih ideja. Novo je s izvora Vukova jezika; njegovo duhovno biće formirano je u zvuku narodnog jezika, u zvuku priče, pjesme, legende, istorije – toga jezika). Ovdje s radošću, kao potvrdu svega ovoga, navodim riječi akademika Dragutina P. Vukotića: «Novo

Vuković je stekao rečitost u svom domu... Da nije toga, Novo ne bi mogao da zapiše: ...sočno i bogato kazivanje oslonjeno na najbolje tokove narodne leksike i metaforike – sve to, i još mnogo toga, čini Ljubišinu pripovijetku vrhunskim obrascem dobrog pripovijedanja i primjerom priče koja se pamti». Ljubišina proza je ispisana prirodnim jezikom ogromnog kontemplativnog potencijala. On odlično osjeća funkciju dijalekatske fraze i arhaičnu slojevitost.

Gotovo na zatvaranju kružnice života Novo je besjedio na svečanosti Crnogorske akademije nauka i umjetnosti povodom 150-godišnjice Njegoševe smrti. Danas u toj besjedi naglašenije prepoznamo besjednika, bez patosa, o pjesniku – pojavi koja ostaje „izvan mjerila, izvan poredjenja”.

„Njegoš je bio čista duhovnost. Pjesnik i vladika – dva najspiritualnija zanimanja. Iza njega u materijalnom smislu nije ostalo skoro ništa, sem grob na Lovćenu” – kaže Novo Vuković.

U toj besjedi prepoznamo Novovu suptilnu priču i o sebi samom.

Danas sve o Novu izgovaramo i sa sjetom, jer Nova nema, vratio se u durmitorsku bajku, bajku koja se «završava kao antibajka», vratio se u zavičaj, u predjele bez kojih ne bi ni postojao – kako sam kaže.

Literatura:

Vuković, Novo 1985: *Pripovijetke Stefana Mitrova Ljubiše*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.

Вуковић, Ново 2001: *Девета соба*, Филип Вишњић, Београд.

Vuković, Novo 2000: *Putevi stilističke ideje*, Jasen, Nikšić.

Јевтић, Милош 2002: *Висови Нова Вуковића*, Београдска књига, Београд. *Ново Вуковић, 1937–2002*, Споменица, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица, 2004.

Љубиша, Стефан Митров 2022: *Приповијести црногорске и приморске*, Будва.

Nenad VUKOVIĆ

DAJ DVI OČI DA SE NAGLEDAJU
NOVO VUKOVIĆ, STARING AT BEAUTY

Summary

This text represents a record as a memory of Professor Novo Vuković, a regular member of the Montenegrin Academy of Sciences and Arts, a memory of the circle of his life, a memory of a distinguished literary theorist, a memory of a friend.

Years have passed since the death of academician Novo Vuković, but the memories of the professor, literary theorist, and friend do not fade. His life journey from beautiful but unmerciful Durmitor, through Pljevlja, Belgrade, France, Nikšić and Podgorica, to the University of Montenegro and the Montenegrin Academy of Sciences and Arts. More and more people are reaching for his studies, highlights the author. Along with the name of Novo Vuković, the beauty of his spoken and written words has been recognized, and the memories of the sound of his warm friendly voice has been more and more pronounced.

Keywords: Memories, Novo Vuković, life, literary theorist, professor, academic, legend, epic, tradition.

Siniša JELUŠIĆ

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti
Podgorica

MIT, ISTORIJA, FIKCIJA

O hermeneutičkom postupku akademika Nova Vukovića

U *omažu* akademiku Novu Vukoviću u prvom planu je njegova posvećenost bavljenju mitskim značenjima. Na njima temelji najveći broj svojih književnih interpretacija, koje su anticipacija rezultata do kojih dolazi disciplina dubinske psihologije K. G. Junga, kao i tumačenja teksta koji se na njenim principima zasnivaju. Rezultate svojih istraživanja najubjedljivije je pokazao u tumačenju djela S. M. Ljubiše, čime je postavio temelj za buduće analize u okvirima ovog metoda. Kao posebno značajan, izdvaja se Vukovićev doprinos mitopoetičkim analizama, koje, sudeći po strogim kriterijumima, uveliko nadilaze regionalne prostore.

Ključne riječi: Novo Vuković, mit, simbol, dječija književnost, bajka, san, S. M. Ljubiša

Stalo mi je da na početku mog skromnog slova iskažem najdublje poštovanje i prijateljsku naklonost prema akademiku Novu Vukoviću, ne samo jednom od nesumnjivo najdubljih poznavalaca umjetnosti književnosti nego i mnoštva drugih disciplina koje se uz književno tumačenje najčešće povezuju. Ali ovaj *homage/omaž* bio bi svakako nepotpun ako se uz naučno postignuće ne bi istakle i rijetke osobine Vukovićeve ličnosti: njegova neobična smirenost, trpeljivost i otvoreno prijateljski odnos prema drugome, u kome je – po uvjerenju koje sam nosio od prvog susreta sa njim – svagda blagorodno izdvajao samo ono dobro koje je nalazio.

Nema sumnje da interesovanje za mitsko (u većoj mjeri nego za religijsko kao dubinsko psihološko ili teološko), *grosso modo*, najvećma karakteriše cjelinu Vukovićevih književnih istraživanja. Ovo interesovanje se razabira iz dominante njegovih proučavanja književne istorije:

najprije epske i uopšte folklorne tradicije, bajke, dječije književnosti, Ljubiše ili autora postmoderne. Zato je i njegovo rano djelo *Iza granica mogućeg* (1979) u cjelini posvećeno, kako nam u podnaslovu saopštava, fantastičnom i čudesnom u književnim djelima za djecu, pri čemu se, dakako, ovi fenomeni pokazuju najviše u *folklornoj imaginaciji*. Jer je, kako je napisao:

„Dugi period rada kolektivne imaginacije, od mitoloških slovenskih vremena pa do polovine prošlog vijeka, da(je) bogatu usmenu književnost i folklor u najširem smislu riječi. To bogatstvo i ta nagomilana i neiskorišćena materija uticali su ne samo na umjetničku književnost u povoju nego i kasnije kad ona ima već solidnu književnu tradiciju“.¹

Ali, nadasve je važno da je ovaj svoj dalekosežni stav i privilegovano osjećanje za važnost mitološkog sloja semantike književnog teksta Vuković temeljio najprije na iskustvu čitanja dječje književnosti (tome čitanju je u cjelini posvećena knjiga iz koje je navedeni citat).² Stalo mi je da posebno naglasim teorijsku podsticajnost Vukovićevih dalekosežnih teorijskih promišljanja, koja polaze upravo od njegovih heurističkih tumačenja književnog stvaralaštva za djecu. Za ovaj žanr Vuković je utvrdio da je – kada je riječ o prisutnosti mitskih struktura – „i literatura za djecu išla putevima literature za odrasle“³. Drugim riječima: između ovih tipološki različitih oblika, u bazičnom semantičkom smislu posjedovanja zajedničkog mitskog/simboličkog suštastva, postoji neka vrsta dubinske povezanosti. Kako bilo, u ovom povezivanju nahodi se uvjerenje o opštosti prisustva mitoloških motiva, koji se ne mogu drugačije razumjeti nego kao „strukturni elementi psihe“.⁴ Još je nekoliko Jungovih stavova neobično podsticajno za promišljanja koja su sa-prisutna u Vukovićevom konceptu. Tako na primjer, blisko Vukoviću je uvjerenje da nema sumnje da i tvorenje književnog teksta za djecu, i

¹ Ново Вуковић, *Иза граница могућег*, Подгорица: Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, 2018, стр. 41.

² Ova za Vukovića privilegovana ravan dječje književnosti, kao područje „rada kolektivne imaginacije“, sasvim eksplicitno se posebno pokazuje u univerzitetskog udžbeniku *Uvod u književnost za djecu i omladinu*, Nikšić: NIO Univerzitetska riječ, 1989.

³ Ново Вуковић, *Иза граница могућег*, ibid.

⁴ Karl Gustav Jung i Karl Kerenji, *Uvod u suštinu mitologije*, Beograd: Fedon, 2007, str. 106.

posebno horizont njegove dječije recepcije, neupitno dokazuju opravdanost suda o njihovoj izvornoj autonomiji, jer:

„tipične mitologeme uočene (su) upravo kod jedinki kod kojih su takva znanja bila isključena i kod kojih je čak posredno izvođenje iz njima možda poznatih religioznih predstava ili iz figura govornog jezika bilo nemoguće“.⁵

Za dubinsko promišljanje ovih pitanja iz navedenog slijedi krucijalan zaključak da se, naime, „arhetipovi pojavljuju u mitovima i bajkama baš kao što se *pojavljuju u snovima...* (kurziv S. J.)“⁶ Ovo povezivanje, po svemu indikativno, jer je izvan neposrednog korištenja rezultata Jungove literature, nalazimo već u Vukovićеvoј spontanој formulaciji samог imenovanja poglavlja: *Imaginacija sna*, u kome za san veli da je „jedan od najzagonetnijih i najkontroverznijih fenomena čovjekove psihe“, uz radikalnu dopunu da:

„Snovni svijet prožima sve što čovjek stvara, zamišlja, ogleda se u svemu što ga opsjeda, infiltrira se u svaki njegov doživljaj, pa makar izgledalo da se taj doživljaj nalazi u domenu najstrože jave.“⁷

Ali bi se Jungova, uopšte uzev, neupitna teza o *akauzalnom* arhetipu inherentnom psihičkoј strukturi kao takvoj mogla donekle relativizovati upravo ukoliko imamo u vidu ličnost Nova Vukovića. Najprije, možemo s pravom zaključiti da mitski sadržaj pripada onoj ravni arhetipske strukture nesumnjivo imanentnoj samој Vukovićеvoј ličnosti, ali da se ne može isključiti neka vrsta uzročnog uticaja porodice i uopšte specifične sredine, što je moglo predstavljati presudni faktor u njenom ranom formiranju. Drugim riječima, neće biti teško zaključiti i da Vukovićeva dominantna tematska usmjerenost *implicite* potvrđuje psihološki bihevioralnu tezu o naglašenom uticaju koji je na akademikov rani razvoj moglo imati neposredno okruženje, porodica posebno, a uz nju i njegov *epski* prebogati durmitorski zavičaj.

⁵ Ibid. str. 107.

⁶ Ibid.

⁷ Вуковић, *Иза граница могућег*, op. cit., стр. 127. O tumačenju dječjih snova, kao pitanju od posebne važnosti za komparativni pristup Vukovićevim tumačenjima posebnih tekstova književnosti za djecu, vid. Karl Gustav Jung, *Dečji snovi*, Beograd: Fedon, 2018.

Otuda se, nimalo slučajno, ova postojana mitska i/ili bajkovna prisutnost, koju smo izdvojili kao preovlađujući predikat Vukovićevih studija o književnosti, neposredno pojavljuje i u njegovoj završnoj, posebno karakterističnoj studiji *Deveta soba ili simbolički ulaz u paralelni svijet književnosti*, u kojoj se sadržaj njegovog ličnog, tzv. velikog sna, manifestno pojavljuje kao bajka *Baš Čelik*, a čije latentno značenje, rekao bih, ponešto prebrzo i svedeno Vuković prevodi na njegovu isključivo književnoteorijsku poruku:

»... fiktionalna konstrukcija 'devete sobe' na neobičan način korespondira sa književnokritičkim činom. Ulazak u 'zabranjeni prostor' može se porediti s ulaskom u književno djelo... Dakle, i u književnom tekstu kao i u 'devetoj sobi' skrivena je 'tajna' sa kojom došavši mora da se suoči... Drugim riječima, kritičar 'dobijajući' brojne živote na kraju izgubi i svoj vlastiti. Baš kao u 'devetoj sobi'!«⁸

Možda je u ovome kontekstu posebno zanimljivo ukazati na Vukovićevo pomjeranje pravca tumačenja ovog oniričkog, bajkovnog fragmenta sa, uslovno rečeno, *egzistencijalne* ili *dubinsko psihološke* na *književno-teorijsku* ravan (ravan kritičkog tumačenja teksta), jer je san svagda u najvećoj mjeri, po pravilu, usmjeren na ono prvo (: *egzistencijalno* kao *dubinsko psihološko*), a manje na sama pitanja našeg profesionalnog opredjeljenja, ma koliko Vukovićevo tumačenje složenog značenja sna bilo konzistentno i ubjedljivo.

Interesovanje za mitsku semantiku rekao bih da vrhuni u Vukovićevom bavljenju književnim djelom Stefana Mitrova Ljubiše, posebno u njegovim kasnim radovima: *Predgovoru* za izdanje *Pripovjesti crnogorskih i primorskih*⁹ i *Kaňoš Macedonović: Između mitologeme i realističke pripovjetke*.¹⁰

⁸ Ново Вуковић, *Девета соба*, Београд: Филип Вишњић, 2001, стр. 11–21. Vid. Синиша Јелушић, *Поетички облици*, Нови Сад: Змај, 2002, стр. 16.

⁹ Vid. *Предговор. Пripовјести црногорске и приморске Стефана Митрова Љубише*. У: *Стефан Митров Љубиша, Пripовјести црногорске и приморске*, Цетиње: Обод, 2001, стр. 9–27.

¹⁰ *Кањош Мацедоновић између митологеме и реалистичке пripовјетке*. У: Ново Вуковић, *Девета соба*, op. cit., стр. 33–48.

U odnosu na jedan broj kritičara i književnih historičara koji su dominantno isticali inače neupitni historijski karakter Ljubišinih *Pripovjesti*, Novo Vuković formuliše metodološki dalekosežan stav o obaveznosti strogog razlikovanja historije i fikcije, pri čemu ovoj potonjoj pripada odlučujuća uloga u konstituisanju specifičnog estetskog bivstva narativnog teksta:

»Historijski okviri pravljani su širokim potezima, a skoro sav unutrašnji prostor ostavljen je piščevoj imaginaciji. Prema tome, atmosfera minulih prošlih vjekova, profili sredina, kolektivne i individualne drame, raznolikost ljudskih tipova i sudbina, svakodnevni događaji i sl., riječju – sve ono što čini suštinu Ljubišine proze jeste umjetnička fikcija.«¹¹

Grubo uzev, kada je o Ljubiši riječ, ukoliko slijedimo Vukovićeva tumačenja, pojam »umjetničke fikcije«, više ili manje eksplicitno uzev, može se povezivati sa obavezujućim, širokim poimanjem mitopoetičkih značenja koji se u postupku tumačenja, posebno *Kanjoša Macedonovića*, gotovo neposredno nameću.

Vukovićeva tumačenja *Kanjoša Macedonovića* jeste zapravo paradigmatičko za njegov hermeneutički metod: u postupku interpretacije on najprije izdvaja atribute sintaktičke strukture teksta, primjerice: proces transformisanja književne strukture za koju je karakteristično »pretvaranje mitskog i legendarnog u zbilju, miješanje herojskog i običnog, rasterećenost od suviše patetike...«.¹² Kada je riječ o postupku transformacije unutrašnje strukture teksta, ključno Vukovićeva zapažanje jeste da je u ovome izvršena generalna *demitologizacija* legende, koja je opet zadržala njen *mitološki* okvir jer je to „čini se, predstavljalo (je) umjetničku nužnost“.¹³ Argument za opravdanje ove prividno protivrečne teze (jer je u pitanju postupak demitologizacije koji zadržava mitološki okvir), po mom sudu, ima dalekosežno značenje kada govorimo o ovom tipu pripovijedne strukture. „Totalna demitologizacija“, veli Vuković, ukinula bi svaku vezu Ljubišine priče sa narodnim predloškom i uz to, odbacivanjem mitološkog okvira, ona više ne bi bila priča „o

¹¹ *Предговор*, op. cit., str. 12.

¹² *Кањош*, op. cit., str. 47.

¹³ *Ibid*, 34.

megdanu koji rješava sudbinu jednog carstva i ne bi iz nje zračio nikakav epski fluid“.¹⁴

U skladu sa stavom o bitnosti zadržavanja „mitološkog okvira“ legende, Vuković dospijeva do definisanja bazične mitologeme na kojoj počiva Ljubišin *Kanjoš*: do mitologeme o zaboravljenom i neočekivanom junaku. U narodnoj poeziji – uočava nadalje Vuković dokazujući svoju bazičnu tezu – ova mitologema nalazi se npr. u pjesmi o Bolani Dojčinu, Musi Kesedžiji ili Milošu Vojnoviću. Sam Vuković na neki način navodi inovativnost sopstvenog pristupa s obzirom na to da ukazuje kako je ranija kritika manje (kako skromno napominje) »isticala činjenicu da je u osnovi te sheme jedan od tipičnih mitologemskih postupaka: kroz pojavu iznenadnog spasa sa neočekivane strane i u neočekivanom obliku demonstriraju se božanska volja i opomena«.¹⁵

Tako na primjer, prema Vukovićevoj komparativnoj interpretaciji mitologeme, David je skoro banalnim oružjem ubio džinovskog protivnika, Troja se nije mogla zaustaviti bez zaboravljenog i napuštenog strijelca Filokteta (mitski siže Sofoklove drame), koga su Grci ostavili na pustom ostrvu, praktično na samrti, ranjenog i bolesnog. Ko se njega sjećao u vrevi trojanskog rata sem bogova i proroka? Kazuje nam još Vuković »da je Solun (je) mogao odbraniti samo, takođe zaboravljeni, bolesni samrtnik Dojčin (u čijem liku neki istraživači vide refleks legendi o Sv. Dimitriju Solunskom), itd«. Stoga je semantici ovog arhetipa (: mitologeme) savršeno saglasno da džinovskog Furlana može pogubiti jedino rastom maleni i anonimni prekomorski trgovčić.¹⁶

Karakteristično je, na primjer, da Vukovićevo mitološko tumačenje Kanjoševog lika omogućuje da se na njegovom tragu istraže dalje konsekvence ovakvog pristupa. Pokušaću da sažeto formulišemo nekoliko uopštenih, uvodnih hipoteza na kojima je moguće utemeljiti potonje cjelovito arhetipsko tumačenje lika Kanjoša Macedonovića.

Već iz samih Vukovićevih zapažanja jasno je da je to arhetipski mit o junaku (upor. simbole arhetipske psihologije Karla Gustava Jung i njegove škole), najčešće predstavljenom na boju između junaka i zmaja/čudovišta, koji psihološki predstavlja dio individuacionog razvoja ličnosti (procesa u strukturi Ega). Ili, drugačije rečeno, put junakovog dospijevanja do sopstvene suštine, koje je (dospijevanje) analogno

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid, str. 35.

¹⁶ Ibid.

uzdizanju do junakove samosvijesti. Ovaj proces uslovljava oslobođenje psihičke energije za pristup mnoštvu potonjih zadataka kojima se iz haosa može oblikovati kulturni obrazac i/ili identitet pojedinca ili kolektiviteta.

Za naš problem važno je da se ovim činom uspostavlja kolektivni ili plemenski identitet: Kanjoš je zapravo konstituent radikalne kulturološke binarne opozicije utemeljene na kontrarnosti Paštovića i Mletaka. Otuda je arhetip mitskog junaka u ovom smislu blisko povezan s arhetipom inicijacije (*resp.* individuacije) kao svjesnog ostvarenja vlastite psihološke realnosti koja podjednako uključuje pojedinca i kolektivitet, ali i podrazumijeva i uključenje sebe u odnos sa zajednicom – inicijacija se ne može odvijati u stanju izolacije i osame.

Sa ovim se može povezati Vukovićevo izdvajanje kulturološke binarne opozicije, koja je u dopunjujućoj funkciji prethodno navedene. Naime, prema Vukoviću, u *Kanjošu Macedonoviću* Ljubiša je više nego u bilo kojoj drugoj pripovijeci ispoljio smisao za stvaranje onog fluidnog života kojim odiše neka scena, nazvanog obično atmosferom. Kreirajući scenu paštrovske skupštine, on se služi pretežno statičnim elementima, opisom, dugim monološkim iskazima i slično. To uspostavlja jednu atmosferu smirene svečanosti i dostojanstva. Sasvim suprotno djeluje scena Kanjoševog potucanja po Mlecima, brzo mijenjanje mjesta radnje, komplikovanje slučaja, kratki dijalozi i dr. Oni stvaraju utisak o atmosferi napregnutog življenja i nerveze, atmosferi koja čak i na smirenog i uravnoteženog Paštovića djeluje razdražljivo.¹⁷

Imajući, na kraju, u vidu Popperovo stanovište da naučnik treba gledati s tačke gledišta sa koje se može kritički raspravljati,¹⁸ a nesumnjivo je da Vukovićev postupak ovaj kriterijum analitičkog filozofa najvećma zadovoljava – izdvajam dva mjesta o kojima se nadalje može voditi produktivan dijalog.

1. Kao posebno privilegovan dio pripovijesti, Vuković izdvaja onaj u kome se, prema njegovom sudu, razabira paštrovsko poimanje *žrtve*. On je izveden iz prevashodnog odnosa prema smrti, koji je kontraran spram odnosa „mletačkog čovjeka“ za kojeg je smrt

¹⁷ Ibid. str. 46.

¹⁸ Карл Попер, *Претпоставке и побијања*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижница Зорана Стојановића, 2002, стр. 373.

„najstrašnije što mu se može dogoditi, za paštrovskog, međutim, postoji cijela jedna skala vrijednosti pretpostavljenih životu“ (binarna opozicija: mletačko/kukavičluk – paštrovsko/hrabrost).¹⁹ Iz takvog etičkog stava proizlazi da se žrtvovanje za ostvarenje nekog velikog cilja prihvata u Paštrovićima kao privilegija odabranih. Stoga oni mogu sa uzvišenom mirnoćom govoriti o mogućnosti Kanjoševe pogibije u budućem dvoboju sa Furlanom i iskazati rečenicu koja je za Vukovića svagda imala posebno značenje: „Ako pogineš oplakaćemo te divno i svako od nas kad dođe u Mletke pohodiće tvoj grob“ – kažu oni Kanjošu šaljući ga pred Furlanov mač.²⁰

Pažljivom čitaocu, međutim, ne mogu promaći dva iskaza koja potom slijede. Prvi u kome mu okupljeni Paštrovići vele: „Mogao si zbilja to sam tamo otrsiti da nam ne metaš skupštinu tijekom besposlicama“. Drugi, Kanjošev odgovor na navedeno: „Vi se šalite, a ja zbilja primam čast i idem...“.²¹ Ako prvi od ova dva iskaza prihvatamo kao šalu, što se uostalom poklapa sa Kanjoševim razumijevanjem, nećemo li i onaj u kome se komentariše moguća Kanjoševa pogibija tumačiti u istom kontekstu? A uz to, moguće je i ironijsko čitanje iskaza – ne krije li se iza patetičnog iskaza poštovanja možda strah i odustajanje zbog koga jednoglasno na neravnopravan dvoboj šalju upravo Kanjoša?

2. U Vukovićevoj studiji *Pripovijetke Stefana Mitrova Ljubiše*²² naglašava se jedna posebno karakteristična *psihološka* osobenost Kanjoševog lika, koju je autor simptomatično ponovio u svim drugim tekstovima koji se bave interpretacijom ovog Ljubišinskog privilegovanog junaka. Imamo u vidu termin *kompleks*, a ponavljanje koje se uzima u obzir pokazuje do koje je mjere Vukoviću bilo stalo do te odrednice Kanjoševog lika. Evo, na primjer, apodiktičkog iskaza prema kome je „mali rast [je] kod Kanjoša konstantan izvor kompleksa određene vrste...“²³ Odmah potom

¹⁹ Кањош, op. cit. стр. 39.

²⁰ Ibid.

²¹ Стефан Митров Љубиша, *Приповјести црногорске и приморске*, op. cit., стр. 81.

²² Novo Vuković, *Pripovijetke Stefana Mitrova Ljubiše*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1985.

²³ Ibid, str. 33.

Vuković napominje da se neophodno vratiti „Kanjoševom kompleksu malog rasta“,²⁴ jer predstavlja uzrok brojnih zabluda u vezi sa njegovom ličnošću, a u određenom smislu je i režiser cijelog slučaja sa Furlanom²⁵ jer iz Kanjoševog kompleksa *malog* rasta proishodi i sam sukob sa protivnikom koji je rastom neuporedivo *viši*:

„Želja da se ogleda u dvoboju sa golemim protivnikom izražena je prvi put na način koji apsolutno indicira pomenuti kompleks: ‘A da ja vidiš *kolišan sam*, a rad bih se sa njim obisti’... Kanjoševe verbalne reakcije izazvane povredom pomenutog kompleksa...”²⁶

Mada Vuković ovdje ne pominje ime Alfreda Adlera – osnivača pravca individualne psihologije iz čijeg pera proishodi značenje *kompleksa inferiornosti* – jasno je da ovo značenje najviše odgovara njegovom učenju. Adler je ovaj kompleks, istini za volju, generalizovao utvrđujući osjećanje niže vrijednosti i otuda težnju za važenjem, kao i da „duševni život počinje sa više ili manje dubokim osećanjem svoje *inferiornosti*“.²⁷ Osjećanje svoje niže vrijednosti, nesigurnosti i bespomoćnosti, piše Adler, izaziva i utvrđuje postavljanje cilja u životu... Cilj se postavlja tako da njegovo ostvarenje *omogućuje osjećanje nadmoćnosti* (kurziv S. J.) ili podizanja ličnosti do visine na kojoj se osjeća da je život vrijedan življenja.²⁸ Ne može biti sporno da postoje neupitni psihološki argumenti da se ovaj Adlerov sud s pravom može primijeniti na motivacijsku logiku Ljubišinog Kanjoša.

Zanimljivo je da je akademik Petar Džadžić, neposredno inspirisan Adlerovom individualnom psihologijom, uočio da je Kanjoš »svog *nedostatka* stalno svestan, a taj nam je nedostatak, zahvaljujući Ljubiši, neprekidno pred očima. Mali rast, kao što znamo, veli nadalje Džadžić, često je ishodište osećanja manje vrednosti koje se kompenzira na razne načine, a jedan od tih načina jeste i priča o izmišljenim podvizima«.²⁹

²⁴ Ibid, str. 34.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ Alfred Adler, *Poznavanje čoveka*, Beograd: Kosmos, 1963, str. 53.

²⁸ Vid. *ibid.*, str. 55.

²⁹ Up. Petar Džadžić, *Homo balcanicus, Homo heroicus*, Beograd: BIGZ, 1987, str. 17.

Saglasno pomenutom učenju Alfreda Adlera o osjećanju manje vrijednosti kao osnovnom motivacijskom načelu ličnosti, Džadžić je zaključio da »kada se Kanjoš domogne svoje priče o zbivanjima za koje nema svjedoka, on će se na živopisan način 'osvetiti' svima koji ga unižavaju, 'nadvisiće' ih za koplje, dva, tri, snagom, pameću, čašću, verbalnim doskočicama, svim i svačim«. ³⁰

Ovakvo ustrojstvo motivacijske logike, prema Džadžićevom sudu, navodi nas da događaje pripovijesti shvatimo kao fikciju... a samog Kanjoša kao jednog iz porodice Plautovog *hvalisavog vojnika (miles gloriosus)*. Opasnost Džadžićevog tumačenja je u tome da se Ljubišin glasoviti junak i sižejna struktura pripovijetke koja na njegovom pripovijedanju najvećma počiva, redukuje na isključivo jednu dimenziju: na puki neurotski fantazam, što ovaj tip pristupa najozbiljnije dovodi u pitanje. ³¹

Uprkos analogijskoj relaciji u upotrebi psihološkog pojma kompleksa za koju je zajedničko da je ovaj dominantno povezan sa načelom oblikovanja Kanjoševog lika, Vukovića analiza dopijeva do sasvim opozitnih zaključaka: stvaralačka fantazija/fikcija kod njega ima neuporedivo važnije značenje od bilo kakvog psihološkog i/ili neurotskog redukovanja, koje bi izuzetnu vrijednost Ljubišine pripovijesti, za Vukovića svagda neupitnu, na bilo koji način mogle dovesti u pitanje.

Na kraju, iz svega proishodi da nećemo pretjerati u zaključku da je na metodološkoj paradigmi koju je čvrsto postavio akademik Novo Vuković, kako smo pokušali pokazati, moguće dalje neobično produktivno istraživanje Ljubišinog djela. U njemu je upravo sadržano ono prevashodno Vukovićevo hermeneutičko postignuće, koje s pravom postaje obaveza bez koje se ovaj pristup više ne može zamisliti.

³⁰ *Ibid.*

³¹ Uprkos neupitnoj inspirativnosti, Džadžićeva teza se može osporavati upravo iz ugla psihološke teorije. Vid. o tome: Siniša Jelušić, „*Kanjoš Macedonović*“: *Književni lik i etnopsihološki kontekst*. U: *Stefan Mitrov Ljubiša u kontekstu mediteranske kulture*, Budva: Mediteran, 2005, str. 195–207.

Literatura:

- Adler, Alfred. *Poznavanje čoveka*. Beograd: Kosmos, 1963.
- Džadžić, Petar. *Homo balcanicus, Homo heroicus*. Beograd: BIGZ, 1987.
- Jelušić, Siniša. „*Kanjoš Macedonović*“: *Književni lik i etnopsihološki kontekst*. U: *Stefan Mitrov Ljubiša u kontekstu mediteranske kulture*, Budva: Mediteran, 2005.
- Jung, Karl Gustav i Kerenji, Karl. *Uvod u suštinu mitologije*, Beograd: Fedon, 2007, str. 106.
- Jung, Karl Gustav. *Dečji snovi*, Beograd: Fedon, 2018.
- Vuković, Novo. *Pripovijetke Stefana Mitrova Ljubiše*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1985.
- Вуковић, Ново. *Девета соба*, Београд: Филип Вишњић, 2001.
- Вуковић, Ново. *Иза граница могућег*, Подгорица: Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, 2018.
- Јелушић, Синиша. *Поетички облици*, Нови Сад: Змај, 2002.
- Љубиша, Стефан Митров. *Приповјести црногорске и приморске*, Цетиње: Обод, 2001.
- Попер, Карл. *Претпоставке и побијања*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижница Зорана Стојановића, 2002.

Siniša JELUŠIĆ

MYTH, HISTORY, FICTION

On the hermeneutic approach of Academician Novo Vuković

Summary

In the tribute dedicated to the academician Novo Vuković, in the foreground is his dedication to dealing with the mythical meanings on which the majority of his literary interpretations are based. Vuković's literary interpretations are an anticipation of the results achieved by the discipline of depth psychology by K.G. Jung, as well as interpretations of the text based on its principles. The results of his research have been presented most convincingly in the interpretation of the works of S.M. Ljubiša, which laid the foundation for future research within the framework of this method. A particularly significant contribution of Novo Vuković in the framework of mythopoetic analyses, which, judging by strict criteria, greatly exceeds regional spaces, is highlighted in this article.

Keywords: Novo Vuković, myth, symbol, children's literature, fairy tale, dream, S. M. Ljubiša

Рајка ГЛУШИЦА
Филолошки факултет Никшић
Универзитет Црне Горе

БЕСЈЕДА НАД БЕСЈЕДАМА НОВА ВУКОВИЋА

Qualis homo, talis oratio!
Какав човјек, такав говор!

Цицерон

У овом раду се анализира *Бесједа* коју је академик Ново Вуковић изговорио у новембру 2001. године на свечаној академији поводом 150 година од смрти највећег црногорског и јужнословенског пјесника Петра Другог Петровића Његоша. Поетским језиком и беспрекорним стилем у *Бесједи* је артикулисао све најважније што се о Његошу, његовом дјелу и значају може и треба рећи у једној краткој форми на пригодној свечности. Новова *Бесједа* спада у сам врх бесједничког умијећа – надахнута, мудра, поетична и до реторске перфекције доведена тако да представља бисер говорништва. Ауторка анализира поступке одабира језичких јединица и конструкција, стилских фигура и стилогених елемената и поступака помоћу којих Ново Вуковић постиже естетске и умјетничке вриједности у *Бесједи*.

Кључне ријечи: Ново Вуковић, бесједа, Петар Други Петровић Његош, реторика, естетика, лингвостилистика

Вјештина говорништва је дуго кроз историју била једна од најцењенијих вјештина, а реторика, као наука о говорништву, веома развијена у античком свијету. Реторички стил је изучаван у оквиру античке реторике, а данас се углавном дијели на два подстила: ораторски, у који спадају монолошки говори и бесједе, и дебатни са

дебатама у дијалогској форми (Катнић-Бакаршић 2001: 196). Бесједништво је за античке ауторитете у овој области вјештина (умјетност) доброг говора – *ars bene dicendi* (Цицерон и Квинтилијан), али и вјештина убјеђивања – *ars persuadendi* или средство увјеравања ријечима (Коракс). Основна реторичка функција је убјеђивачка, па тако и говори и бесједе, који се углавном усмено реализују, имају персуазивну функцију, али и конативну (оријентисани су на примаоце поруке), фатичку и емотивну (афективну) ако се ради о пригодним и свечарским говорима.

Постоје бесједе које су својим посебним квалитетима, својим естетским/поетским карактеристикама, порукама и мудростима постале познате и често се цитирају. Једна од таквих бесједа је несумњиво и *Бесједа поводом 150-годишњице Његошеве смрти*¹ Нова Вуковића, која је изговорена на Лучиндан – дан Његошевог упокојења, 2001. године на свечаној академији коју је уприличила Црногорска академија наука и умјетности. Бесједа је изазвала велику пажњу и о њој су за кратко вријеме објављена два рада², а у већем броју студија и прилога је хваљена и цитирана у приликама кад се говори о Његошу. У раду *Бесједа о бесједи* академик Жарко Ђуровић свој суд о њој унио је у поднаслов који гласи: „Бесједа Нова Вуковића о Његошу спада међу најбоље текстове те врсте код нас“. Исту констатацију понавља у финитној реченици, која уз наслов/поднаслов спада у јаке позиције текста, семантичко-стилски нарочито оптерећене, измијенивши само суперлатив *најбоље* у *најљепше* (2003: 29–33), чиме је додатно потврдио своје увјерење о квалитету Новове *Бесједе*.

Бесједа поводом 150-годишњице Његошеве смрти представља пригодни краћи текст, који је аутор саопштио на свечаној академији организованој поводом овог значајног јубилеја – петнаест деценија

¹ *Бесједа* је до сада три пута објављена: два пута 2002. године, и то у часопису за науку о језику и књижевности *Ријеч* VIII/1–2 (Институт за језик и књижевност, Филозофски факултет, Никшић, стр. 3–8) и у зборнику радова *Династија Петровић Његош* (књ. 3, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица, стр. 495–498). Трећи пут је објављена након двадесет година у књизи *Ноттаге Нову Вуковићу* (приредила Р. Глушица, ЈУ Библиотека Његош, Никшић, стр. 35–39).

² У зборнику радова *Живот и дјело академика Нова Вуковића* од 23 рада два су посвећена Нововој *Бесједи* о Његошу и то: рад *Бесједа о Бесједи* академика Жарка Ђуровића и *Аптеоза Његошу – лабудова пјесма Нова Вуковића* Маријана Маша Милчића.

од смрти најзначајнијег црногорског и јужнословенског пјесника Петра Другог Петровића Његоша. „Надахнута, мудра и до реторске перфекције доведена“³, али и поетски обојена Новова *Бесједа* представља бисер говорништва, који треба да уђе у уџбенике реторике и антологије најљепших говора као узоран примјер савршене бесједе. Будући да слави колико онога коме је посвећена, толико и самог аутора, *Бесједа* се, нимало случајно, нашла као први прилог из пера академика Н. Вуковића у књизи *Ноттаге Нову Вуковићу*. Ту апотеозу Његошу Ново је изговорио неколико мјесеци пред сопствени одлазак „низ поље пелиново у магли“, па није чудо што је због те чињенице и њене велике љепоте називају *лабудовом пјесмом* Нова Вуковића.

„Надахнут Његошевом величином и понорним дубинама његова дјела, понешен његовом и својом *потоњом уром*, Ново Вуковић је написао *апотеозу Његошу*, ријетко духовно саздање, која има више пјесничку него реторичку форму.

Човјек коме је причање било опсесија, овом приликом са највишег виса духовности огласио се као пјесник јединственом апотеозом највећем пјеснику нашега језика, највишем домету јужнословенске мисли. Нажалост, испоставило се да је то била лабудова пјесма Нова Вуковића“ (Миљкић 2003: 176)

Композиција *Бесједе* је изузетно вјешто организована са значајки распоређеним дјеловима и јаким позицијама текста. Сваки дио говора је пажљиво одабран и посложен у компактну и кохерентну цјелину са складним прелазима и више сличи добро организованом поетизованој причи него класичном говору. *Бесједа* почиње запитаношћу над вјечним питањем смрти и физичком крају, па и оних бесмртних – какав је без сумње Његош – који умиру дијелећи „усуд физичке коначности“ са свим обичним људима. Лијепим поетским пасајима слика вријеме и амбијент Његошевог одласка са овог свијета, па можемо као на филмском платну да видимо „тај покисли цетињски амбијент касне јесени и један од оних сивих дана за умирање“. О самом пјеснику говори надахнуто са сјајним метафорама и поређењима, истичући трагику његове преране смрти:

³ Миладин Вуковић, IN MEMORIAM – Ново Вуковић, *Ријеч* VIII/1–2, Институт за језик и књижевност, Филозофски факултет, Никшић 2002. стр. 170.

„Највеће звијезде најбрже сагоријевају. Са великим космичким дилемама и погледом који је тако моћно продирао кроз простор и вријеме отишао је са свега тридесет осам година.

Његош је метеорски прошао овим нашим свијетом, као да се журио неком другом, у ком га чекају задаци вишега реда, они који стоје у домену велике тајне и исконске људске слутње и вјере. Иза њега је остао најблиставији духовни траг, којему вријеме у распону од вијека и по служи као фон на ком се очитује снага његових поетских визија и дубина његових философских идеја. Тај човјек је видио готово све; с лакоћом, какву имају само повлашћени, кретао се у најтежим, вјечним темама живота, историје, науке, религије, демонстрирајући колосалну снагу своје имагинације и свога ума. Као да је био у комуникацији са вишим сферама. И кад је умирао био је загледан у њих...

Пјесници такве снаге као да имају тајни пакт са временом: оно полако, штедљиво отвара дубљи смисао његових дјела и његових поступака. Било је тако и са Његошевом посљедњом вољом. Иако можда неразумљива, испуњена је без поговора. Од тог тренутка Ловћен планина, ни највиша ни најљепша у мору црногорских брда, постао је наш Олимп, развође између два свијета. Његош је са те тачке, још за земног вијека, гледао оба: један физичким, други духовним погледом. Било му је дато да види, али не и да живи“ (Hommage 2022: 35–36).

Свака реченица је беспрекорно уклопљена у текст пун мудрости, лирских и поетских пасажа, ефектних стилских фигура и обрта, дивљења великом уму и одавања почасти Његошу као инцидентној појави у црногорској култури. Сву историјску збиљу која је претходила рођењу генија и околности у којима је живио и стварао, Ново је сажео у неколико поетских слика и рекао све.

„Његош се јавља у историјским околностима које практично искључују могућност појаве књижевног генија. Истина, то вријеме у европској књижевности, означено као епоха романтизма, јесте вријеме пјесничких генија: Пушкин, Гете, Бајрон, Иго, Леопарди још цио један блистав низ, какав није породила ниједна ранија ни каснија епоха. Али ниједан од њих није се јавио у малом народу, нити у земљи која живи на ивици ножа, као острво у мору Турске

империје, у окамењеним формама живота, који се вјековима практично није мијењао. Његова појава је парадокс, логички и цивилизацијски преседан. У народу који бројем једва да достиже цифру војске коју на њега воде босански или скадарски везири, у земљи која у свом каменом мору нема градова, ни путева, ни школа, ни школованих, гдје генерације једва стижу да запамте очеве и гдје се ослонац смислу трајања налази у принципу борбе и слободе, који су уздигнути до божанских принципа, рођење генија статистички је мало вјероватно. Но и кад природа направи такву игру, пут до обзнане таквог генија је далек“ (Номтаге 2022: 36–37).

Нова *Бесјед*а дубоке оданости Његошу⁴ и његовом генију у краткој и сажетој форми исказује судове прецизније и обухватније него што су многи његошолози елаборирали у читавим књигама и опсежним студијама. Он ефектно и експлицитно артикулише свој став о односу Његошевог дјела и свих других књижевних појава прије и послје њега, одређујући га недостижним и неупоредивим, тј. „изван мјерила и изван поређења“.

„До дана данашњег, Његош је остао у нашој књижевности изван мјерила, изван поређења. Ако неки одушевљени критичар за стих неког пјесника и каже да је његошевске снаге, онда то само наглашава бескрајну провалију која стоји између цјелина његових дјела. Помињање Његоша постало је синоним за *недостижно*. Он спада у оне гигантске појаве које дјелују поражавајуће на остале пјеснике“ (Номтаге 2022: 38).

*Бесјед*а о Његошу Нова Вуковића великим дијелом је чиста поезија у прози са свим одликама поетског текста, са ефектним стилским фигурама као што су метафора, метонимија или фигуре понављања. У слjedeћем одломку издваја се анафора, којом се на почетку четири реченице заредом понављају ријечи „никад нико није“. На тај начин се истиче експресивна вриједност ових одричних форми

⁴ Послужили смо се насловом изузетне књиге *Његошу књига дубоке оданости* Исидоре Секулић. Иначе су аналитички модели књижевних текстова које је практиковала и заговарала Исидора Секулић (интелектуална и есејизирана експертиза) били најближи Нову Вуковићу кад су у питању домаћи критичари и теоретичари (Ивановић 2022: 12).

и потенцира семантичност непоновљивости Његошеве појаве и неупоредивости са другима.

„Никад нико, ни прије ни послје њега, у нашем народу није зацјевао тако моћно. Никад нико није доводио ријечи српског језика у такав поредак и стварао слике и визије такве снаге. Никад нико са таквом лакоћом није знао да у само неколико стихова обухвати толико простора, да своје грандиозно платно рашири по пространству мора и неба, да се визијом пробије до космичких дубина и чина стварања. Нико није тако моћно говорио језиком великих симбола“ (Hommage 2022: 37).

И кад конкретно говори о Његошевим књижевним дјелима и њиховој естетској и културолошкој вриједности, Ново Вуковић у *Бесједи* прецизно и јасно извлачи суштину у неколико бриљантних реченица, са бројним успјелим фигурама и тропима. За примјер цитирамо дио који говори о *Горском вијенцу*, како сам аутор каже, нашој „култној, светој књизи“ у којој налазимо одговоре на сва питања, тој „кутија дијаманата“ у којој је сваки стих драгоцен дијамант што га спречава да бира и изговори само неки од њих. У овом цитату од стилских фигура доминирају примјери реторичких питања, која су само формално у облику питања, а у ствари су афективне категоричне тврдње. Упитна форма служи за јачи реторички ефекат којим се постиже увјерљивост и сугестивност, а слушалац подстиче на реаговање.

„О том дјелу написани су безбројни текстови и бројне књиге; као и сва она ријетка остварења вансеријске љепоте и умне силе, оно ће бити трајни изазов кроз вријеме и науци и обичном читатељству. Свака генерација ће успостављати свој однос с њим, сваком нараштају он ће пружати нову еманаацију и непознате љепоте. Нема примјера да је једна књига тако окупирали народну свијест, те да је постала неком врстом наше култне, свете књиге, у којој се тражи и налази, као у Библији, одговор на сва питања, од најмањих до највећих. Нећу цитирати ниједан стих из „Вијенца“. А и који бих? Како бирати из нечег што је већ изабрано? Шта се може извући из кутије пуне дијаманата него дијамант? Сваки од тих стихова је одјекну хиљаде пута у вашем слуху и исто толико пута запарао по вашим мислима. Они бију силином поетског замаха и кад говоре о божанској љепоти и хармонији и кад говоре „ствари страшне, којима је

овај свијет испуњен”. Стихови тог спјева, тако су се расули по језику нашем, да их већ мијешамо са најблиставијим гномским истинама, и ове, са Његошевим стиховима“ (Hommage 2022: 37–38).

У уџбеницима реторике истиче се да је закључак најважнији дио бесједе јер нема добре бесједе без снажног епилога. У њему се на кратак и убједљив начин саопштава основна порука – ту и емоције и разум достижу климакс. (Аврамовић 2018: 262). Посљедњи пасус Новове *Бесједе*, који представља епилог (закључак), заиста шаље снажну поруку запитаности пред начелима и тајнама живота и смрти „од чега су у гробу кључеви“, те и о самом смислу живота и људских могућности и ограничења.

„Сваки пут кад нас неки сличан повод вечерашњем суочи са чињеницом да су и горостаси попут Његоша смртни, искрсава и питање: Какав је смисао појаве тих људи? Можда нам их Провиђење шаље да нас охрабри, да у овом пролазном животу и у овом свијету који је одавно назван *Долином плача* пружи примјер до којих се висина може уздићи смртни човјек. Ако је Бог био пјесник кад је стварао овај свијет, мора да је и пјесник *Горског вијенца* био божански надахнут кад је писао то дјело“ (Hommage 2022: 39).

У епилогу посљедња реченица има највећи значај. Она представља завршни удар на афекте и емоције слушалаца (*pars pathetica*). Ново Вуковић, као врстан стилистичар, све ово добро зна, па у пјесничком надахнућу савршено користи посебно ефектну и стилски прегнантну посљедњу или финитивну реченицу за бриљантан завршетак *Бесједе*, којој јака позиција текста даје анафоричку, затварачку функцију и моћан стилски потенцијал.

Финитном реченицом аутор најприје позиционира себе и своје слабашне ријечи у односу на грандиозност онога о којем говори, користећи реторску технику *captatio benevolentiae*, па се директно обраћа слушаоцима и позива их да се маштом уздигну и „вину у оно херојско доба Црне Горе“ и у „оно чудесно љето“ настанка *Горског вијенца*, а онда моћном библијском паралелом у исти семантички низ ставља Његоша и Мојсија, *Горски вијенац* и *Десет Божјих заповијести*, Црну Гору и Гору Синајску, стварајући веома снажну и упечатљиву поетску слику и поруку.

„И ја који изговарам са страхопоштовањем ове ријечи, обичне, слабе ријечи, имам наду да ће их свечаност тренутка уздићи и подстаћи нас овдје окупљене да се, макар и накратко, мислима и фантазијом винемо у оно херојско доба Црне Горе кад је њен народ имао само Његоша и Бога изнад себе, а посебно да се винемо у оно чудесно љето 1846, када је у глави младог Рада Томова дозрео „Горски вијенац”, љето када му га је, да се послужим библијском асоцијацијом, Бог даривао, као Мојсију Таблице Закона на Гори Синајској“ (Номмаге 2022: 39).

Епилог *Бесједe* дјелује моћно и у записаном облику, а након читања остајемо без ријечи од љепоте. Можемо само замислити како је то звучало и изгледало на свечаној академији кад Ново Вуковић пред пуном салом одабране публике, онако достојанствен и лијеп, својим смиреним дубоким гласом изговара ове прекрасне ријечи, знајући тачно која реченична интонација, паузе у говору (цезуре) и гласовне варијације су најефикасније и најефектније⁵.

Ако пажљиво ишчитамо библиографију академика Нова Вуковића⁶, уочићемо да у њој нема нити једног научног рада, огледа или студије о дјелу Петра Другог Петровића Његоша. Међутим, да је Његоша као црногорску културну икону, његов живот и дјело одлично познавао и дубоко разумио, показао је својом бриљантном *Бесједом*. „Велика загонетка Његошеве личности и дјела, његова живота и смрти, види се, дуго је опсједала Нова Вуковића, али он као да се није усуђивао да завири испод копрене мистериозности све док није осјетио да је за то дозрио, да је на то спреман. Све док га акумулирано искуство, виша мудрост и сопствени удес нијесу приморали да проговори гласом који као да није са овога свијета“ (Миљкић 2003: 177).

За великог пјесника каже да је био „чиста духовност“, а да би се продукти те духовности спознали и разумјели, и бесједник мора бити у истој сфери духа. Тако једино може да уђе у тајне тог свијета, њиме се оплемени да дубље и боље види и разумије и свијет око

⁵ Како је професор Ново Вуковић сугестивно и изражајно говорио и предавао знају његови студенти, али и сви они који су имали прилике да га слушају како „усмено приповиједа“.

⁶ Библиографија академика Нова Вуковића објављена је у књизи Номмаге Нову Вуковићу (стр. 77–129) и у овом 20. броју часописа *Ријеч*, који је њему посвећен.

себе. „Говорећи о творцу *Горског вијенца* нико није тако високо узлетио као Ново Вуковић, на крилима која му нијесу дала да падне, али ни да се врати“ (Миљевић, 2003: 181). Из тих узвишених сфера духовности настала је ова апотеоза Његошу у част. Као да је Провиђење или нека виша сила надахнула аутора да направи овакву *Бесједу над бесједама*⁷.

„Његош је био чиста духовност. Пјесник и владика – два најспиритуалнија занимања. Иза њега у материјалном смислу није остало скоро ништа, сем гроб на Ловћену. Па и он, рушен и обнављан, пресељаван и враћан, као да је изгубио карактер сваке материјалности и постао симбол, тачка између неба и земље, издигнута изнад обична свијета онолико колико је и он изнад њега био. У духовном смислу Његош је пак творац цијелог једног свијета, који – иако литераран те, према томе, и фикционалан – згушњава сву нашу прошлост, нашу херојску епопеју, приказујући је не само у њеном митском и историјском контексту него и у универзалним координатама човјековог космичког случаја. Кад човјек крене, ако му је образбом и природом дато да улази у тајне тог свијета, почиње дубље и комплексније да разумијева и овај који му је дат рођењем и да га посматра погледом који продире испод површине ствари у универзалне суштине“ (Ноттме 2022: 38).

Можемо са сигурношћу рећи да је Нову Вуковићу и „образбом и природом дато“ не само да улази у тајне фикционалног свијета књижевних дјела, па и Његошевих, него да види и разумије оно што је многим невидљиво и неразумљиво. Он је озбиљно, па и фатално схватао свој „занат“ критичара и интерпретатора књижевних дјела, а свако понирање у свијет књижевности оставило је трага на његовом духовном бићу. Он са емпатијом и саосјећавањем улази у књижевно дјело и „гине“ у потрази за тешко ухватљивом тајном, али то његово саживљавање са јунацима текста или аутором даје резултате који га одвајају од других критичара.

„Суочавање са умјетничком тајном, на неки начин, представља судбинску тачку критичког чина у којој се добија или све губи.

⁷ Алузија на наслов Соломонове *Пјесме над пјесмама* у Старом завјету.

Осим тога, сваки такав улазак оставља невидљиве трагове на критичаревом духовном бићу, врши микропомјерања у његовој духовној констелацији, тако да из дјела он излази промијењен и са том промјеном улази у наредно. Свака од фиктивних литерарних биографија постаје, макар привремено, по принципу идентификације, дио властите критичареве биографије“ (Вуковић 2001: 18).

На крају да се подсетимо на мото овог рада: *Какав човјек, такав говор*. И уџбеници реторике истичу да је добар говорник онај који има шта да каже и који зна како то да каже, те да добар говорник може постати само високоморална личност са развијеним осјећајем одговорности (Животић, Станојевић 2013: 12). Ово значи да се све што смо рекли о *Бесједи*, као дјелу вансеријске љепоте, одмјерености и мудрости, односи и на њеног аутора – академика Нова Вуковића. Позната је чињеница коју могу потврдити сви који су имали прилике да слушају његова казивања: да је он био „усмени приповједач најплеменитијег кова“⁸. *Бесједом* о Његошу потврдио се као изузетан говорник, који „има шта да каже и зна како то да каже“ и много више од тога. Истакао се и као стваралац, мислилац – пјесник, будући да је *Бесједа* научна истина, мудрост и духовност исказане поезијом у прози.

Литература:

- Аврамовић, Сима 2018: *Rhetorike techne. Вештина беседништва и јавни наступ*, Универзитет у Београду – Правни факултет, ЈП Службени гласник, Досије Судио, Београд.
- Вуковић, Миладин 2002: „IN MEMORIAM – Ново Вуковић“, *Ријеч* VIII/1–2, Институт за језик и књижевност, Филозофски факултет, Никшић, стр. 167–171.
- Vuković, Novo 2000: *Putevi stilističke ideje*, Univerzitet Crne Gore – Jasen, Podgorica – Nikšić.
- Вуковић, Ново 2001: *Девета соба: књижевни огледи*, „Филип Вишњић“, Београд.

⁸ Дарко Танасковић, „Висовима смисла и лепоте кроз казивања Нова Вуковића“, у књизи *Висови Нова Вуковића*, стр. 5.

- Глушица, Рајка 2022: „Књига Нову Вуковићу у част“, у књизи *Hommage Нову Вуковићу*, прир. Рајка Глушица, ЈУ Библиотека „Његош“, Никшић, стр. 133–148.
- Ђуровић, Жарко 2003: „Бесједа о Бесједи“, Зборник радова са научног скупа *Живот и дјело Нова Вуковића*, СО Жабљак, Жабљак, стр. 29–33.
- Животић, Радомир, Добривоје Станојевић 2013: *Реторика и политика*, Јасен, Београд.
- Ивановић, В. Радомир 2022: „Књижевнонаучни допринос Нова Вуковића (прилог љубишологији“ у књизи *Hommage Нову Вуковићу*, прир. Рајка Глушица, ЈУ Библиотека „Његош“, Никшић, стр. 9–32.
- Јевтић, Милош 2002: *Висови Нова Вуковића*, Београдска књига, Београд.
- Katnić-Bakaršić, Marina 1999: *Lingvistička stilistika*, Reserch Support Scheme, 1999. Elektronsko izdanje.
- Katnić-Bakaršić, Marina 2001: *Stilistika*, Naučna i univerzitetska knjiga, Sarajevo.
- Ковачевић Милош 2000: *Стилистика и граматика стилских фигура*, Кантакузин, Крагујевац.
- Миљић, Маријан Машо 2003: „Апотеоза Његошу – Лабудова песма Нова Вуковића“ Зборник радова са научног скупа *Живот и дјело Нова Вуковића*, СО Жабљак, Жабљак, стр. 175–181.
- Нушић, Бранислав 2011: *Реторика – наука о беседништву*, Службени гласник, Београд.
- Hommage Нову Вуковићу* 2022: приредила Рајка Глушица, ЈУ Библиотека „Његош“, Никшић.
- Секулић, Исидора 1996: *Његошу књига дубоке оданости*, Октоих, Подгорица.

Rajka GLUŠICA

SERMON ON THE SERMONS BY NOVO VUKOVIĆ

Summary

This article's objective is the analysis of *Besjeda* carried out on the occasion of the 150th anniversary of the death of the greatest Montenegrin and South Slavic poet Petar Drugi Petrović Njegoš. Academician Novo Vuković delivered *Besjeda* in November 2001 at the Montenegrin Academy of Sciences and Arts. In the speech Vuković articulated, using poetic language and impeccable style, all the most important facts that need to be known about Njegoš, his work, and significance, and it was designed in such a way that it belongs to the very top of the literary art. *Besjeda* has been seen as a pearl of oratory, inspired, wise, and brought to rhetorical perfection. The author analyzes the procedures for selecting language units and constructions, stylistic figures and stylistic elements, and the procedures by which Novo Vuković achieves the aesthetic and artistic values of the famous speech.

Keywords: Novo Vuković, *Besjeda* on Njegoš, Rhetoric, Aesthetics and Poetics

Nataša JOVOVIĆ

Filološki fakultet Nikšić

Univerzitet Crne Gore

DOPRINOS NOVA VUKOVIĆA RAZVOJU KNJIŽEVNE STILISTIKE SA POETIKOM U CRNOJ GORI

Rad je dio šireg prikaza u kojem se posmatra *Razvoj književne stilistike i poetike u Crnoj Gori od 1970. do 2020. godine*. Ulazeći u postupak pripreme bibliografije za Crnu Goru, kao dio projekta sastavljanja opšteslovenske monografije STILISTIKA SLOVENSКИH ZEMALJA NA RAZMEĐU DVAJU VIJEKOVA (XX–XXI), čiji je koordinator za južnoslovenski blok profesor emeritus Branko Tošović, prednost je data objavljenim radovima (monografijama, člancima, magistarskim i doktorskim tezama) koji su nastajali kao rezultat naučno-istraživačke djelatnosti dvije najznačajnije naučne institucije u Crnoj Gori: Univerziteta Crne Gore i Crnogorske akademije nauka i umjetnosti. Osvrt na bibliografiju radova profesora Vukovića pokazuje da je upravo on bio jedan od najznačajnijih predstavnika književne stilistike u Crnoj Gori.

Ključne riječi: Novo Vuković, književna stilistika, razvoj, bibliografija radova.

0. Uvod

Rad je dio šireg prikaza u kojem se posmatra *Razvoj književne stilistike i poetike u Crnoj Gori od 1970. do 2020¹. godine*. Naime, ulazeći

¹ Zbog važnosti teme koja se obrađuje u ovom radu biće uvrštena i knjiga *Hommage Novu Vukoviću* objavljena 2022, budući da druga faza izrade bibliografije u okviru međunarodnog projekta obuhvata i izdanja nakon 2020. godine.

u postupak pripreme bibliografije za Crnu Goru, kao dio projekta sastavljanja opšteslovenske monografije STILISTIKA SLOVENSКИH ZEMALJA NA RAZMEĐU DVAJU VIJEKOVA (XX–XXI), čiji je koordinator za južno-slovenski blok profesor emeritus Branko Tošović², prednost je data objavljenim radovima (monografijama, člancima, magistarskim i doktorskim tezama) koji su nastajali kao rezultat naučno-istraživačke djelatnosti dvije najznačajnije naučne institucije u Crnoj Gori: Univerziteta Crne Gore i Crnogorske akademije nauka i umjetnosti. Pri tome, autorka je svjesna da je na ovom području napisano mnogo više studija i članaka čiji su izdavači djelovali i mimo pomenutih institucija. Svi oni će već u drugoj fazi rada biti obuhvaćeni ovom bibliografijom, čime će se pokazati da je u Crnoj Gori postojala bogata naučno-istraživačka djelatnost na polju književne stilistike i poetike.

Bibliografija crnogorske stilistike/poetike, prema stanju od 15. 12. 2021, sadrži nešto više od 300 bibliografskih jedinica, koje su po strukturi podijeljene na: 1. monografije (31), 2. doktorske disertacije (7), 3. magistarske teze (15), 4. članke u časopisima (159), 5. članke u zbornicima (82), 6. posebna izdanja, tj. separate (8). Prema stanju od 15. 01. 2024. godine, sadrži i preko 600 bibliografskih jedinica.

1. Terminološka odrednica projekta *književna stilistika i poetika*

Stilistiku kao područje – bilo nauke o jeziku, odnosno nauke o književnosti – nije lako definisati i odrediti joj pripadajuće mjesto u samo jednoj od ovih oblasti. Književna kritika, teorija književnosti, esejistika kao dio proučavanja književnosti ujedno su discipline i oblasti koje teže otkrivanju složenosti stilističkih aspekata književno-umjetničkog djela. Na drugoj strani, kako je i jezik nekog pisca istovremeno fenomen na osnovu kojeg određujemo markiranost, tj. stilogenost njegovog jezičkog izraza, odavno se govori o disciplini koja spaja i briše granice između jezika i književnosti, budući da je jezički izraz određenog pisca, prisutan u njegovom djelu, pokazatelj stilskih specifičnosti, koje se formiraju na osnovu teritorijalnih uticaja (zavičajni dijalekat), pišćeve snažne individualnosti i originalnosti njegovog jezičkog izraza.

Široko posmatrano, stilistika, književna i lingvistička, dio je jednog opšteg pristupa jeziku i književnosti, te se, prateći njenu razvojnu putanju

² Autorka je saradnik projekta i koordinator Autorskog tima za Crnu Goru na izradi bibliografije Književna stilistika i poetika.

u Crnoj Gori u periodu na razmeđu dvaju vjekova (1970–2020), može desiti da ni sami autori katkad nijesu bili svjesni da su kročili na tlo jednog sasvim osobenog naučnog pristupa. Uvidom u pojedine, istina – vrlo rijetke, teorijske preglede (Vuković 2000: 10) koji se tiču naučnih postignuća u oblasti stilistike stiče se utisak da je njen status problematizovan konstituisanjem oblasti poput translingvistike, neoretorike, naratologije, teorije, analize i pragmatike teksta. Pitanje definisanja stila, stilistike kao jedinstvenog područja, ili više posebnih stilistika, zatim praksa i teorija koje su znatno kasnile za evropskom, doveli su do stvaranja međusobno udaljenih teorijskih koncepcija i izvjesnih ograničenja koja nijesu išla na ruku „normalnom protoku naučnih informacija”.

2. Lingvisti, stilističari, književni teoretičari

Međutim, to ne znači da nijesmo imali korisnih radova i pregleda brojnih lingvista, stilističara i književnih teoretičara starije generacije koji su djelovali na srpskohrvatskom jezičkom području. Navodimo one proučavaoce na koje je u *Putevima stilističke ideje* (2000) skrenuo pažnju Novo Vuković (1937–2002): Tomo Maretić, Aleksandar Belić, Petar Guberina, Milivoje Pavlović, Jovan Vuković, Milka Ivić, Ivo Frangeš, Zdenko Škreb, Krunoslav Pranjić, Antica Matoš, Milorad Ćorac i Dušan Jović. Prema njegovom mišljenju, srednja i mlađa generacija (Zdenko Lešić, Novica Petković, Radoje Simić, Branko Tošović, Branimir Čović, Milorad Radovanović, Miloš Kovačević, Milosav Ž. Čarkić i drugi) napravila je u odnosu na njih značajan pomak, prenoseći i primjenjujući evropsku teorijsku misao u naš kontekst.

3. Novo Vuković – začetnik stilistike u Crnoj Gori

Pregled koji je ponuđen u djelu Vukovića zapravo na najbolji način potvrđuje tezu koliko je teško razgraničiti i omeđiti pitanja kojima se bavi stilistika, budući da se navode autori koji su djelovali i na području lingvističke i književne stilistike.

Kao jednom od najznačajnijih predstavnika književne stilistike i poetike u Crnoj Gori i kao nasljedniku bogate stilističke prakse nastale na temelju starije generacije, vodeće mjesto svakako pripada akademiku Novu Vukoviću. Svojim naučnim djelovanjem omogućio je budućim generacijama da razvijaju i unapređuju teorijske koncepcije i naučnu metodologiju književne stilistike.

Analizirajući značaj njegovog književno-teorijskog pristupa, koji je preduprijedio i omogućio razvoj ove oblasti na našem prostoru, ali i mnogo šire van granica Crne Gore, na prvom mjestu nalazi se njegova knjiga štampana kao univerzitetski udžbenik *Putevi stilističke ideje*.

Kroz dva sadržajno kompleksna dijela o osnovnim pojmovima i problemima stilistike i presjek razvoja stilističke misli, Vuković kroz brojne naslove koji se tiču određenja stila, stilističke analize, podjele i problema stilistike, uz više nego bogatu literaturu pokazuje da je „snaga stilistike u tome što stil predstavlja neodređen pojam koji stalno prevazi-lazi granice u koje namjeravaju da ga zatvore” (prema: Guiraud 1964: 34).

Kako su recenzenti primijetili, Vuković se u ovaj složen posao upu-stio jer je dobro poznao evropsku civilizaciju, kulturu i način mišljenja. Zato je mogao govoriti o životu jezika kao stilskog fenomena, a ne o tehničkim mehanizmima upotrebe jezika.

„Treba samo zaviriti u popis upotrebljene literature na kraju knjige, ili u registar imena, pa da se vidi koliki je obim promišljanja drugih ljudi bilo potrebno propustiti kroz sopstvenu svest da bi se moglo samo pri-stupiti toj vrsti posla: u promišljanje o temeljnim pojmovima i idejama stila, te o razvoju stilističke misli.” (Vuković 2000: 137)

Osnovna kohezionna nit koju Vuković pronalazi i koju definiše kao stilističku ideju podrazumijeva i istraživača koji neprestano širi vlastiti put, uključujući u svoj posao sve više pojmova ne samo iz aktuelnog ili istorijskog stilističkog repertoara nego i iz repertoara niza disciplina koje se, na ovaj ili onaj način, bave jezikom – kaže se u pomenutom izvodu recenzenta Simića u knjizi.

O naučnom doprinosu stilistici posredstvom Vukovićeve knjige pi-sao je i Miloš Kovačević (2021: 491–516), koji je istakao da se ovo djelo kao najbolji serbokroatistički priručnik može mjeriti sa svjetskim pri-ručnicima stilistike. Naime, autor ne zaobilazi nijednu činjenicu zna-čajnu za osvjetljenje istorijata i aktuelnog stanja stilistike: od razjaš-njenja svih relevantnih pojmova i problema stila i stilistike, do istorij-skog puta stilističke ideje – i to od njene anticipacije u antičkoj retorici do vrlo kompleksnog aktuelnog stanja. Takođe, smatra da su rijetki udžbenici – ne samo kod nas nego i u svijetu – koji bi se mogli porediti sa udžbenikom Nova Vukovića.

4. *HOMMAGE Novu Vukoviću*

Druga po redu knjiga u ediciji „Signum”, čiji je izdavač JU Narodna biblioteka „Njegoš” (urednice Bojana Obradović i Jelena Jovović) a priredila je Rajka Glušica, jeste *Hommage Novu Vukoviću*.

Predgovor naslovljen kao *Književni doprinos Nova Vukovića (prilog Ljubišologiji)* napisao je akademik Radomir Ivanović, koji je istakao sve naučne vrijednosti sadržane u neponovljivom, originalnom i pažnje vrijednom analitičkom korpusu literaturologa Nova Vukovića. Izdvojio je sadržajno bogate knjige: *Iza granica mogućeg* (1979), *Ogledi iz književnosti* (1984), *Pripovijesti Stefana Mitrova Ljubiše* (1985), *Uvod u književnost za djecu i omladinu* (1989; 1996), *Putevi stilističke ideje* (2000) i amanetnu knjigu *Deveta soba* (2001), pri čemu kao najreprezentativniju izdvaja monografiju *Pripovijedanje kao opsesija* (Studija o Ljubišinom djelu *Pričanja Vuka Dojčevića*), 1989, koja sadrži „šifru tumačenja” njegovih najšire shvaćenih pogleda na svijet, a isto tako u njihovim okvirima i pogled na svijet književne umjetnosti i magije jezika kojim je ono ostvareno (2022: 9).

Saglasan sa mišljenjem većeg broja naučnih poslenika koji su se bavili proučavanjem Vukovićevog djela, Ivanović navodi da se ono može podijeliti na tri dijela, tj. „polja duha” : prvo obuhvata *književnu istoriju* (reprezentativni su prilozi o djelu Stefana Mitrova Ljubiše), drugo *književnost za djecu i omladinu* (reprezentativne su knjige: *Iza granica mogućeg*, 1979, posvećena fantastici, i udžbenički *koncipiran Uvod u književnost za djecu i omladinu*, 1989, 1996) i treće *teoriju književnosti* (reprezentativna je knjiga *Putevi stilističke ideje*, 2000).

Sam Vuković se nerado usaglašava sa ovom podjelom, što Ivanović tumači njegovom sklonošću ka konvergenciji više nego divergenciji naučnih disciplina uopšte, a književnonaučnih disciplina posebno. Naime, Vuković je težio stvaranju „sinkretičkog modela” u kome se istovremeno, ali u drugačijoj mjeri, koriste znanja iz različitih disciplina literaturologije i lingvistike, kao i komparatistike i folkloristike. Taj model dovodio je do univerzalizacije naučnih istina, nasuprot parcelizaciji, pa je sasvim u skladu sa tim Ivanovićev stav da se Vuković zalagao za integralnu, a ne za parcijalnu sliku svijeta, vodeći se principima sistematičnosti i disciplinovanosti (Ibid. 14–15). Rukovođen sopstvenom analitičkom prirodom, pribjegavao je više interpretativnom modelu nego teorijskim eksplikacijama, a kao prilog toj tvrdnji služe knjige *Ogledi iz književnosti* (1984) i *Deveta soba* (2002) u kojima mu pažnju privlače

djela Borislava Pekića, Milorada Pavića, Matije Bečkovića, Mira Vuksanovića, pored Lalića, D. Kostića i Č. Vukovića. Na drugoj strani su njegovi radovi iz ljubišologije, oblasti kojom se najduže i najsystematičnije bavio jer su Ljubišina djela za njega predstavljala opsedantnu tematiku.

Nakon *Predgovora*, *Homagge* sadrži *Besjedu povodom 150-godišnjice Njegoševe smrti*, jedini Novov tekst o Njegošu i ujedno jedan od najčuvenijih tekstova o Njegošu uopšte. Nakon *Besjede*, objavljeni su odlomci iz djela *Visovi Nova Vukovića* budući da je najveći broj egzistencijalnih, filozofskih, psiholoških, socioloških, estetičkih i literaturoloških opredjeljenja saopšten u ovoj knjizi (2002) čiji je autor Miloš Jevtić.

Kao treći najpoznatiji tekst koji otkriva način konstituisanja mišljenja Nova Vukovića, priređivač bira predgovor „*Devetoj sobi*” ili *simbolički ulaz u paralelni svijet književnosti*. Poznat kao onaj koji je pisao književne kritike koje su po svojim dometima bile jednake novom književnom djelu, bez obzira na formu naučnog rada, Novo je u ovom predgovoru stvorio svoje prepoznatljivo, originalno, lično i univerzalno djelo koje ga otkriva kao čovjeka u bolničkoj postelji i kao tvorca čudesnog i paralelnog svijeta književnosti. Poruke koje nosi ovaj kratki prozni i naučni tekst uzdignute su na nivo univerzalnih naučnih istina, ali i mnogih filozofskih, egzistencijalnih pitanja jer obiluju književno-teorijskim zagonetkama. Prva koja se nameće čitaocu tiče se izbora forme: da li je u pitanju Predgovor „*Devetoj sobi*” ili je u pitanju priča „*Deveta soba*” ili je ovo „*Priča u priči*”. Prostorno-vremenska perspektiva obuhvata bolničku sobu broj 8 ili ulaz u sobu broj 9, septembra 1999. godine. Snažna intertekstualna igra u podtekst priče uvodi prototekst, pripovijetku *Baš-Čelik* („arhetip sa specifičnom semantikom”). Dominantnim jezikom simbola devetu sobu prikazuje kao *iskušenje* (Zašto je car svom zetu ponudio ključeve zabranjene sobe?), *mjesto u kom je pohranjena centralna tajna* (etimon, imanentna struktura, harmonija, afektivno središte) *cijele priče*, *susret opozicija*: bijeda i bogatstvo, *misteriozna tamnica* u kojoj vladaju natprirodne sile, *paralelna stvarnost*: (motiv dvojnika: književnog kritičara koji gubi sopstveni identitet, „pakt sa đavolom” – natprirodnim, demonskim...).

Jasno je da „*deveta soba*” simbolizuje i sam književni tekst:

Suočenje sa umjetničkom tajnom... predstavlja sudbinsku tačku kritičkog čina u kojoj se dobija ili gubi sve... svaki takav ulazak ostavlja nevidljive tragove na kritičarovom duhovnom biću... tako da iz

djela on izlazi promijenjen i sa tom promjenom ulazi u naredno. Svaka od fiktivnih literarnih biografija postaje... po principu identifikacije, dio vlastite kritičarove biografije. On, dakle, gubi dio svoje personalnosti, kombinujući je sa personalnošću književnog junaka. Na kraju... kritičara zahvata „sindrom glumca” koji više ne raspoznaje svoju prvobitnu prirodu, jer se ova već odavno preplela sa karakterom njegovih brojnih uloga... Drugim riječima, KRITIČAR dobijajući brojne živote na kraju izgubi i svoj vlastiti. (podvukla N. J.) (Vuković 2001: 18)

Otkriti poetiku Vukovićeve *Devete sobe* značilo bi upoznati ga kao pisca, originalnog stvaraoca, čiji je pripovijedački talenat bio dominantno obilježje svih njegovih naučnih prikaza, predgovora, pogovora, besjeda, recenzija, radova. Obimnost njegovog naučnog opusa i bibliografije koju je sastavila Branka Dragosavac, a koja sadrži 305 bibliografskih jedinica i 138 jedinica koje predstavljaju literaturu o Novu Vukoviću – jasno pokazuju da je svojim naučnim i profesionalnim radom sasvim opravdano prepoznat kao začetnik, ali i predstavnik književne stilistike u Crnoj Gori u periodu od 70-ih godina XX vijeka.

Bibliografija je naredno poglavlje pomenute knjige, a nakon nje slijedi pogovor priređivača Rajke Glušice, koja je takođe istakla da je Vuković u sve tri oblasti koje su ga dominantno okupirale: ljubišologiji, dječjoj književnosti i stilistici dosegao sam vrh. Od brojnih istraživača i kritičara smatra se najboljim tumačem Ljubišinog djela, njegovi doprinosi nauci o dječjoj književnosti su temeljni i nezaobilazni, a knjiga iz stilistike jedna od prvih iz te oblasti na srpskohrvatskom govornom području koja je postala uzorna i neophodna za sve one koji se bave fenomenom stila u književnom tekstu (2022: 147).

Prva faza međunarodnog projekta *Stilistika slovenskih zemalja na razmeđu dvaju vjekova*, zasnovana na sakupljanju bibliografije i izradi monografije iz oblasti književne stilistike, imala je kao rezultat objavljivanje radova nastalih na osnovu sakupljene bibliografije kao svojevrsnog prikaza i analize stanja i perspektive razvoja ove naučne discipline. Autorka ovog rada je objavila rad u kolektivnoj monografiji *Стилистика славянских стран на рубеже XX–XXI веков*, 2023. godine u Moskvi. Osvrt na djelo Nova Vukovića u tom radu omogućio je autorki da prikaže njegov značaj na širem planu – kao začetnika i najznačajnijeg predstavnika književne stilistike u Crnoj Gori.

Literatura:

- Glušica (priredila) 2022: Glušica, Rajka. *Homagge Novu Vukoviću*. Nikšić: Biblioteka Njegoš. 169 s.
- Guirad 1964: Guirad, Pierre. *Stilistika*. Sarajevo: Veselin Masleša. 89 s.
- Jevtić (priredio) 2002: Jevtić, Miloš. *Visovi Nova Vukovića*. Beograd: Beogradska knjiga. Knjiga 109. 133 s.
- Jovović 2023: Razvoj književne stilistike i poetike u Crnoj Gori od 1970. do 2020. godine. *Стилистика славянских стран на рубеже XX–XXI веков*. Moskva: Флинта. 318–331 s.
- Katnić-Bakaršić 2001: Katnić-Bakaršić, Marina. *Stilistika*. Sarajevo: Ljiljan. 389 s.
- Kovačević 2021: Kovačević, Miloš. *Naučni prinosi Nova Vukovića*. In: *Srpski jezik*. Br. XXVI. Beograd. 51–491 s.
- Vuković 1980: Vuković, Novo. *Pripovijedanje kao opsesija: studija o Ljubišinom djelu PRIČANJA VUKA DOJČEVIĆA*. Cetinje: Obod.
- Vuković 1984: Vuković, Novo. *Ogledi iz književnosti*. Titograd: Univerzitetska riječ. 184 s.
- Vuković 1985: Vuković, Novo. *Pripovijetke Stefana Mitrova Ljubiše*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. 124 s.
- Vuković 1989: Vuković, Novo. *Uvod u književnost za djecu i omladinu*. Nikšić: Univerzitetska riječ. 298 s.
- Vuković 2000: Vuković, Novo. *Putevi stilističke ideje*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore. 234 s.
- Vuković 2001: Vuković, Novo. *Deveta soba. Književni ogledi*. Beograd: Filip Višnjić. 323 s.
- Vuković 2018: Vuković, Novo. *Iza granica mogućeg: fantastično i čudesno u književnim djelima za djecu nastalim u periodu između dva svjetska rata na srpskohrvatskom jezičkom području*. Podgorica: Matica srpska. 239 s.

THE CONTRIBUTION OF NOVO VUKOVIĆ TO THE
DEVELOPMENT OF MONTENEGRIN LITERARY STYLISTICS
AND POETICS

Summary

The article is part of a wider presentation in which the development of literary stylistics and poetics in Montenegro from 1970 to 2020 is observed. Entering into the process of preparing the bibliography for Montenegro, which was a contribution to the project compiling the all-Slavic monograph *Style of Slavic countries between two centuries (XX–XXI)*, whose coordinator for the South Slavic block is professor emeritus Branko Tošović, priority has been given to the published works (monographs, articles, master's theses, and doctoral theses) created as a result of the scientific research activities of the two most important scientific institutions in Montenegro: the University of Montenegro and the Montenegrin Academy of Sciences and Arts. A review of Professor Vuković's bibliography proves that he was one of the most significant representatives of literary stylistics in Montenegro.

Keywords: Novo Vuković, literary stylistics, development, bibliography of works.

Zora JESTROVIĆ
Pljevlja

PROFILACIJA NAUČNOG I FIZIČKOG BIĆA AKADEMIKA NOVA VUKOVIĆA

U radu *Profilacija naučnog i fizičkog bića Nova Vukovića* želi se na primjeren način pokazati da je Vuković rođeni lirik i esteta, da su njegovo fizičko i duhovno biće specifičnom vrstom korespodencije, odnosno poetske interferencije, kreirali osobeni kritičarski diskurs, koji je u nekim vidovima interpretacije nadrastao tekst o kome je riječ. Autorka obrazlaže u kojim pojavama i faktorima ima uporište njegov lirski prožet kritičarski mehanizam. U ličnoj viziji književne umjetnosti Vuković ističe komponentu koja je oslonjena na biološke osnove njegovog bića i biografije. Biografija njegovog djela je u neraskidivoj vezi sa biografijom njegovog fizičkog bića.

Ključne riječi i sintagme: Novo Vuković, lirik, esteta, kritičarski diskurs, stvaralački opus, analitičke premise, ljubišologija, M. Lalić, kritičari, francuski strukturalisti, usmeni i pisani govor, zavičaj, Pljevlja.

Ko čita, zna mnogo.

Ko zapaža, zna još više.

Aleksandar Dima, sin

Svoje impresije o ličnosti akademika Nova Vukovića (1937–2002), univerzitetskog profesora i književnog analitičara, započecu jednom duboko pragmatičnom mišlju književnika Mira Vuksanovića¹, njegovog brata po stvaralačkom izrazu, rodnom durmitorskom tlu i duhovnom

¹ Miro Vuksanović: „Magnetna polja dobrote Nova Vukovića“, *Mostovi*, Međurepublička zajednica Pljevlja, Pljevlja, 2002, broj 169–170, str. 49–51.

podneblju. On Vukovića definiše kao „učtivnog i nenametljivog, prijatelja dobrote“, koji je „dobrovoljno određen da pomaže i daje drugima, da ne uzima ni ono što mu po prirodnom redu pripada“, istinski obdarenog narodnim krasnorječjem, onog koji je vjerovao u ljepotu i koji ne bi „nikad krenuo sâm u priču o sebi jer je to naša dužnost, danas i sutra, jer su ljudi kao Novo Vuković odviše rijetki da bismo ih mogli lako ostaviti, jer bez njih nijesmo cjelokupni kada govorimo o svemu sa čim se zorimo pred ostalima“.

Ruski i sovjetski književni teoretičar Viktor B. Šklovski (1893–1984) smatrao je da se suštinski smisao literarizacije produbljuje i ostvaruje *oneobičavanjem*, to jest predstavljanjem procesa i stvari na neobičan način koji skreće pažnju na samoga sebe, produžavajući nastali utisak i recepciju čitaoca. Analitički radovi N. Vukovića velikim dijelom su zasnovani na *oneobičavanju* kao specifično konstituisanom kritičkom mehanizmu, istkanom od estetski oblikovane literarnosti i naučno validnog interpretativnog suda. Opravdano je konstatovati da je zaista prava šteta što se N. Vuković, kako zbog profesionalnog rada, karijere univerzitetskog profesora i, napokon, galopirajuće bolesti i smrti, nije stigao posvetiti sopstvenom literarnom izrazu. Ili, možda je i dobro što se kretao na intelektualnoj međi sazdanj od svjetlosti tuđeg djela i sopstvenih emocija koje su se neprestano miješale, međusobno prožimale i dopunjivale. Vukovićevi kritički sudovi o pojedinim književnim ostvarenjima nose u sebi specifičnu poetiku tako da se često čini da je procesom njihovog kreiranja iskreirao i vlastito umjetničko djelo.

U latentnim dubinama brojnih analitičkih tekstova Nova Vukovića počivaju ljepote sopstvenog duha i filozofija misli kao glavni pokretači u konstituisanju estetskih sudova i etičkih značenja. Vuković je poticao iz svijeta čije je fizičko nestajanje bilo evidentno, odnosno onog koji je, poput onoga u *Semolj gori* Mira Vuksanovića, odavno nestao sa stvarne geografske mape i preselio se u mitološku geografiju. Smatrao je da je „svijet u nestajanju preseljivao u jezik sve što je tamo moglo stati, tako da se u njega utkala velika nevidljiva istorija, bez datuma i podataka, bez događaja i imena, uopšte bez parametara na kojima se oficijelna istorija temelji, ali zato nimalo manje istinita, a mnogo elegantnije kondenzovana“².

² Novo Vuković: „Riječ kao romaneskni junak“ (Nad romanom *Semolj gora*), *Mostovi*, Medurepublička zajednica Pljevlja, Pljevlja 2001, br. 165–166, str. 56–61.

Novo Vuković je rođeni esteta i lirik. U sadejstvu urođenog osjećanja za spoznaju različitih vidova ljepote i napornog intelektualnog rada, u cilju usavršavanja teorijskih znanja potrebnih za naučno usvajanje literature, stvorio je prepoznatljiv analitičko-kritičarski izraz, zasnovan i na osobenim impresijama, sličan lirizovanom kritičkom izrazu umne Isidore Sekulić. On je u skoro svakom književnom djelu pronalazio onu skrivenu ljepotu koja bi se na kraju pokazala kao noseći stub estetike i etike djela. U njen opis bi unosio i ljepotu sopstvenog izraza jer je književnost doživljavao kao „svijet satkan riječima u kom stanuje ljepota“. Ljepotu književnog djela je nadograđivao i napajao latentnim izvorima sopstvenog duha. On nije lako puštao mrak u svoju dušu, da bi, kako kaže Dostojevski, svjetlost imala gdje ući kada jednom dođe. Istovremeno dok promišlja i piše o jednom djelu, on ima na umu i estetiku sopstvenog izraza tako da se s pravom može govoriti o poetici kritičarskog diskursa Nova Vukovića. Kao relevantan prilog takvom mišljenju može poslužiti i knjiga *Visovi Nova Vukovića* (Beograd, 2002), koju je priredio Miloš Jevtić na osnovu kazivanja N. Vukovića neposredno prije smrti i koja predstavlja izuzetno značajan biografsko-autobiografski razgovornik, značajan za profilaciju njegovog fizičkog bića, kao i konstitisanje određenih vidova implicitne i eksplicitne poetike njegovog kritičarskog diskursa.

O značaju koji Vuković pridaje *literarnosti* piše Radomir V. Ivanović u svom ogledu „Književnonaučni doprinos Nova Vukovića“³. U tom smislu on upućuje na Vukovićev ogled „O Pantićevom istraživanju odnosa usmene–pismene književnosti“, objavljen u zborniku radova *Hommage Danilu Kišu*⁴. Ivanović je saglasan sa većim dijelom naučnih poslenika⁵ koji su se bavili proučavanjem Vukovićevog složenog

³ Ogled Radomira V. Ivanovića „Književnonaučni doprinos Nova Vukovića (doprinos ljubisologiji)“ štampan je u njegovoj knjizi studija i ogleđa *Stvaralačke tajne i analitička otkrića*, JU Narodna biblioteka „Njegoš“, Nikšić, 2022, str. 167–190.

⁴ Zbornik su objavile Kulturno-prosvjetna zajednica Podgorice i Srednja škola „Danilo Kiš“, Podgorica – Budva, 1998, str. 78–86.

⁵ Međurepublička zajednica za kulturno-prosvjetnu djelatnost – Pljevlja (osnovana rješenjem Skupštine opštine Pljevlja, 3. juna 1963) značajno je unapređivala saradnju gradova sa prostora Crne Gore, Srbije i BiH. Raspadom SR Jugoslavije ostala je dugo nedefinisana, a potom i ukinuta nakon 57 godina uspješnog rada. Do septembra 2004. objavila je 172 broja časopisa „Mostovi“ u kome su svoje radovi objavili skoro svi veliki pisci, slikari, prevodioci i književni analitičari toga vremena sa svih jugoslovenskih prostora, dijaspore, kao i strani autori. Nažalost, i časopis

naučnog djela da se ono može, uopšteno posmatrano, podijeliti na tri „polja duha“. Prvi dio predstavlja *književnu istoriju* u kome su reprezentativni prilozi iz ljubišologije, odnosno djela Stefana Mitrova Ljubiše: *Pripovijesti Stefana Mitrova Ljubiše* iz 1985. i *Pripovijedanje kao opsesija* (Studija o Ljubišinom djelu *Pričanja Vuka Dojčevića*) iz 1989. Drugi dio predstavlja *književnost za djecu i omladinu*, koji obilježavaju reprezentativne knjige: *Iza granica mogućeg* (1979), inspirisana fantastikom, i *Uvod u književnost za djecu i omladinu* (1989, 1996), koncipirana kao užbenik. Treći dio je u znaku *teorije književnosti* i knjige *Putevi stilističke ideje* (2000).

U kontekstu Vukovićevih kritičkih sudova, pored čiste teorijske naučnosti, zasnovane na saznanjima iz različitih disciplina nauke o književnosti i lingvistike, osjeća se neotoljiva potreba da se ispolje premise sopstvene analitičke prirode, težnja da se, umjesto parcijalne, ponudi integralna slika svijeta. U tom smislu je slika svijeta u nekom djelu, oblikovana teorijskim postulatima, najčešće bila subordinirana slici svijeta koju je kreirao ličnim interpretativnim nadahnućem. Zato nije ne-skromno reći da je u nekim momentima pisanog i usmenog govora svojom literarnošću i estetskim sudovima nadrastao tekst koji je bio predmet njegove interpretacije. Polazeći od ubjeđenja da je za cjelovitost analitičkog suda o nekom djelu potrebno u potpunosti osvijetliti i njegovu epohu sa kompleksom različitih kulturnih, duhovnih, istorijskih i poetičko-estetskih tokova, on je i svojim promotivnim govorima stvarao specifičnu duhovnu atmosferu u kojoj je sjedinjavao svoje analitičke impresije sa pišćevom slikom svijeta i doživljajem prisutnih recipijenata (slušalaca). Indikativan primjer za jedan od takvih govora jeste promotivni

je nemarom i nebrigom tadašnjih političkih struktura prestao sa radom. Posljednji glavni i odgovorni urednik časopisa „Mostovi“ bila je autorka ovoga rada.

Novo Vuković je u časopisu „Mostovi“ objavljivao svoje radove i u Pljevljima promovisao knjige više autora. Njegova prerana smrt (februar 2002), a posebno svijest o značaju njegove ličnosti i djela, bili su opravdani povod da se u okviru manifestacije „Pjesnička riječ na izvoru Pive“ (održana u Plužinama, krajem jula 2002) koju je organizovala MZ Pljevlja, organizuje i skup posvećen naučnom radu N. Vukovića – „Naučno djelo dr Nova Vukovića“. Sama činjenica da je u radu naučnog skupa učestvovalo 16 naučnika, govori o nespornoj vrijednosti Vukovićeve naučne i ljudske ličnosti. U tom smislu je potrebno pomenuti njihova imena: Dragutin P. Vukotić (predsjednik CANU), Miro Vuksanović, Siniša Jelušić, Svetozar Koljević, Zorica Radulović, Lidija Tomić, Žarko Đurović, Živko Đurković, Zoran Lakić, Nenad Vuković, Jovan Delić, Aleksandar Jerkov, Mihajlo Pantić, Jovan Čadenović, Svetlana Kalezić i Ivan Negrišorac. Saopštenja prvih sedam autora objavljeno je u časopisu „Mostovi“, br. 169–170, 2002, str. 43–82.

govor u Pljevljima, inspirisan zbirkom *Novi potop* Zorana Bognara, štampan u „Mostovima“:⁶

„Zoran Bognar je pjesnik koji dolazi niotkuda. Njegov svijet je poput mitske Atlantide – potopljen. Istina, ne talasima Atlantika, nego talasima vremena koje se sručilo na sve one koji su živjeli u bivšoj Jugoslaviji, ali za razliku od većine koja je kako-tako preživjela na izrazdvajanim obalama, on svoju obalu nije našao. Ona je ostala zauvijek izgubljena na dnu vremenskog okeana zajedno sa svim što je činilo njegov duhovni i materijalni svijet.“

Za svoj esejizirani analitički način modelovanja svijeta, sem sopstvenog životnog poimanja, Vuković je snažne podsticaje pronalazio u radovima kako stranih tako i domaćih kritičara. Među domaćim je nesporna uloga Isidore Sekulić i najjače se osjeća u lirizovanim slojevima kritičkog diskursa. Uzoriti su mu bili i ogledi Petra Džadžića, Slavka Leovca, Zorana Gavrilovića i Pedraga Palavestre jer su mu se doimali kao duhovni mostovi između književnih djela i njihovih čitalaca. Nauku o književnosti je doživljavao kao oblik i način modelovanja stvarnosti sa posebnim privilegijama. U tom smislu uzori su mu bili i teoretičari francuske stilističke kritike (Ž. Ženet, R. Bart, C. Todorov, P. Riker, Ž. Derida, J. Kristeva), koji su se bavili stilistikom i lingvistilistikom.

Iako je bio svjestan paradoksa koji je evidentan u životu univerzitetskog profesora kada su u pitanju predavanja i živa riječ – da se predavanja stručno i javno ne vrednuju kao što se vrednuje pisana forma izražavanja i da ne postoje zvanična mjerila za njihov kvalitet – Vuković je kontinuirano njegovao ljepotu žive riječi na svojim predavanjima. Nastojao je da svoj predavački stil ne gradi oponašanjem velikih uzora jer se tim putem ne može stići do prepoznatljivog ličnog stila. Trudio se da njegov „iskaz bude stručno utemeljen, logičan i, po mogućstvu, lijep. Da, i lijep! Bez te, uslovno rečeno *estetske* dimenzije, predavanja mogu da budu dobra, ali ne mogu da izazovu efekat i prirodnu potrebu slušalaca da vas opet čuju. (...) Pritom, valja znati da lijepa predavanja ne znače i laka predavanja“ (*Visovi Nova Vukovića*, str. 57).

⁶ Novo Vuković: „Svijet poput mitske Atlantide“, *Mostovi*, MRZ Pljevlja, Pljevlja, 1997, br. 146–147, str. 16–22.

Primarni značaj u Vukovićevom radu predstavljalo je istraživanje stvaralačkog opusa pisaca XIX i XX vijeka, te se može sagledati u dva segmenta: književno-istorijskom i kritičko-interpretativnom. Prvi segment je u znaku Stefana M. Ljubiše, čijem je djelu posvetio veliki broj radova i dvije knjige. Uprkos svom i kontinuiranom radu brojnih analitičara, ostao je u uvjerenju da Ljubiša nije ni dovoljno ni svestrano proučen. Razumije i činjenicu da je Ljubiša bio u Njegoševoj sjenci i iskazuje je duboko poetski: „Ta sjenka je velika i dolazi od jednog gorostasnog stabla, najvećeg koje je ikad poraslo u našem književnom vrtu. U tu se sjenku, uostalom, Ljubiša dobrovoljno postavljao“ (*Visovi Nova Vukovića*, str. 60).

Vukovićeve knjige *Ogledi iz književnosti* (1984) i *Deveta soba* (2001) bave se interpretacijom tekuće savremene književnosti, jer je neprestano bio preokupiran pitanjima kuda ide književnost XX vijeka i kakva su njena moguća ishodišta. U *Devetoj sobi* najviše pažnje i prostora je posvećeno B. Pekiću, M. Bečkoviću i M. Paviću. Pokušao je ukazati na ono što je njihovu poetiku na originalan način izdvojilo i predstavilo u književnom stvaralaštvu. Ova knjiga započinje istoimenim ogleđom „Deveta soba“, koji autor u proširenom značenju definiše kao „simbolični ulaz u paralelni svijet književnosti“ ili „priču o naslovu jedne knjige“. Priča se zasniva na Vukovićevom doživljaju jedne epizode iz bajke „Baš Čelik“, koja mu se u teškom košmaru ukazuje nedugo poslije operacije 1999, kada je već bio svjestan svoje strašne dijagnoze. Poseban doprinos u tumačenju ovoga ogleđa, u kontekstu analize morfologije bajke Vladimira Propa⁷, dao je Siniša Jelušić u svom ogleđu⁸, tvrdeći da „nije nimalo slučajno što se priča sa mnoštvom značenjskih slojeva javlja Novu Vukoviću upravo u jednom od najtežih trenutaka u njegovom životu“.

Iako se književnošću za djecu i omladinu, disciplinom koja je tada bila praktično u začetku, počeo baviti zbog potreba Akademije, a kasnije i matičnog Fakulteta u Nikšiću, on se svesrdno trudio da svoju viziju dječije književnosti pretoči u oglede zasnovane na logičnim teorijskim osnovama. U tom smislu, uzore je našao među francuskim teoretičarima te oblasti. Njegova doktorska disertacija i univerzitetski udžbenik rezultati su bavljenja dječijom književnošću. Sa druge strane, ta književnost

⁷ Vladimir Prop: *Morfologija bajke*, Beograd, Prosveta, 1982.

⁸ Siniša Jelušić: „Novo Vuković – Deveta soba kao arhetipska vizija“, *Mostovi*, MRZ Pljevlja, Pljevlja, 2002, br. 169–170, str. 52–56.

mu je pomogla da upozna vječno dijete u sebi. On smatra da svaki čovjek nosi u sebi dječju stranu prirode, s tom razlikom što je „neki osjećaju kao teret, a neki kao blagoslov“. Pominjući Pola Azara, čuvenog francuskog komparatistu, autora knjige eseja o dječijoj književnosti, Vuković ističe da je napravio razliku između vaspitanja djece u latinskim i zemljama sjeverne Evrope. U prvima se djeca doživljavaju kao budući ljudi, a u drugim ljudi kao bivša djeca. Sebe vidi u drugoj ontološkoj koncepciji.

Tajna literarnosti Vukovićevog kritičarskog diskursa krije se i u načinu na koji poima književnost, a to se artikulisalo kroz njegovo književno-teorijsko, književno-istorijsko obrazovanje i neprestani proces čitanja. Ali, u ličnoj viziji književne umjetnosti, odnosno filozofiji i psihologiji stvaranja, ističe jednu individualnu komponentu koja je:

„duboko oslonjena na biološke osnove moga bića i okolnosti moje biografije i mog ličnog svijeta. Iskreno rečeno, i onda kada nijesam mogao da bilo što kažem o književnosti, ja sam duboko zalazio u fantastične predjele njenih izukrštanih fikcija, u svijet koji se pomaljšao iza riječi i koji istovremeno i jeste i nije bio naš. Taj svijet ukrštao sam sa realnošću na način kako to rade najmaštovitija djeca.“ (*Visovi Nova Vukovića*, str. 69).

Novo Vuković je rođen u durmitorskom selu Merulja, kao sedmo dijete, u porodici koja je u tom pogledu ličila na druge. Opterećen profesionalnim obavezama, samo vrijeme provedeno u zavičaju i na Žabljaku omogućavalo mu je autentičan život. Žabljak je bio centralna tačka njegovog psihološkog svijeta, kao i njegove porodice, iako je u njemu proveo samo mjesec-dva u toku godine. Bez zavičaja i duhovnog nasljedstva koje je ponio iz njega, kako sâm kaže, njegova životna priča skoro da nema smisla. Panorama Jezerskog polja u smiraj dana, s Durmitorom u pozadini, „čiji su vrhovi, na fonu večernjeg neba, tvorili najfantastičniju kamenu čipku koja se da zamisliti“ – bile su vizure sa kojima je rastao i koje su urastale u njegovu dušu i ponavljale se hiljadama puta pred njegovim očima. Te vizure za njega imaju dublji smisao – „nose skrivene kodove moje biografije i ja svakoga ljeta, skoro kao u nekom ritualu, obilazim one tačke koje su nabijene samo meni znanim 'značenjem'. To pomalo liči na prošlost, na listanje lične vremenske knjige“ (*Visovi Nova Vukovića*, str. 124).

Kao planincu koji ni sa jednim drugim ambijentom nije uspostavio snažnije veze, zavičaj je Vukoviću bio jedan od najsnažnijih izvora stvaralačke imaginacije i ukupne inspiracije. Zato on tvrdi da čovjek može, vođen racionalnim i pragmatičnim razlozima, birati mjesta svoga fizičkog bivstvovanja, „ali neki svoj genetski usud ne može“. Zavičajni ambijent se nosi kao neko unutrašnje more u duši. Bez sjećanja na zavičaj i njegove divlje i mistične ljepote kao da ne bi ni postojao. Zato kaže: „Sva moja duhovna, etička i estetička utemeljenja su u vidokrugu koji se iz te tačke formira“. Sa sigurnošću se može tvrditi da je zavičaj polazište i najbistriji izvor skoro svih Vukovićevih duševnih emanacija i inspiracija. Drugim riječima – njegovo naučno biće je određeno i projektovano fizičkim bićem, koliko god ta činjenica djelovala proizvoljno i stručno neutemeljeno. Interferencija ta dva bića izgradila je Nova Vukovića kao osobenog književnog kritičara na tlu Crne Gore, onoga čija riječ svojom ljepotom i inventivnošću nadrašta tekst o kome govori ili piše.

Svoje posebno interesovanje za književnost Vuković pronalazi u genetskoj vezi sa majkom koja nije bila pismena, ali je znala bezbroj stihova i priča i koja je bila poznata tužilica. Njegova sestra je zapisala i objavila njene *tužbalice*. Antologičar tužbalica Vukoman Džaković napisao je predgovor i saopštio Vukoviću da su dvije prevedene na ruski jezik.

Kad je riječ o životnoj biografiji N. Vukovića, koja je u tijesnoj vezi sa biografijom njegovog stvaralaštva, neminovno je pomenuti i njegov drugi životni krug koji se odvijao u Pljevljima. Tu je učio i završio osam razreda u jednoj od najstarijih gimnazija u Crnoj Gori, osnovanoj 1901. godine. Imao je tačno deset godina kada je te 1947. godine pošao u prvi razred gimnazije. Do tada nije vidio nijedan grad, čak ni Žabljak. Fascinacija pljevaljskom čaršijom i stanovništvom bila je toliko snažna da se nijedan kasniji utisak – čak ni onaj formiran u svjetskim metropolama – nije mogao približiti „pljevaljskom šoku“. Pored nespretnog oslovljavanja prilikom predstavljanja zbog kojeg ga je razredni starješina izgrdio i natjerao na suze, pravu nevolju su predstavljale ženske cipele s visokom potpeticom u kojima je otišao u školu. Njih mu je kupila sestra kako bi skinuo pohabane opanke. Drugačijih u prodavnici nije bilo. Užasni strah da se ne obruka u školi zamijenilo je oduševljenje kad je vidio da bar pola učenika nosi istu takvu obuću. U drugom razredu gimnazije imao je sat – u tom trenutku, jedini đачki sat u Pljevljima. Nikad mu u životu nijedan materijalni predmet nije toliko značio. Posebnu teškoću je predstavljao put iz Pljevalja do njegovog durmitorskog sela, a koji je bio

dug 60–70 km. U hladnim zimskim danima, u vrijeme petnaestodnevnog raspusta, trebalo ga je dva puta preći – da bi se otišlo kući i ponovo vratilo u školu.

Vuković pominje svoje gimnazijske profesore od ugleda, koji su bili prave male legende i to su ostali u pljevaljskoj sredini i do danas: „Milivoje Kandić, prof. matematike, metodičan i precizan, prema kome su Pljevljaci navijali sat; Momčilo Poleksić, profesor istorije, zanimljiv predavač i ćudljiv kao pljevaljska klima; Ilija Lopušina, autoritativni direktor Pljevaljske gimnazije, Marko Kažić, prof. književnosti...“, koji mu je predavao posljednje četiri godine i koji je definitivno uticao da se odluči za studije književnosti. Odlikovao se lijepim manirima i ljeporječivošću kojoj đaci nijesu vidjeli ravne. Kasnije je saznao da njegov slučaj nije bio usamljen, da je prof. Kažić svojim načinom rada i mnoge druge usmjerio na taj put. Među njima je i akademik Milosav Babović, poznati rusista s kojim je saradivao više od decenije. S posebnim pijetetom i ljubavlju čuvao je *Almanah Saveza književnika Jugoslavije*, crnu knjigu sa potpisom Josipa Vidmira koju je dobio kao nagradu za najbolji pismeni rad u Pljevaljskoj gimnaziji.

Nesporno je da su pojedini pljevaljski profesori svojim načinom rada u maloj provincijalnoj sredini, gdje se stil života formirao miješanjem različitih tradicija, značajno trasirali buduće naučne i umjetničke puteve brojnih pljevaljskih gimnazijalaca, kasnije rasutih diljem jugoslovenskih i svjetskih prostora. Za osam godina školovanja, Novu Vukoviću su se u Pljevaljima otvorili jasniji vidici na budućim naučnim i ljudskim putevima. Oni su obilježili njegovu životnu biografiju, kao i biografiju njegovog stvaralaštva u cjelini.

Od posebnog značaja je to što su Pljevlja tada imala svoje pozoriše, bioskop, gradsku biblioteku gdje je došao do knjiga D. Defoa, DŽ. Svifta, Č. Dikensa, A. Dime, K. Maja, M. Tvena, Ž. Verna... Bio je član dramske i literarne sekcije. Dominirale su pjesme posvećene Jesenjinu i Majakovskom.

Mnogi Vukovićevi prijatelji, među kojima je mnogo uglednih pisaca, nikada nijesu mogli razumjeti kako je pored posjedovanja rijetkog dara umjetničkog pripovjedanja odolio beletrističkom izazovu. Sa današnje tačke gledišta, uvidom u Vukovićev analitički naučni rad, s pravom se može reći da je on odolijevao beletrističkom izrazu u klasičnom žanrovskom smislu, a da mu se svestrano predavao u različitim vidovima kritičarskog diskursa. Jer, Vuković je, pored naučnosti književne kritike, pobornik ljepote njenoga izraza, one estetike koja lebdi iznad značenja i

kad zatvorimo njegov tekst. Vuković književnost doživljava kao „svijet satkan riječima u kome stanuje ljepota“. A „svaki ostali stanovnik tog svijeta je efemeran“. Nije mogao zamisliti svijet bez književnosti i užasavao se ideje o kraju umjetnosti, o totalnom disharmonizovanju svijeta s humanističkim likom.

Posmatrano sa današnje tačke gledišta, aktuelno je Vukovićevo zapažanje o hiperprodukciji trivijalne književnosti i pojavi različitih vrsta skribomana u luksuznoj opremi, publikovanju sabranih djela minornih pisaca, koji u izlozima knjižara, na sajamskim štandovima, u programima izdavačkih kuća i policama biblioteka potiskuju klasike i pisce evropskog renomea. Smatra da brojne književne nagrade unose konfuziju u svijest čitalaca jer, najčešće, nijesu prethodno čuli ni za njih ni za autore-dobitnike.

Posebnu pažnju je posvetio odnosu kompjuterske i književne pismenosti, temi koja ni do danas ne gubi na aktuelnosti. Iako mlade generacije smatra više gledalačkim nego čitalačkim, nije vjerovao da je umjetnički poriv savremenog svijeta sasvim ugašen. Paradoks je veći pri samom saznanju da je elektronskom pismenošću i došlo do hiperprodukcije knjiga. Uvjeren je da uprkos elektronskoj pismenosti svijet nije našao bolje sredstvo za razvijanje pismenosti nego što je čitanje. Određenu prednost elektronskih medija, kad je književnost u pitanju, vidi u njihovoj moći da gledaoca dodatno stimulišu kao potencijalnog čitaoca.

U završnom dijelu ovoga rada želim da se osvrnem na moj prvi susret sa akademikom Novom Vukovićem i istovremeno pojasnim zašto sam jedno Vukovićevo pjesnički intonirano kritičko tvrđenje, kojim je poentirao svoje izlaganje o razlozima promjene stvaralačke paradigme Mihaila Lalića u posljednjim godinama života, preuzeto iz rada⁹ o antiheroju B. Šančeviću, stavila za *moto* moje naratološke i genološke monografije *Književna sudnica Mihaila Lalića (Autokritika revolucije)*¹⁰. Ta knjiga je aktuelizovala i reaktuelizovala cjelokupno Lalićevo stvaralaštvo (1935–1992) i u tom kontekstu sagledala desetak rodovski i

⁹ Novo Vuković: „Strukturirane priče o antiheroju u romanu *Odlučan čovjek* Mihaila Lalića“, zbornik radova *Književno djelo Mihaila Lalića*, Podgorica, CANU, 1996, urednik, akademik Milosav Babović, str. 77–87.

¹⁰ Zora Jestrović: *Književna sudnica Mihaila Lalića (Autokritika revolucije)*, CANU, Odjeljenje humanističkih nauka, knjiga 22, Podgorica, 2019. (Knjiga je primljena na sjednici Odjeljenja humanističkih nauka Crnogorske akademije nauka i umjetnosti 17. decembra 2018. godine, na osnovu recenzija akademika Nenada Vukovića i akademika Nika Martinovića).

žanrovski različitih knjiga posljednje faze njegove stvaralačke metamorfoze (1985–1992).

U organizaciji Crnogorske akademije nauka i umjetnosti održan je 6. i 7. oktobra 1994. godine u Beranama i Andrijevići naučni skup posvećen Mihailu Laliću, koji je dvije godine ranije (30. decembra 1992) iznenada preminuo u Beogradu. Ovaj skup je otvorio Pandorinu kutiju brojnih Lalićevih tema i dilema, kao i strahova zbog kojih do posljednje decenije života (kada su se stekli određeni društveno-politički uslovi) nije ni smio ni mogao iskazati svoje otvoreno neslaganje sa karakterom revolucije – od njenog početka, tokova i sâmog kraja kada je došlo do devijacije osnovnih revolucionarnih principa i zloupotrebe nekih njenih predstavnika vlasti.

Svojim izborom tema i sadržinom radova poseban doprinos aktualizaciji treće stvaralačke faze Mihaila Lalića dala je nekolicina autora¹¹, među kojima je zapaženo izlaganje imao i Novo Vuković koji je govorio o antiheroju¹² Boju Šančeviću, glavnom liku romana *Odlučan čovjek* (1990). Analizirajući vremenske planove priče o njemu, ističe svoj stav da strukturiranju glavnog junaka i romaneskne priče u cjelini veliki doprinos daje kukavičluk Boja Šančevića. Glavni junak romana je i glavni optuženi, a praktično cijeli njegov život je jedno složeno krivično djelo.

Učesnici naučnog skupa su sa različitih aspekata analizirali uzroke i razloge Lalićevog sporog kretanja od afirmativne do negatorske poetike revolucije, kojom je obilježeno njegovih desetak posljednjih knjiga. Poseban doprinos u razlozima odbrane ranije Lalićeve poetike imao je akademik Milosav Babović. Uporedivši dvije verzije romana *Lelejska gora*, saopštio je detalje svoga usmenog razgovora sa Lalićem. Na Babovićevo pitanje zašto kritičkog stava prema NOR-u i KPJ nije bilo u prvoj verziji romana, Lalić mu je pošteno odgovorio: „Nijesam smio, jer bi mi to bila posljednja knjiga“. Iako je u siže posljednjih romana *Odlučan čovjek* (1990) i *Tamara* (1992) samo marginalno inkorporirao temu Golog otoka, Lalić je, smatra Babović, „naznačio opseg i dubinu

¹¹ Milosav Babović: „Lalićeva kritika teorije i prakse revolucije“; Radomir V. Ivanović: „Lalićeva fragmentarna proza između mita i stvarnosti“; Branko Popović: „Posljednje Lalićeve pripovetke“; Novo Vuković: „Strukturiranje priče o antiheroju u romanu *Odlučan čovjek*“; Dimitrije Mašanović: „Zlo i Apsurd“ (Prilog tumačenju geneze glavnog junaka Lalićevog romana *Odlučan čovjek*); Zora Jestrović: „Lalićevo promišljanje o smislu i sudbini pisane riječi“. (Ovi radovi, kao i radovi svih ostalih učesnika naučnog skupa, objavljeni su u zborniku radova *Književno djelo Mihaila Lalića*, CANU, Podgorica, 1996).

¹² Lalić je antiheroja prvi put opisao u romanu *Pramen tame* (1970).

tragike golootočana, koja diskredituje KPJ neopozivije od svih njenih levih i desnih skretanja i grešaka“. Lalića je, po sopstvenom iskazu, Gollog otoka svojim savjetima spasio Milovan Đilas. On nije imao zaleđe i zaštitu kao što su imali tada privilegovani pisci (M. Krleža, D. Ćosić i neki još), bliski vlasti. I njegovi veseli zemljaci bi, kako je sâm rekao, rado dočekali da ga stave na stub srama i popljuju.

Sa Babovićevim konstatacijama saglasan je bio i N. Vuković u svom izlaganju, naglašavajući da se roman *Odlučan čovjek*, u izvjesnoj mjeri, pretvara u priču o tamnim mrljama Revolucije (tzv. „lijevim greškama“) i Golom otoku. Pita se da li iza svih glasova optužbe u romanu stoji sâm pisac – M. Lalić, i istovremeno potvrđuje: „Iza glavnih, svakako!“

Zahvaljujući *poenti* Vukovićevog rada o karakteru sâmog M. Lalića kao pisca i karakteru posljednje faze njegovog stvaralaštva, ovaj naučni skup, inspirisan prevashodno epskim temama, dobio je jednu snažnu lirsku dimenziju, jedno estetsko i simbolično posmatranje pisca i njegovog djela u cjelini. Takvo viđenje može dati samo onaj analitičar ili čitalac kome dijalog sa nekim djelom istovremeno pobudi logična zaključivanja i skrivene ljepote vlastite duše. Simboličnom poentom Vukovićevog rada može se, cjelovito i sigurno, poentirati cjelokupno stvaralaštvo M. Lalića, pokušati zatvoriti opsesivni krug njegovih tema, dilema i sopstvenog života:

„Pisac koji je naslikao lice jedne revolucije osjećao je da mora uhvatiti cjelinu i pokazati i njeno naličje. U protivnom, moglo bi mu se prigovoriti da podsjeća na upornog posmatrača noćnog neba na kom se uvijek vidi samo svijetla strana Mjeseca. Morao je, dakle, da uradi što je uradio i sebe radi i radi istine“.

Baveći se lalićologijom, počev od pisanja magistarske teze „Poetika fragmentarne proze Mihaila Lalića“¹³ (1995), do danas, napisala

¹³ Magistarsku tezu „Poetika fragmentarne proze Mihaila Lalića“ odbranila sam 1995. godine na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu pred tročlanom komisijom: akademik Radomir V. Ivanović (mentor), prof. dr Miroslav Egerić i prof. dr Miloš Bandić. Rasprava o fragmentarnoj prozi M. Lalića, genološki sličnoj prozi *Znakovi pored puta* Iva Andrića, bila je (po ocjeni mentora i komisije) prvi rad te vrste u našoj nauci o književnosti. U redigovanom obliku teza je objavljena pod istim naslovom u izdanju Međurepubličke zajednice za kulturno-prosvjetnu djelatnost Pljevlja (Pljevlja, 1996). Recenzent knjige i pisac Predgovora je akademik R. V. Ivanović.

sam 2019. godine monografiju *Književna sudnica Mihaila Lalića (Autokritika revolucije)*. Kao moto svoje monografije u cjelini, ispisala sam poentu Vukovićevog rada o Laliću, odnosno lirski intonirani Vukovićev citat, koji svojom simbolikom otvara i zatvara hermeneutički krug svih mojih tumačenja.

Novo Vuković pripada onom krugu književnih analitičara čija riječ često, čak i kad je duboko naučno profilisana, zvuči kao specifična vrsta lirske proze obasjana maštovitom ljepotom njegovih intelektualnih horizonata.

Literatura:

- Ivanović, Radomir V. : *Stvaralačke tajne i analitička otkrića*, JU Narodna biblioteka „Njegoš“, Nikšić, 2022.
- Jelušić, Siniša: „Novo Vuković: Deveta soba kao arhetipska vizija“, *Mostovi*, MRZ Pljevlja, Pljevlja 2002, br. 169–170, str. 52–56.
- Jestrović, Zora: *Književna sudnica Mihaila Lalića (Autokritika revolucije)*, CANU, Odjeljenje humanističkih nauka, knjiga 22, Podgorica, 2019.
- Jevtić, Miloš: *Visovi Nova Vukovića*, Beogradska knjiga, Beograd, 2002.
- Vukotić, Dragutin: *Besjede i ogledi (II)*, CANU, Podgorica, 1997.
- Vuković, Novo: *Iza granica mogućeg*, Naučna knjiga, Beograd, 1979.
- Vuković, Novo: *Pripovijedanje kao opsesija*, Obod, Cetinje, 1980.
- Vuković, Novo: „Strukturiranje priče o antiheroju u romanu *Odlučan čovjek Mihaila Lalića*“, zbornik radova *Književno djelo Mihaila Lalića*, CANU, Podgorica, 1996, str. 77–88. Urednik zbornika Milosav Babović.
- Vuković, Novo: „Svijet poput mitske Atlantide“, *Mostovi*, MRZ Pljevlja, Pljevlja, 1997, str. 16–22.
- Vuković, Novo: *Putevi stilističke ideje*, Univerzitet Crne Gore – Jasen, Podgorica – Nikšić, 2000.
- Vuković, Novo: *Deveta soba*, Beograd, Filip Višnjić, 2001.
- Vuković, Novo: „Riječ kao romaneskni junak“ (Nad romanom *Semolj gora*), *Mostovi*, MRZ Pljevlja, Pljevlja, 2001, br. 165–166, str. 56–61.
- Vuković, Novo: „Književnonaučni doprinos Radomira Ivanovića“, Zbornik radova *Liber Amicorum* (posvećen Radomiru V. Ivanoviću povodom 65 godina života i 40 godina plodnog

naučnog i pedagoškog rada), Filozofski fakultet – „Zmaj“, Novi Sad, 2001.

Vuksanović, Miro: „Magnetna polja dobrote Nova Vukovića“, *Mostovi*, MRZ Pljevlja, Pljevlja, 2002, br. 169–170, str. 49–51.

Zora JESTROVIĆ

PROFILING OF A SCIENTIFIC AND PHYSICAL BEING
OF ACADEMICIAN NOVO VUKOVIĆ

Summary

The objective of the paper is to prove and illustrate that Novo Vuković was a born lyricist and esthete, as well as that his physical and spiritual being, through a specific type of correspondence, i.e. poetic interference, created a special critical discourse that in some ways of interpretation surpassed the researched text. The author identifies and explains the phenomena and factors of the lyrical and critical mechanism used by Vuković. In his vision of literary art, Vuković highlights a component that is based on the biological basis of his being and his biography. The biography of his work is inextricably linked with the biography of his physical being.

Keywords: Novo Vuković, lyricist, esthete, critical discourse, creative work, analytical premises, *Ljubišology*, M. Lalić, critics, French structuralists, oral and written speech, hometown, Pljevlja.

**BIBLIOGRAFIJA
NOVA VUKOVIĆA**

Бранка ДРАГОСАВАЦ
Правни факултет – Библиотека
Универзитет у Београду

УЗ БИБЛИОГРАФИЈУ НОВА ВУКОВИЋА

Академик Ново Вуковић (1937–2002) црногорски је теоретичар и историчар књижевности. Дипломирао је, магистрирао и докторирао на Филолошком факултету у Београду. Био је редовни професор Дјечје књижевности и Стилистике на Филозофском факултету у Никшићу и редовни члан Црногорске академије наука и умјетности. Аутор је низа студија из књижевности и уредник часописа *Ријеч*¹ и *Гласник Одјељења умјетности* Црногорске академије наука и умјетности².

У свом плодом вишедеценијском раду објавио је седам монографија, од којих је свака доживела најмање два издања од 1980. до 2019. године, више десетина текстова у часописима и зборницима, приредио неколико зборничких издања, приредио, предговоре израдио и методичким текстовима опремио на десетине лектирних и монографских издања. Осим теоријских текстова из књижевности, књижевне критике и методике, Ново Вуковић истиче се као теоретичар и критичар кроз чије приказе су афирмисани радови широког дијапазона књижевника, пјесника, од најпознатијих, али и оних у то

¹ РИЈЕЧ – часопис за науку о језику и књижевности = Journal of Studies in Language and Literature / главни уредник Зорица Радуловић (уредила 1 број) – Год. 1, бр. 1 (1995), Никшић : Институт за језик и књижевност Филозофског факултета, 1995 – 24 стр.

Полугодишње – Годишње (од 2014). Главни уредници: од броја 2/1995 – Ново Вуковић (уредио 8 бројева); од броја 9/2002 – Миладин Вуковић (уредио 3 броја) и од покретања нове серије 1/2009 – Рајка Глушица (уредила 20 бројева).

² ГЛАСНИК Одјељења умјетности Црногорске академије наука и умјетности, уредник Јанко Ђонових. – 1976, књ. 1, Титоград : Друштво за науку и умјетност Црне Горе, 1976 – 24 стр.

Повремено. – Годишње (од 1991. год.). Први број изашао је под насловом *Гласник*. Одјељење умјетности. Уредник: од бр. 2/1979 Чедо Вуковић; од бр. 4/1982 Јевто М. Миловић; од бр. 10/1991 Милосав Бабовић; од бр. 17/1998 Ново Вуковић; од бр. 20/2002 Бранислав Остојић.

вријеме мање познатих – које је безрезервно подржавао. Од Стефана Митрова Љубише, Петра Петровића Његоша, Марка Миљанова Поповића, Јована Јовановића Змаја, преко Ива Андрића, Борислава Пекића, Данила Киша, Михаила Лалића, Јована Дучића, Милорада Павића, Мира Вуксановића, Новака Килибарде, до Влајка Чапрића, Жељка Бојовића, Горана Секуловића, Војислава Караџића, Гојка Јањушевића или сликара Драгана Караџића. Оно што га издваја од других критичара је чињеница да је са истим жаром писао о свима, без обзира на њихов статус. Осим критике и приказа књижевних дјела рецензирао је и приказивао најновије уџбенике, приручнике, методичка издања, антологије и слично.

Године 2003. одржан је Научни скуп *Живот и дјело академика Нова Вуковића*³, са 30 научних радова, а 2004. објављена је и *Споменица Нову Вуковићу*⁴ у издању Црногорске академије наука и умјетности у којој је и исцрпна библиографија Нова Вуковића⁵, коју је израдила Бранка Маровић. Будући да интересовање за његово дјело није престало након њеног објављивања и да је у издању Друштва чланова Матице српске у Црној Гори и Одјељења за српски језик током 2019. године штампана едиција под називом *Дјела Нова Вуковића*, неопходно је било након две деценије поново допунити његову библиографију.

Библиографија Нова Вуковића обухвата сва издања и прилоге Нова Вуковића и прилоге о њему. Подијељена је у два неједнака дијела: први дио чине радови Нова Вуковића у оквиру А) Посебних издања и Б) Предговори, поговори, прилози у монографским, серијским и зборничким издањима и он има 308 библиографских јединица. Посебна, односно монографска издања имају 14 јединица у којима су пописана сва издања осам наслова, седам ауторских монографија и једне у форми интервјуа коју је приредио Милош Јевтић, док се остале јединице односе на ауторске прилоге у новинама, ча-

³ *Живот и дјело академика Нова Вуковића* – радови са Научног скупа „Живот и дјело академика Нова Вуковића“, одржаног у Жабљаку 21. и 22. јула 2003. године / [уредник Бранислав Остојић; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине, Жабљак, Скупштина Општине, 2003, стр. 271.

⁴ Ново Вуковић: 1937–2002. [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић], Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. стр. 94.

⁵ Био-библиографија академика Нова Вуковића / Бранка Маровић, У: Ново Вуковић: 1937–2002. [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић], Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. стр. 7–51.

сописима, зборницима, монографијама – у форми научних, стручних, методичких текстова, огледа, предговора, поговора, рецензија, приказа, in memoriam-а и др. Библиографске јединице распоређене су азбучним редом по наслову прилога, док је библиографски опис рађен језиком и писмом примарног документа.

У другом дијелу је попис литературе о Нову Вуковићу. Библиографске јединице распоређене су азбучним редом. Библиографија је рађена према ИСБД (ЦП) стандарду. Библиографски опис је потпун и садржи све податке – наслов, поднаслов, све ауторе прилога, илустраторе, приређиваче и материјални опис, а ћирилична одредница је формирана према презимену првог аутора прилога, док је библиографски опис рађен језиком и писмом примарне публикације. *Библиографију* прати и Именски регистар.

Branka DRAGOSAVAC

ABOUT NOVO VUKOVIC'S BIBLIOGRAPHY

Summary

Novo Vuković's bibliography includes all editions and articles by and about Novo Vuković. It is divided into two unequal parts: The first part consists of the works of Novo Vuković within A) Special editions and B) Prefaces, afterwords, appendices in monographic, serial and anthology editions and it has 305 bibliographic units. The bibliographic units are arranged alphabetically by the title of the attachment, while the bibliographic description is made in the language and script of the primary document.

The second part is Literature about Novo Vuković. Bibliographic units are arranged in alphabetical order. The bibliography is made according to the ISBD (CP) standard. The bibliographic description is complete, the cyrillic designation is formed according to the surname of the first author of the contribution, while the bibliographic description is made in the language and script of the primary publication. The bibliography is accompanied by the Register of names.

БИБЛИОГРАФИЈА НОВА ВУКОВИЋА

ДИО I

A. Посебна издања

1. Висови Нова Вуковића / разговор водио Милош Јевтић. – Београд : Београдска књига, 2002. – Стр. 133.
2. Девета соба : књижевни огледи / Ново Вуковић. – Београд : „Филип Вишњић“, 2001. – Стр. 352.
3. Девета соба : књижевни огледи / Ново Вуковић. – Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2019. – Стр. 323.
4. Иза граница могућег : фантастично и чудесно у књижевним дјелима за дјецу насталим у периоду између два свјетска рата на српскохрватском језичком подручју : [књижевна студија] / Ново Вуковић. – Београд : Научна књига, 1979. – Стр. 176.
5. Иза граница могућег : фантастично и чудесно у књижевним дјелима за дјецу насталим у периоду између два свјетска рата на српскохрватском језичком подручју / Ново Вуковић. – Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2018. – Стр. 239.
6. Огледи из књижевности / [Ново Вуковић]. – Титоград : Универзитетска ријеч, [1984]. – Стр. 186.
7. Priповijedanje kao opsesija : studija o Ljubišinom djelu *Pričanja Vuka Dojčevića* / Novo Vuković. – Cetinje : Obod, 1980. – Str. 135.
8. Приповиједање као опсесија : студија о дјелу Стефана Митрова Љубише / Ново Вуковић. – Подгорица : Матица Српска – Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2019. – Стр. 215.
9. Priповijetke Stefana Mitrova Ljubiše / Novo Vuković. – Beograd : Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1985. – Str. 124.
10. Putevi stilističke ideje / Novo Vuković. – Podgorica : Univerzitet Crne Gore ; Nikšić : Jasen, 2000. – Str. 235.
11. ПUTEВИ стилистичке идеје / Ново Вуковић ; [главни и одговорни уредник Јован Делић]. – Подгорица : Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2019. – Стр. 307.

12. Uvod u književnost za djecu i omladinu / Novo Vuković. – 2. izd. – Podgorica : Unireks, 1996. – Стр. 350.
13. Uvod u književnost za djecu i omladinu / Novo Vuković. – Nikšić : Univerzitetska riječ, 1989. – Str. 298.
14. Увод у књижевност за дјецу и омладину / Ново Вуковић. – Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, Одјелење за српски језик и књижевност, 2018. – Стр. 371.

Б. Предговори/поговори, прилози

15. Андрић о Његошу : горостас испод Ловћена. – Приказ књиге: Иво Андрић: Његош као трагични јунак косовске мисли, Приштина, 1995. – У: Побједа . – 54, 11604 (4. 4. 1998) – Стр. 11.
16. Андрић о Његошу. – Приказ књиге: Иво Андрић: Његош као трагични јунак косовске мисли, Приштина, 1995. – У: Гласник [Народна библиотека „Р. Љумовић“]. – 4, 6/7 (1997/1998) – Стр. 169–172.
17. Андрић о Његошу. – Приказ књиге: Иво Андрић: Његош као трагични јунак косовске мисли, Приштина, 1995. – У: Србистика. – 1, бр. 1 (1998) – Стр. 232–235.
18. Анонимни саговорници. – У: Семолъ људи : азбучни роман у 919 прича о надимцима / Миро Вуксановић. – Београд : Београдска књига, 2011. – Стр. 521.
19. Антитетички принцип структурирања у народној пјесми „Женидба краља Вукашина“. – У: Ријеч. – 6, 1–2 (2000) – Стр. 3–9.
20. Арарат једног пјесника : (Уз избор поезије Зорана Богнара *Нови потоп*, Драганић, Београд 1996). – У: Ријеч. – 3, 1 (1997) – Стр. 104–108.
21. Атлантида у контексту Пекићеве митолошке семантике. – У: Споменица Борислава Пекића / уредник Предраг Палавестра. – Београд : Српска академија наука и уметности, 2002. – Стр. 63–70.
22. Бесједа о дјелу Борислава Пекића. – У: Полис. – 105 (12. 3. 1997) – Стр. 24.
23. Бесједа поводом 150-годишњице Његошеве смрти. – У: Династија Петровић Његош. Књ. 3. – Подгорица : Црногорска академија наука и уметности, 2002. – Стр. 495–498.
24. Бесједа поводом 150-годишњице Његошеве смрти. – У: Ријеч. – 8, 1–2 (2002) – Стр. 3–8.
25. Бесједа поводом 150-годишњице Његошеве смрти. – У: НОММАГЕ Нову Вуковићу / приредила Рајка Глушица. – 1. изд. - Никшић : ЈУ Народна библиотека „Његош“, 2022. – Стр. 35–39.

26. Бећковићев трагикомични чувар приче : оглед о песми „Ђе рече Јапан“. – У: Србистика. – 1, 2/3 (1998) – Стр. 175–182.
27. Бећковићев трагикомични чувар приче : оглед о поеми „Ђе рече Јапан“. – У: Мостови. – 30, 156/158 (1999) – Стр. 5–11.
28. Bilješka o piscu. – У: Svemoćno oko / Ćedo Vuković ; [predgovor, metodički tekst i bilješka o piscu Novo Vuković ; ilustracije Ranko Perišić]. – Sarajevo : „Veselin Masleša“, 1989. – Стр. 91.
29. Bogatstvo fantazije. – О Zмајевој песми „Ciganin hvali svoga konja“. – У: Detinjstvo. – 9, 1/2 (1983) – Стр. 47–48.
30. Wars as complex of themes and motives in contemporary montenegrin literature. – У: Twentieth Century Yugoslav National Literatures. - Cambridge : Harvard university, 1977. – P. 18.
31. Велика пирамида. – У: Семолъ људи : азбучни роман у 919 прича о надимцима / Миро Вуксановић. – Београд : Београдска књига, 2011. – Стр. 524.
32. Вербалне формуле у функцији Бећковићеве пјесничке реторике : (одломак). – У: Матија Бећковић / приредио Јован Делић. – Нови Сад : Издавачки центар Матице српске, 2020. – Стр. 391–393.
33. Вербалне формуле у функцији Бећковићеве пјесничке реторике. – У: Поетика Матије Бећковића / приредили Милош Вукићевић, Ново Вуковић, Милош Ковачевић. – Подгорица : Октоих ; Никшић : Филозофски факултет, 1995. – Стр. 31–43.
34. Висови Нова Вуковића : (одломак) / разговор водио Милош Јевтић. – У: НОММАGE Нову Вуковићу / приредила Рајка Глушица. – 1. изд. - Никшић : ЈУ Народна библиотека „Његош“, 2022. – Стр. 41–65.
35. Вјечни мостови љубави. – У: Никшићке новине. – 23. март 1995 – Стр. 22.
36. Влајко Чапрић: „Дрен и медовина“, Београд, 1990. – У: Овдје. – 22, 274 (1990) – Стр. 29.
37. Влајко Чапрић: Свилени конац, Београд, 1992. – У: Овдје (Титоград). – 24, 287–288 (1992) – Стр. 41.
38. Вриједна поетолошка студија : (Јован Делић, *Књижевни погледи Данила Киша*, Просвета, Београд, 1995). – У: Ријеч. – 2, 1–2 (1996) – Стр. 129–131.

39. Glas iz psihičkog ponora. – U: Senka u magli / Ranko Krstajić. – Beograd : Plato, 2005. – Str. 150–155.
40. Глас из психичког понора : (Ранко Крстајић, *Сенка у магли*, Просвета, Београд 1994). – У: Ријеч. – 1, 1 (1995) – Стр. 149–152.
41. Говор андрогиних прича. – О збирци приповедака „Две которске приче“ Милорада Павића и Јасмине Михајловић. – У: Побједа. – 54, 11833 (21. 11. 1998) – Стр. 12.
42. [Говор на испраћају у Никшићу и Колашину и на сахрани у Речинама]. – У: Владислав Влаховић : 1921–1994 : [споменица]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1995. – Стр. 31–32.
43. [Говор на комеморативној сједници ЦАНУ]. – У: Милосав Бабовић : 1921–1977 : [споменица]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2002. – Стр. 78–81.
44. [Говор на сахрани Милосава Бабовића]. – У: Слобода. – 818 (15. 11. 1997) – Стр. 4.
45. [Говор на сахрани у Београду : 8. новембра 1997]. – У: Милосав Бабовић : 1921–1997 : [споменица]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2002. – Стр. 67–69.
46. Гонетање једне загонетке : Атлантида у контексту Пекићеве митолошке семантике. – У: Побједа. – 56, 12414 (8. 7. 2000) – Стр. 29.
47. Да ли је постојао Вук Дојчевић. – У: Годишњак Педагошке академије у Никшићу. – 1 (1969) – Стр. 69–76.
48. Два Љубишина књижевна врха. – У: Стварање. – 22, 7–8 (1967) – Стр. 864–867.
49. „Девета соба“ или Символички улаз у паралелни свијет књижевности : (или причао о наслову једне књиге). – У: НОММАГЕ Нову Вуковићу / приредила Рајка Глушица. – 1. изд. - Никшић : ЈУ Народна библиотека „Његош“, 2022. – Стр. 67–73.
50. Demonsko lice prirode u Nazorovim djelima za djecu i omladinu. – У: Detinjstvo. – 2, 3/4 (1976) – Стр. 18–24.

51. Dileme intelektualnog angažmana. – У: Besjede i ogledi II / Dragutin P. Vukotić ; urednik Novo Vukotić. – Podgorica : Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 1997. – Стр. 7–11.
52. Дјечја проза Миленка Ратковића. – У: Гласник [Народна библиотека „Р. Љумовић“]. – 3, 4/5 (1996), стр. 239–245.
53. Дјечја проза Миленка Ратковића. – У: Приповијетке. Књ. 1 / Миленко Ратковић. – Никшић : Унирекс, 1996. – Стр. 5–12.
54. Дјечја проза Миленка Ратковића. – У: Стварање. – 52, 6/10 (1997) – Стр. 1046–1051.
55. Дјечја проза Чеда Вуковића. – У: Летилица професора Бистроума ; Хало небо / Чедо Вуковић ; приредио Ново Вуковић. – Никшић : Унирекс ; Београд : Књижевне новине, 1994. – Стр. 259–269.
56. Дјечји романи Чеда Вуковића и научна фантастика. – У: Књижевност и језик. – 21, 4 (1974) – Стр. 36–40.
57. Др Драгутин Росандић: „Писмене вежбе из српскохрватског језика“. – У: Просвјетни рад. – 18, 13–14 (1969) – Стр. 7.
58. Дурмиторски путописи Григорија Божовића. – У: Дурмиторски зборник 2. На извору Вукова језика. – Жабљак : Општина Жабљак; Цетиње : Обод, 1997. – Стр. 137–145.
59. Дурмиторски путописи Григорија Божовића. – У: Задужбина. – 39 (1997) – Стр. 11.
60. Душан Костић. – У: Полис. – 1621 (21. 11. 1997) – Стр. 43.
61. Elementi fantastičnog u književnosti za djecu nastaloj između dva rata na srpskohrvatskom jezičkom području. – У: Detinjstvo. – 1, 2 (1975) – Стр. 30–42.
62. Емоција, документ и инспирација : рат као тематско-мотивски комплекс у савременој црногорској књижевности. – У: Стварање. – 35, 1 (1979) – Стр. 84–94.
63. Erih Kestner i međuratna književnost za decu na srpskohrvatskom jeziku. – У: Detinjstvo. – 12, 3/4 (1986) – Стр. 33–38.
64. Ерудиција и етика : (Милосав Бабовић: Његош и следбеници, Унирекс, Подгорица, '93). – У: Побједа. – 47, 9907 (3. 7. 1993) – Стр. 10.

65. Живот језика као стилског феномена. – У: Побједа. – 57, 12614 (27. 1. 2001) – Стр. 28.
66. Zmaj i tzv. nova poetika dječje pjesme. – У: Detinjstvo. – 3, 2–4 (1977) – Стр. 18–21.
67. Значајна међуратна проза : (Бранко Драшковић: Врсници, Центар за културу Никшић, 1981). – У: Стварање. – 37, 4 (1982) – Стр. 497–499.
68. Из рецензије. – У: Душа на кантару / Чедомир М. Лучић. – Бијело Поље : ЈУ И центар ; Подгорица : Ободско слово, 1997. – Стр. 5–6.
69. Из рецензије. – У: Приче и анегдоте из Црне Горе / [сакупио] Никола М. Липовац ; [рјечник Јованка Ивановић ; аутор карикатуре [и] вињета Благоје Вукотић]. – 2. допуњено изд. – Београд : „Слободан Јовић“, 1998. – Стр. 345–347.
70. Изазови књижевне историје : (Живко Ђурковић: „Сарајлија и Његош“, Унирекс, Никшић, 1992). – У: Гласник [Народна библиотека „Р. Љумовић“]. – 1, 1–2 (1993–1994) – Стр. 118–120.
71. Изводи из критике / Ново Вуковић ... [и др.]. – У: Мали ловац : (изабране и нове приче) / Драгиша Л. Јововић ; [илустрације Босиљка Кићевац, Данијела Аврамова]. – 1. изд. – Подгорица : Montenegro Metropolis media, 2006. – Стр. 83–87.
72. Између модерног и експерименталног : роман у Црној Гори: Ристо Ратковић. – О роману „Невидбог“. – У: Побједа. – 51, 10419 (10. 12. 1994) – Стр. 13.
73. Између модерног и експерименталног. – У: Невидбог / Ристо Ратковић ; приредио Ново Вуковић. – Цетиње : Обод, 1994. – Стр. VII–XXIII.
74. Између рефлексije и евокације : (Влајко Чапрић: „Дрен и медовина“, Култура, Београд, 1990). – У: Овдје. – 22, 274 (1991) – Стр. 29.
75. Између сиромаштва и богатства : савремена црногорска поезија за дјецу. – У: Овдје. – 14, 163 (1982) – Стр. 7.
76. Има кича и некуса. – У: Побједа. – 54, 11496 (14. 12. 1997) – Стр. 12.

77. Интима планинског свијета. – У: Црногорска књижевност у књижевној критици. 2, Народна књижевност / [приредио] Слободан Калезић. – Никшић : Унирекс, 1995. – Стр. 305–315.
78. Ипак још једном о упорним заблудама и лабавим аргументима. – У: Библиографски вјесник. – 28, 1–2–3 (1999) – Стр. 95–98.
79. Искуства методологије. – Приказ књиге: Петар Милосављевић: Методологија проучавања књижевности, Нови Сад, 1985. – У: Летопис Матице српске. – 162, 438, 6 (1986) – Стр. 983–990.
80. Један ауторски избор поезије : (Жарко Ђуровић, *Чувар магновења*, Стручна књига, Београд 1998). – У: Ријеч. – 5, 1–2 (1999) – Стр. 151–153.
81. Један језик – један правопис. – У: Путеви, искушења / Милорад Ђукановић. – Никшић : Центар за информативну дјелатност, 1998. – Стр. 59–64.
82. Још једном о упорним заблудама и лабавим аргументима. – У: Библиографски вјесник. – 26, 1–2 (1997) – Стр. 161–168.
83. Ка конципирању опште науке о стилу : (Радоје Симић: „Општа стилистика“, Београд, 1998). – У: Књижевност и језик. – 46, 1/3 (1999) – Стр. 115–118.
84. Ка форми новеле: Крађа и прекрађа звона. – О приповеци Стефана Митрова Љубише. – У: Номмаге Данилу Кишу. 5 / [уредио Радомир В. Ивановић]. – Будва : Средња школа „Данило Киш“, 1999. – Стр. 105–111.
85. Како читати Љубишу? : Књижевност Црне Горе од XII–XIX вијека : приређивачи пишу. – У: Побједа. – 52, 10986 (13. 7. 1996) – Стр. 11.
86. Како читати Љубишу? : Књижевност Црне Горе од XII–XIX вијека : приређивачи пишу. – У: Приморске новине. – 34, 400 (1996) – Стр. 8–9.
87. Категорија чудесно у контексту Десанке Максимовић. – У: Дело Десанке Максимовић у токовима српске и светске књижевности / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 13, 14, 15. и 16. маја 1998. – Стр. 107–117.
88. Књижевнонаучни допринос Радомира Ивановића. – У: *Liber amicorum* : зборник радова у част академику Радомиру В.

- Ивановићу / [уредник Миодраг Радовић]. – Нови Сад : Филозофски факултет : „Змај“, 2001. – Стр. 129–131.
89. „Комеморативна сједница Црногорске академије наука и умјетности : одржана 8. фебруара 1996.]. – У: Павле Мијовић : 1914–1996 : [споменица]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1997. – Стр. 53–55.
90. „Комеморативна сједница Црногорске академије наука и умјетности : одржана 10. 11. 1997.]. – У: Душан Костић : 1917–1997 : [споменица] / уредник Ново Вуковић. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1999. – Стр. 187–192.
91. Концепцијске посебности фантазмагорије „Златно руно“ Борислава Пекића. – У: Багдала. – 30, 354 (1988) – Стр. 1–3.
92. „La toison d’or” de Borislav Pečić. – У: Square. – 1 (1990) – Стр. 143–148.
93. Лирска димензија једног Костићевог романа. – У: Гласник Одјељења умјетности ЦАНУ. – 17 (1998) – Стр. 35–42.
94. Лице и наличје једног времена : (Павле Ј. Караџић: Кад умиру јабланови, Октоих, 1991). – У: Овдје. – 24, 292–294 (1993) – Стр. 74–75.
95. Луис Карол: „Алиса у земљи чуда“. – У: Алиса у земљи чуда / Л. Керол ; [приредио Ново Вуковић ; илустратор Перица Мартиновић]. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства ; Цетиње : Обод, 1976. – Стр. 5–7.
96. Луис Карол: „Алиса у земљи чуда“. – У: Алиса у земљи чуда / Л. [Луис] Карол ; [приредио Ново Вуковић ; илустратор Перица Мартиновић]. – 2. изд. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства, 1981. – Стр. 5–7.
97. Љубав као тематски изазов : Павле Ј. Караџић: Кад чујеш звона, Универзитетска ријеч, Никшић 1990. – У: Овдје. – 22, 261 (1990) – Стр. 17–18.
98. Љубиша пред столом правде. – Изводи из реферата Нова Вуковића. – У: Овдје. – 8, 85 (1976) – Стр. 9–13.
99. Љубишин Дојчевић и Његошев Драшко. – У: Овдје. – 6, 58 (1974) – Стр. 11.

100. Љубишин нови тип књижевног јунака. – У: Стварање. – 25, 3 (1970) – Стр. 179–185.
101. Љубишу треба читати. – У: Побједа. – 52, 10904 (20. 4. 1996) – Стр. 9.
102. Магијски обрасци Мира Вуксановића : (поводом романа Далеко било). – У: Далеко било : мозаички роман у 446 урокљивих слика / Миро Вуксановић. – Београд : Штампар Макарије ; Подгорица : Ободско слово ; Требиње : Херцеговина издаваштво, 2018. – Стр. 5–14.
103. Магијски обрасци Мира Вуксановића. – У: Дурмиторска књига. Т. 1, (Дани Дурмитора у Београду 1993–1999) / [уредник Миро Вуксановић]. – Београд : Удружење Дурмитораца, 2001. – Стр. 304–311.
104. Магијски обрасци Мира Вуксановића. – У: Летопис Матице српске. – 174, 461, 4 (1998) – Стр. 734–739.
105. Мало савршенство. – У: Књига о Семолъ гори Мира Вуксановића / приредили Милош Јевтић, Радован Поповић. – Београд : Народна књига – Алфа, 2002. – Стр. 127.
106. Међуратни књижевни токови : Др Слободан Вујачић: „Црногорски књижевни токови између два рата“, Обод, Цетиње, 1981. – У: Побједа. – 37, 5589 (27. 6. 1981) – Стр. 11.
107. Метаморфоза романа : (Милорад Павић: „Последња љубав у Цариграду“, Београд, Просвета, 1994). – У: Дани Марка Миљанова. Књ. 2. – Подгорица : Културно-просвјетна заједница, 1996. – Стр. 200–206.
108. Метеорски је прошао нашим свијетом : бесједа поводом 150-годишњице Његошеве смрти. – У: Побједа. – 58, 12891 (3. 11. 2001) – Стр. 32.
109. Миро Вуксановић, Далеко било, Матица српска, Нови Сад, 1995. – У: Српски језик. – 2, 1–2 (1997) – Стр. 565–570.
110. Мистерија свемирске приче : ријеч о књигама Драгутина Вукотића. – У: Побједа. – 58, 12926 (8. 12. 2001) – Стр. 34.
111. Мјесто поговора : (из рецензије). – У: Зачуђа / Анђелко Штрџић-Тепчанин. – Пљевља : Међурејубличка заједница за културно-просвјетну дјелатност, 1995. – Стр. 239–240.

112. Мотив ноћи у поезији Вукмана Оташевића. – У: Овдје. – 8, 80 (1976) – Стр. 12.
113. На добром путу традиције : (Вук Церовић: Храбри дјечак Дроњо, Нолит, Београд, 1991.). – У: Овдје. – 23, 282/283 (1992) – Стр. 41–42.
114. На добром путу традиције. – У: Храбри дјечак Дроњо / Вук Церовић ; [илустровао Александар Вученовић]. – Подгорица : Друштво пријатеља умјетности „Знање“, 2007. – Стр. 133–137.
115. „Научни песимизам“ и негативне утопије Борислава Пекића. – У: Гласник Одјељења умјетности ЦАНУ. – 19 (2001) – Стр. 23–35.
116. „Научни песимизам“ и Пекићеве негативне утопије. – У: Номтаге Данилу Кишу : зборник радова. 3. – Подгорица : Културно-просвјетна заједница; Будва : Средња школа „Данило Киш“, 1997. – Стр. 29–44.
117. „Научни песимизам“ и Пекићеве негативне утопије. – У: Просвјетни рад. – 3–4 (12. 3. 1997) – Стр. 14.
118. „Научни песимизам“ и Пекићеве негативне утопије. – У: Просвјетни рад. – 5–6 (11. 4. 1997) – Стр. 11.
119. Наш народни еп у свијетлу једне научне синтезе : (Светозар Кољевић: Постање епа, САНУ, Нови Сад, 1998). – У: Зборник Матице српске за славистику. – 56/57 (1999) – Стр. 184–187.
120. Наш народни еп у свијетлу једне научне синтезе : (Светозар Кољевић: Постање епа, САНУ, Нови Сад, 1998). – У: Мили Стојнић у част / главни уредник Богољуб Станковић. – Београд : Славистичко друштво Србије, 1999.
121. Не робујем ниједној књижевној доктрини. – Просвјетни рад. 7–8 (23. 5. 2000) – Стр. 3–4.
122. „Невидбог“ Риста Ратковића. – У: Црногорска књижевност у књижевној критици. Књ. 5, Традиционална, авангардна и социјална књижевност / [приредио] Слободан Калезић. – Подгорица : Универзитет Црне Горе, 2002. – Стр. 197–207.
123. Невјероватан ланац прича. – У: Семолъ људи : азбучни роман у 919 прича о надимцима / Миро Вуксановић. – Београд : Београдска књига, 2011. – Стр. 548.

124. Neke specifične odlike književnosti za djecu u periodu između dva svjetska rata. – У: *Detinjstvo*. – 2, 1 (1976) – Стр. 19–26.
125. Неке стилске карактеристике Дојчевићевог причања. – У: *Стварање*. – 29, 12 (1974) – Стр. 1568–1573.
126. Неки методски проблеми везани за дескрипцију литерарног типа. – У: *Васпитање и образовање*. – 3, 1–2 (1977) – Стр. 67–76.
127. Нестаје ли једна поезија? – У: *Овдје*. – 11, 126 (1979) – Стр. 6.
128. Никита Иљич Толстој : [In memoriam]. – У: *Годишњак ЦАНУ*. Књ. 24. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1996. – Стр. 228–229.
129. Новак Килибарда: Црногорска хроника, Београд, 1995. – У: *Летопис Матице српске*. – 458, 172, 1–2 (1996) – Стр. 169–177.
130. Nove mogućnosti teksta. – У: *Vijesti*. – 1, 95 (22. 12. 1997) – Стр. 11.
131. О генези стрипа и релацији омладина – стрип. – У: *Умјетност и дијете*. – 19, 5/6 (1987) – Стр. 499–503.
132. О дјечјем песништву Ивана Цековића. – У: *Гласник [Народна библиотека „Р. Љумовић“]*. – 3, 4/5 (1996) – Стр. 231–235.
133. О животу и дјелу. – Приказ књиге: Тоде Чолак: Портрети из новије хрватске књижевности, Београд, 1967. – У: *Побједа*. – 25, 2726 (1968) – Стр. 9.
134. О књигама Драгутина Вукотића. – У: *Бесједе и огледи*. 4 / Драгутин Вукотић. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 187–190.
135. О књижевности за дјецу и омладину у Црној Гори. – У: *Просвјетни рад*. – Јубиларни број (15. 1. 1999) – Стр. 24.
136. О књижевности НОБ-а. – Приказ књиге: Милош И. Бандић: Цвет и стег : књижевност народноослободилачке борбе, Београд, 1975. – Овдје. – 8, 84 (1976) – Стр. 18.
137. О композицији „Причања Вука Дојчевића“. – У: *Црногорска књижевност у књижевној критици*. Књ. 4, Реализам, модерна / [приредио] Слободан Калезић. – Подгорица : Универзитет Црне Горе, 2001. – Стр. 109–117.

138. О композицији Љубишиног дјела „Причања Вука Дојчевића“. – У: Стефан Митров Љубиша. – Титоград : Црногорска академија наука и умјетности, 1976. – Стр. 98–105.
139. О моделовању времена у постмодерном српском роману. – У: Луча. – 11, 1 (1994) – Стр. 8–13.
140. О морфологији романа Милорада Павића. – У: Књижевност. – 51, 102, 1/2 (1997) – Стр. 143–149.
141. О народној осмерачкој љубавној поезији. – У: Михаилу Лалићу у част : зборник радова. – Титоград : Црногорска академија наука и умјетности, 1984. – Стр. 245–259.
142. О nekim концепцијским posebnostima fantazmagorije „Zlatno runo“ Borislava Pekića. – У: Mostovi. – 20, 105 (1988) – Str. 31–37.
143. О nekim kriznim elementima karakterističnim за sadaшnji trenutak književnosti за djecu. – У: Detinjstvo. – 1, 2 (1975) – Str. 94–95.
144. О nekim kriznim elementima karakterističnim за sadaшnji trenutak književnosti за decu. – Razgovori u okviru Zmajevih dečјih igara 6. juna 1975. godine u Novom Sadu за Okruglim stolom časopisa Detinjstvo. – Zajed. stv. nasl.: Pogled u sadaшnji trenutak književnosti за decu. – У: Detinjstvo. – 2, 2 (1976) – Str. 94–95.
145. О nekim teoriјским problemima i specifičnostima književnosti за djecu. – У: Detinjstvo. – 6, 1 (1980) – str. 49–55.
146. О неким књижевним стратегијама у „Златном руну“ Борислава Пекића. – У: Србистика. – 1, 1 (1998) – Стр. 183–198.
147. О неким књижевним стратегијама у „Златном руну“ Борислава Пекића. – У: Дани Марка Миљанова. Књ. 4. – Подгорица : Културно-просвјетна заједница, 1998. – Стр. 26–39.
148. О неким теоријским проблемима и специфичностима књижевности за децу. – У: Принцеза лута замком : теоријска мисао о књижевности за децу из окриља Змајевих децјих игара / избор и предговор Јован Љуштановић. – Нови Сад : Змајеве децје игре, 2009. – Стр. 97–102.
149. О новореторичком приступу књижевности. – У: Мостови. – 30, 159/161 (1999) – Стр. 6–13.
150. О односу естетског и педагошког у књижевним дјелима за дјецу и омладину. – У: Васпитање и образовање. – 4, 5 (1978) – Стр. 69–76.

151. О осмерачкој поетској традицији у дурмиторском крају. – У: Дурмиторски зборник 1. На извору Вукова језика. – Титоград : Историјски институт СР Црне Горе, 1991. – Стр. 119–124.
152. О Пантићевом истраживању односа усмена – писана књижевност. – У: Књижевност и језик. – 45, 2/4 (1998) – Стр. 261–266.
153. О Пантићевом истраживању односа усмена – писмена књижевност. – У: Номмаге Данилу Кишу. 4 / [уредник Радомир В. Ивановић]. – Будва : Средња школа „Данило Киш“, 1998. – Стр. 78–86.
154. О педагошкој компоненти у књижевним делима за дјecu и омладину. – У: Умјетност и дијете. – 13, 74 (1981) – Стр. 72–78.
155. О писцу и дјелу. – У: Алиса у земљи чуда / Луис Карол ; [превод Лука Семеновић]. – 2. изд. – Титоград : Републички завод за унапређивање васпитања и образовања, 1991. – Стр. 5–7.
156. О писцу и дјелу. – У: Алиса у земљи чуда / Луис Карол ; [превод Лука Семеновић]. – Титоград : Републички завод за унапређивање васпитања и образовања, 1988. – Стр. 5–7.
157. О писцу и дјелу. – У: Алиса у земљи чуда / Луис Карол ; [превод Лука Семеновић]. – 3. изд. – Подгорица : Завод за школство, 1993. – Стр. 5–7.
158. О писцу и дјелу. – У: Алиса у земљи чуда / Луис Карол ; [приредио Ново Вуковић]. – Подгорица : Завод за уџбенике и наставна средства, 2000. – Стр. 5–7.
159. О писцу и дјелу. – У: Алиса у земљи чуда / Луис Карол ; [приредио Ново Вуковић]. – 2. изд. – Подгорица : Завод за уџбенике и наставна средства, 2003. – Стр. 5–7.
160. О писцу и дјелу. – У: Игралиште у парку / Миленко Ратковић ; [избор и предговор Ново Вуковић ; вињете израдила Љубица Тошковић]. – Београд : Завод за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије, 1971. – Стр. 5–8.
161. О писцу и дјелу. – У: Подвизи дружине „Пет петлића“ / Александар Вучо. Како спавају трамваји / Милован Данојлић ; [илустровала Василиса Радојевић]. – 3. изд. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства, 1983. – Стр. 47–48, 93–94.

162. О писцу и дјелу. – У: Подвизи дружине „Пет петлића“ / Александар Вучо. Како спавају трамваји / Милован Данојлић ; [илустровала Василиса Радојевић]. – 2. изд. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства, 1981. – Стр. 47–48, 93–94.
163. О писцу и дјелу. – У: Подвизи дружине „Пет петлића“ / Александар Вучо. Како спавају трамваји / Милован Данојлић ; [илустровао Велибор Радоњић]. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства, 1980. – Стр. 47–48, 93–94.
164. О писцу и дјелу. – У: Приче из давнина / Ивана Брлић-Мажуранић ; [приредио Ново Вуковић]. – Подгорица : Завод за школство, 1989. – Стр. 5–6.
165. О писцу и дјелу. – У: Приче из давнина / Ивана Брлић-Мажуранић. Бајке / Ханс Кристијан Андерсен ; [илустровао Велибор Радоњић]. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства, 1980. – Стр. 65–66, 153–154.
166. О писцу и дјелу. – У: Приче из давнина / Ивана Брлић-Мажуранић. Бајке / Ханс Кристијан Андерсен ; [илустровао Велибор Радоњић]. – 2. изд. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства, 1981. – Стр. 65–66, 153–154.
167. О писцу и дјелу. – У: Приче из давнина / Ивана Брлић-Мажуранић. Бајке / Ханс Кристијан Андерсен ; [илустровао Велибор Радоњић]. – 3. изд. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства, 1983. – Стр. 65–66, 153–154.
168. О писцу и дјелу. – У: Приче из давнина / Ивана Брлић-Мажуранић ; [приредио Ново Вуковић]. – Подгорица : Завод за уџбенике и наставна средства, 2000. – Стр. 5–6.
169. О писцу и дјелу. – У: Приче из давнина / Ивана Брлић-Мажуранић ; [приредио Ново Вуковић]. – 2. изд. – Подгорица : Завод за уџбенике и наставна средства, 2003. – Стр. 5–6.
170. О писцу и дјелу. – У: Приче из давнине / Ивана Брлић-Мажуранић ; [приредио Ново Вуковић]. – 2. изд. – Подгорица : Завод за школство, 1993. – Стр. 5–6.
171. О поезији Вукмана Оташевића. – У: Чаша пламена / Вукман Оташевић ; [избор и есеј о поезији Ново Вуковић]. – Никшић : Унирекс ; Подгорица : Октоих ; Нови Сад : Књижевна заједница Новог Сада, 1993. – Стр. 143–158.

172. О приређивању књиге Ст. М. Љубише „Приповијести црногорске и приморске“. – У: *Homage Данилу Кишу*. 4 / [уредник Радомир В. Ивановић]. – Будва : Средња школа „Данило Киш“, 1998. – Стр. 172–176.
173. О природи критике књижевних дјела за дјecu и омладину. – У: *Detinjstvo*. – 8, 1/2 (1982) – Стр. 16–20.
174. О природи критике књижевних дјела за дјecu и омладину. – У: *Културни живот*. – 1–2 (1983) – Стр. 11–16.
175. О приступу теми рата у дјелима неких савремених југословенских прозаиста. – У: *Омладински покрет*. – 162 (1987) – Стр. 16–17.
176. О problemu alegоријско-sатиричних дјела у домаћој лектури за основне школе. – У: *Detinjstvo*. – 2, 2 (1976) – Стр. 29–30.
177. О проседеу романа „Кућа мртвих мириса“ Виде Огњеновић. – У: *Гласник [Народна библиотека „Р. Љумовић“]*. – 6, 9 (2000) – Стр. 141–146.
178. О релацији дјечја књига – млади читалац. – У: *Васпитање и образовање*. – 6, 2–3 (1980) – Стр. 138–146.
179. О retorici Ljubomira Tadića. – У: *Iskustva*. – 3, 9/10 (2001) – Стр. 89–98.
180. О savremenoј crnogorskoј poeziji за decu. – У: *Detinjstvo*. – 8, 3/4 (1982) – Стр. 35–37.
181. О стању науке о књижевности у СР Црној Гори / Ново Вуковић, Јован Чађеновић, Радослав Ротковић. – У: *Стање улога и развој науке у Црној Гори / уредник Бранислав Шошкић*. – Титоград : Црногорска академија наука и умјетности : Универзитет „Вељко Влаховић“, 1985 (шт. 1986). – Стр. 287–293.
182. О теми смрти у поезији Стевана Раичковића. – У: *Поезија Стевана Раичковића / Десанкини мајски разговори*, 14, 15. и 16. маја 1996, Београд, Ваљево, Бранковина. – Београд : Задужбина „Десанка Максимовић“, 1996. – Стр. 19–27.
183. О третману теме рата у књижевности за дјecu и омладину. – У: *Мостови*. – 13, 64 (1981) – Стр. 47–50.
184. Образложење академика Нова Вуковића, предсједника Жирија за додјелу награде ЦАНУ из Фонда Петра Вукчевића. – У:

- Годишњак ЦАНУ. Књ. 25. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1997. – Стр. 168–170.
185. Од „Глуве пећине до Горе Коштанове“. – [О стваралаштву Душана Костића посвећеног дјеци]. – У: Побједа. – 37, 5411 (27. 12. 1980) – Стр. 11.
186. Опсесивна потрага за књигом тајни : (Тодор Живаљевић Велички, Друга „Књига о бојама“, Просвета, Београд, 1997.). – У: Овдје. – 29, 346/348 (1997) – Стр. 110–111.
187. Оригинална прича. – У: Семолъ људи : азбучни роман у 919 прича о надимцима / Миро Вуксановић. – Београд : Београдска књига, 2011. – Стр. 553–554.
188. Осврт на поезију Јанка Брајковића (уз избор поезије). – У: Послије свега / Јанко Брајковић. – Београд : Евро ; Подгорица : Нимирекс, 1996. – Стр. 229–234.
189. Остаје дјело. – У: Побједа. – 53, 11443 (20. 10. 1997) – Стр. 9.
190. Отисак времена : о проседеу романа „Кућа мртвих мириса“. – Побједа. – 56, 12284 (26. 2. 2000) – Стр. 27.
191. Песник парадокса. – Приказ књиге: Зоран Богнар: Елизејска трилогија, Београд, 2000. У: Књижевност. – [48], [96], 1/3 (2003) – Стр. 274–277.
192. Пјеснички хроматизам Стевана Раичковића. – У: Мостови. – 26, 133–134 (1994) – Стр. 5–15.
193. Пјеснички хроматизам Стевана Раичковића. – У: Ријеч. – 1, 1 (1995) – Стр. 51–67.
194. Повјерење у могућности исказа. – Новак Килибарда: „Главари и писари“, Београд, 1988. – У: Багдала. – 31, 338–357 (1989) – Стр. 29–30.
195. Поглед у црногорску енигму : (Милутин Мићовић: Тако су говорили Црногорци, Ступови, Андријевица 1996). – У: Овдје. – 28, 334/336 (1996) – Стр. 104–105.
196. Pogovor. – У: Obdukcija / Slobodan Bošković. – Podgorica : CID, 2001. – Str. 215–219.
197. Pogovor. – У: Iskre prošlosti / Mara Radulović ; izbor Mira Alečković. – Nikšić : [s. n.], 2001. – Str. 41–42.

198. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилјка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1978. – Стр. 111– [113].
199. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилјка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [3. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1979. – Стр. 111– [113].
200. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилјка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [4. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1980. – Стр. 111– [113].
201. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилјка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [5. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1981. – Стр. 111– [113].
202. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилјка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [6. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1983. – Стр. 111– [113].
203. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилјка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [7. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1984. – Стр. 111– [113].
204. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилјка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1986. – Стр. 111– [113].
205. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; дидактичко-методички текст

- и поговор Ново Вуковић. – [2. изд.]. – Београд : Нолит, 1987. – (Лектира за VI разред основне школе ; 4). – Стр. 101–103.
206. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић. – [3. изд.]. – Београд : Нолит, 1988. – Стр. 101–103.
207. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић. – 4. изд. – Београд : Нолит, 1989. – Стр. 101–103.
208. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић. – [5. изд.]. – Београд : Нолит, 1990. – Стр. 101–103.
209. Поговор. – У: Дружина Сињи галеб [Брајево писмо] : у две свеске. Св. 2 / Тоне Селишкар. – Београд : „Филип Вишњић“, 1996. – Стр. 75–79.
210. Поговор. – У: Роман ; Драма / Ристо Ратковић ; приредио, предговор и биљешке написао Ново Вуковић. – Никшић : Универзитетска ријеч ; Београд : АБ, 1991. – Стр. 239–240.
211. Поговор. – У: Хало, небо! / Чедо Вуковић. – Подгорица : Народна књига ; Београд : Мiба books, 2013. – Стр. 165–174.
212. Подручје високог ризика. – У: Побједа. – 56, 12393 (17. 6. 2000) – Стр. 25.
213. Поезија као метемпсихоза : (Зоран Ћалић: „Анонимна бесмртност“ – Реквијем за Бардолфа, Рад, Београд, 1994). – У: Овдје. – 27, 313–315 (1995) – Стр. 143.
214. Поетика романа о рату и револуцији : VII никшићки књижевни сусрети. – У: Споне. – 8, 17–18 (1976) – Стр. 79–80.
215. Поетолошка трагања. – Приказ књиге: Радомир Ивановић: Писци и проблеми, Београд, 1984. – У: Споне. – 17, 1 (1985) – Стр. 103–105.
216. Поетолошко истраживање „Горског вијенца“ : (Милосав Бабовић, *Поетика „Горског вијенца“*, ЦАНУ, Подгорица 1997). – У: Ријеч. – 3, 2 (1997) – Стр. 143–145.

217. Поздравна ријеч. – У: Филм и југословенско друштво на крају вијека : радови са научног скупа, Подгорица, 22. и 23. децембра 1998. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2000. – Стр. 7–9.
218. Pozorišne bajke. – Prikaz knjige: Ljubiša Đokić: Pozorišne bajke, Beograd, 1981. – У: Detinjstvo. – 8, 3/4 (1982) – Стр. 70–71.
219. Покушај сагледавања једног пјесничког свијета. – У: Изабране пјесме / Вукман Оташевић ; [избор и предговор Ново Вуковић]. – Никшић : Центар за информативну дјелатност, 1983. – Стр. 5–10.
220. Понављање историје у функцији неких елемената Лалићевог романа „Докле гора зазелени“. – У: Овдје. – 16, 186 (1984) – Стр. 3–4.
221. Портрети хрватских писаца. – Приказ књиге: Тоде Чолак: Портрети, Београд, 1975. – У: Овдје. – 8, 91 (1976) – Стр. 19.
222. Послије симпозијума о периодизацији црногорске књижевности. – У: Побједа. – 37, 5547 (16. 5. 1981), стр. 9.
223. Потрага за књигом тајни : Тодор Живаљевић Велички: Друга књига о бојама, Београд, 1997. – У: Побједа. – 54, 11527 (17. 1. 1998), стр. 14.
224. Predgovor. – У: Svemoćno oko / Ćedo Vuković ; [predgovor, metodički tekst i bilješka o piscu Novo Vuković ; ilustracije Ranko Perišić]. – Sarajevo : „Veselin Masleša“, 1989. – Стр. 5–7.
225. Предговор. – У: Бајке : избор / А. С. Пушкин ; [превели Божидар Зец и Милан Табаковић ; уредник Ново Вуковић]. – Никшић : Унирекс, 1994. – Стр. 5–8.
226. Предговор. – У: Бајке и приче / Ханс Кристијан Андерсен ; превео Петар Вујичић ; [уредник Ново Вуковић]. – Никшић : Унирекс, 1994. – Стр. 5–9.
227. Предговор. – У: Велики баснописци / Езоп, Федар, Бабрије, Ла Фонтен, Лесинг, Крилов. – Подгорица : Унирекс, 1996. – Стр. 3–12.
228. Предговор. – У: Игра дана и ластва / [Жарко Ђуровић]. – Никшић : Ком, 1972. – Стр. 1–2.
229. Предговор. – У: Изабране бајке / браћа Грим ; превели Божидар Зец и Милан Табаковић. – Никшић : Унирекс, 1994. – Стр. 5–8.

230. Предговор. – У: Кањош Мацедоновић / Стјепан Митров Љубиша ; [изабрао и приредио Ново Вуковић ; илустрације Славко Шћепановић]. – Титоград : Пионирски културни центар, 1972. – Стр. 5–6.
231. Предговор. – У: Најљепше бајке из цијелог свијета : (избор) / [уредник Ново Вуковић]. – Никшић : Унирекс, 1994. – Стр. 5–9.
232. Предговор. – У: Роман ; Драма / Ристо Ратковић ; приредио, предговор и биљешке написао Ново Вуковић. – Никшић : Универзитетска ријеч ; Београд : АБ, 1991. – Стр. 9–30.
233. Предговор. – У: Српске народне бајке : (избор) / [уредник Ново Вуковић]. – Никшић : Унирекс, 1994. – Стр. 5–8.
234. Предговор. – У: Увијек љепота : антологија кратких прича црногорских писаца за дјецу / [приредио] Душан Ђуришић. – 1. изд. – Подгорица : Траг, 1993. – Стр. 5–7.
235. Приповиједање и драма егзистенције. – У: Стефан Митров Љубиша. Марко Миљанов / приредила Лидија Томић. – Нови Сад : Издавачки центар Матице српске, 2017. – Стр. 275–278.
236. Приповијести црногорске и приморске Стефана Митрова Љубише. – У: Приповијести црногорске и приморске / Ст. [Стефан] Митров Љубиша ; приредио Ново Вуковић. – Цетиње : Обод, 1996. – Стр. 5–30.
237. Приповијести црногорске и приморске Стефана Митрова Љубише. – У: Приповијести црногорске и приморске / Стефан Митров Љубиша. – Цетиње : Обод, 2001. – Стр. 9–27.
238. Приповијести црногорске и приморске Стефана Митрова Љубише. – У: Приповијести црногорске и приморске / Стефан Митров Љубиша ; приредио Ново Вуковић. – Цетиње : Обод, 2006. – Стр. 7–26.
239. Приповједачка дјечја проза Миленка Ратковића. – У: Стварање. – 23, 9 (1968) – Стр. 908–914.
240. Приповједачка проза Бранка Драшковића. – Гласник Одјељења умјетности ЦАНУ. – 19 (2001) – Стр. 121–127.
241. Приповједачка проза Бранка Драшковића. – У: Црногорска књижевност у књижевној критици. Књ. 5, Традиционална, авангардна и социјална књижевност / [приредио] Слободан

- Калезић. – Подгорица : Универзитет Црне Горе, 2002. – Стр. 485–490.
242. Причања Вука Дојчевића Стефана Митрова Љубише : уводна студија. – У: Причања Вука Дојчевића / Ст. М. Љубиша ; приредио Ново Вуковић. – Титоград : Црногорска академија наука и умјетности ; [Никшић] : Универзитетска ријеч ; Будва : Историјски архив, 1988. – Стр. 9–65.
243. Проблем облика. – У: Побједа. – 32, 3775 (24. 4. 1976) – Стр. 8.
244. Прозно стваралаштво Миленка Ратковића. – У: Сунце на извору : читанка за Педагошке академије : књижевност за децу / [приредио] Драгутин Огњановић. – Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 1973. – Стр. 422–424.
245. Против конвенционалних модела критичког писма : Желидраг Никчевић, Отпис, Ободско слово, ЊП „Побједа“, Дом омладине „Будо Томовић“, Ријека Црнојевића 1994. – У: Летопис Матице српске. – 458, 172, 5 (1996) – Стр. 761–766.
246. Путевима Јањушевићеве Далеке Земље. – Приказ књиге: Гојко Јањушевић: Далека земља, Нови Сад, 1969. – У: Споне. – 2, 2–3 (1970) – Стр. 119–120.
247. Путевима књиге. – У: Универзитетска ријеч. – 10, 11 (1979) – Стр. 11.
248. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1978. – Стр. 109–110.
249. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [3. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1979. – Стр. 109–110.
250. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [4. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1980. – Стр. 109–110.

251. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [5. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1981. – Стр. 109–111.
252. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [6. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1983. – Стр. 109–111.
253. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – [7. изд.]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1984. – Стр. 109–111.
254. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; илустрације Босилка Кићевац ; [дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић]. – Београд : Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства, 1986. – Стр. 109–111.
255. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић. – [2. изд.]. – Београд : Нолит, 1987. – Стр. 99–100.
256. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић. – [3. изд.]. – Београд : Нолит, 1988. – Стр. 99–100.
257. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић. – 4. изд. – Београд : Нолит, 1989. – Стр. 99–100.
258. Разговор о делу. – У: Дружина Сињи галеб / Тоне Селишкар ; превео са словеначког Милан Ч. Јовановић ; дидактичко-методички текст и поговор Ново Вуковић. – [5. изд.]. – Београд : Нолит, 1990. – Стр. 99–100.

259. Razgovor o djelu. – У: Svemoćno oko / Čedo Vuković ; [predgovor, metodički tekst i bilješka o piscu Novo Vuković ; ilustracije Ranko Perišić]. – Sarajevo : „Veselin Masleša“, 1989. – Стр. 89–91.
260. Рефлекси Љубишине личности у књижевном лику Вука Дојчевића. – У: Годишњак Педагошке академије у Никшићу. – 2 (1971) – Стр. 31–37.
261. Рефлективна димензија поема Радоње Вешовића. – У: Књижевно дјело Радоње Вешовића / уредник Ново Вуковић. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1998. – Стр. 111–117.
262. Рецензија на рукопис пјесничке збирке „Трагом тајног гласа“ Војислава Т. Караџића. – У: Трагом тајног гласа / Војислав Т. Караџић. – Никшић : Центар за информативну дјелатност, 2001. – Стр. 7–8.
263. [Рецензија]. – У: Камен расте / Горан Секуловић. – Подгорица : Републички центар за културу, 1992. – Стр. 47.
264. Ријеч као романескни јунак : (Миро Вуксановић, Семолъ гора, Просвета, 2000). – У: Књижевност. – 56, 105, 3–4 (2001) – Стр. 397–401.
265. Ријеч као романескни јунак : (над романом „Семолъ гора“). – У: Мостови. – 32, 165–166 (2001) – Стр. 56–61.
266. Ријеч као романескни јунак. – У: Књига о Семолъ гори Мира Вуксановића / приредили Милош Јевтић, Радован Поповић. – Београд : Народна књига – Алфа, 2002. – Стр. 9–13.
267. Ријеч на отварању научног скупа / Књижевно дјело Душана Ђуровића : радови са научног скупа, Подгорица, 21. и 22. децембра 2000. / редакциони одбор Ново Вуковић ... [и др.] ; уредник Ново Вуковић. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2001. – Стр. 9–10.
268. Ријеч на отварању скупа. – У: Гласник Одјељења умјетности ЦАНУ. – 19 (2001) – Стр. 49–50.
269. Ријечи и њихов поетски метаконтекст : (Влајко Чапрић: Свилени конац, Књижевне новине, Београд 1992). – У: Овдје (Титоград). – 23, 287/288 (1992) – Стр. 41.

270. Роман и историја : поводом романа „Поруке“ Чеда Вуковића. – У: Књижевно дјело Чеда Вуковића : зборник радова. – Петровац : Спомен дом „Режевићи“, 1998. – Стр. 29–40.
271. Роман као систем мијешаних прича. – Приказ књиге: Новак Килибарда, Црногорска хроника, СКЗ, Београд 1995. – У: Летопис Матице српске. – 458, 172, 1/2 (1996) – Стр. 169–177.
272. Романи Душана Костића. – У: Књижевно дјело Душана Костића : зборник радова / редакција Милосав Бабовић ... [и др.] ; уредник Радомир В. Ивановић. – Титоград : Црногорска академија наука и умјетности, 1990. – Стр. 189–194.
273. Svijet enormne privlačnosti i ljepote. – У: Šahovski vijenac / Maksim Lutovac. – Nikšić : Šahovski savez Crne Gore, 1999. – Str. 640–641.
274. Свијет детињства. – Приказ књиге: Миленко Ратковић: Изабрана дјела, Никшић, 1996. – У: Побједа. – 52, 11144 (21. 12. 1996) – Стр. 12.
275. Свијет попут митске атлантиде. – О поезији Зорана Богнара. – У: Мостови. – 28, 146/147 (1997) – Стр. 16–21.
276. „Семолъ гора“ / [Ново Вуковић] ; [забилежио] Љ. П. – Одговор Нова Вуковића на питање шта тренутно чита. – У: Побједа. – 57, 12602 (15. 1. 2001) – Стр. 15.
277. Скривени говор андрогиних прича : „Две которске приче“ Милорада Павића и Јасмине Михајловић. У: Књижевност. – 1/2 (1999) – Стр. 189–193.
278. Сликар Драган Караџић. – У: Стварање. – Год. 52, бр. 1/5 (1997) – Стр. 133–137.
279. Слутња као трансцедентна спознаја или Дучићево поетско тражење бога. – У: Стварање. – 53, 4/8 (1998) – Стр. 425–429.
280. Савештање по детској литаратури и востречи в Никшиче. – У: Детская литература. – 12, 6(138) (1977) – Стр. 44.
281. Спектар емоција : Желько Бојовић: Романсе, Подгорица, 1998. – У: Побједа. – 54, 11553 (12. 2. 1998) – Стр. 12.
282. Стилистика текста. – У: Српски језик. – 4, 1/2 (1999) – Стр. 51–70.

283. Стилистички аспект савремене књижевне критике. – У: Мостови. – 27, 139–141 (1996) – Стр. 7–16.
284. Структурирање приче о антихероју у роману „Одлучан човјек“ Михаила Лалића. – У: Књижевно дјело Михаила Лалића / уредник Милосав Бабовић. – Титоград : Црногорска академија наука и умјетности, 1996. – Стр. 77–85.
285. Структурирање приче о антихероју у роману „Одлучан човјек“ Михаила Лалића. – У: Просвјетни рад. – 13–14 (1994) – Стр. 12.
286. Тамна прича : научни песимизам и негативне утопије Борислава Пекића. – У: Побједа. – 53, 11219 (08. 03. 1997) – Стр. 11.
287. У знаку Ероса и Хипноса : (о природи Павићевог дјела „Шешир од рибље коже“). – У: Књижевност. – 11–12 (1996) – Стр. 1514–1518.
288. У знаку Ероса и Хипноса : (о природи Павићевог дјела „Шешир од рибље коже“). – У: Мостови. – 28, 144–145 (1997) – Стр. 7–12.
289. У лавиринту Килибардиног приповиједања. – У: Изабране приповијетке. 3 / Новак Килибарда ; избор и поговор Ново Вуковић. – Никшић : Унирекс : Универзитетска ријеч, 1993. – Стр. 193–207.
290. У поетским и семантичким дубинама језика (о књизи Рече ми један чоек Матије Бећковића). – У: Рече ми један чоек / Матија Бећковић ; [приредио Ново Вуковић]. – Подгорица : Унирекс : Завод за уџбенике и наставна средства, 1997. – Стр. 167–176.
291. У предјелима иза ријечи : (Јован Делић: Пјесник „Патетике ума“ – о пјесништву Павла Поповића, Нови Сад, Дневник, 1983). – У: Овдје. – 17, 193 (1985) – Стр. 18.
292. У сржи једног необичног књижевног феномена. – Приказ књиге: Јован Чађеновић: Књижевно стваралаштво Марка Миљанова, Београд, 1981. – У: Летопис Матице српске. – Год. 159, 431, 5 (1983) – Стр. 909–912.
293. У сфери фантастичног. – Приказ књиге: Радован Ждрале: Крилати бик, Нови Сад, 1976. – У: Овдје. – 9, 95 (1977) – Стр. 18.
294. Увијек љепота : Антологија кратких прича црногорских писаца за дјецу. – У: Побједа. – 52, 10806 (13. 01. 1996) – Стр. 10.

295. Уводне ријечи. – У: Научно дјело Милосава Бабовића : зборник радова. – Титоград : Културно-просвјетна заједница Титоград, 1991. – Стр. 14–15.
296. Угрожена вјечност Мораче. – У: Побједа. – 54, 11800 (19. 10. 1998) – Стр. 16.
297. Умјесто предговора. – У: Небом говори земља / Ђоко Мијановић. – Никшић : Центар за информативну дјелатност, 1997. – Стр. 5–6.
298. Умјетничка истина као романескна тема : поводом романа „Ожиљци тишине“ Милисаве Савића. – У: Књижевност. – 49, 103, 3/4 (1998) – Стр. 681–687.
299. Fantastično u književnim djelima za djecu nastalim u periodu između dva svjetska rata na srpskohrvatskom jezičkom području : doktorska disertacija branjena na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu. – Beograd : [N. Vuković], 1974. – 249, [2] lista ; 30 cm.
300. Финале као увод дјела. – О роману „Златно руно“ Борислава Пекића. – У: Побједа. – 53, 11441 (18. 10. 1997) – Стр. 11.
301. Foreword / Novo Vuković. – У: BEAUTY of all times : an anthology of children's short stories by Montenegrin authors / selected by Dušan Djurišić ; translated by Dragan M. Vugdelić. – Podgorica : Association of Literary Translators of Montenegro, 1995. – Str. XI–XIII.
302. Хумор Љубишиног Вука Дојчевића. – У: Књижевност и језик. – 16, 1 (1969) – Стр. 31–35.
303. Чедо Вуковић као писац за дјецу и омладину. – У: Књижевно дјело Чеда Вуковића / редакција Милосав Бабовић ... [и др.]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1992. – Стр. 171–178.
304. Цада. – У: Семољ људи : азбучни роман у 919 прича о надицима / Миро Вуксановић. – Београд : Београдска књига, 2011. – Стр. 584.
305. Џонатан Свифт : Гуливерова путовања. – У: Гуливерова путовања / Џонатан Свифт ; [приредио Ново Вуковић ; илустратор Перица Мартиновић]. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства ; Цетиње : Обод, 1976. – Стр. 5–7.

306. Џонатан Свифт : Гуливерова путовања. – У: Гуливерова путовања / Џонатан Свифт ; [приредио Ново Вуковић ; илустратор Перица Мартиновић]. – 2. изд. – Титоград : Републички завод за унапређивање школства, 1981. – Стр. 5–7.
307. Шта је то? : „Како укротити текст“ – приредила Славица Перовић, Институт за стране језике, Подгорица – Октоих. – У: Побједа. – 56, 12519 (21. 10. 2000) – Стр. 30.
308. Шта угрожава књижевност за децу. – У: Омладинске новине. – (7. 1. 1976) – Стр. 70.

ДИО II
ЛИТЕРАТУРА О НОВУ ВУКОВИЋУ

309. АКТИВНОСТИ чланова Академије у 1998. години : Ново Вуковић. – У: Годишњак ЦАНУ. Књ. 26. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1998. – Стр. 150–152.
310. АКТИВНОСТИ чланова Академије у 1999. години : Ново Вуковић. – У: Годишњак ЦАНУ. Књ. 27. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1999. – Стр. 131–132.
311. АКТИВНОСТИ чланова Академије у 2000. години : Ново Вуковић. – У: Годишњак ЦАНУ. Књ. 28. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2000. – Стр. 236–237.
312. АЛЕКСИЋ, Јана
На изласку из девете собе. – У: Девета соба : књижевни огледи / Ново Вуковић. – Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2019. – Стр. 305–318.
313. БИБЛИОГРАФИЈЕ чланова : Ново Вуковић (1937–2002). – У: Црногорска академија наука и умјетности : 1973–2003. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2003. – Стр. 85.
314. БИЉЕШКА ...
Биљешка о аутору. – У: Огледи из књижевности / [Ново Вуковић]. – Титоград : Универзитетска ријеч, [1984]. – Стр. 184.
315. БИЉЕШКА ...
Biļješka o piscu. – У: Putevi stilističke ideje / Novo Vuković. – Podgorica : Univerzitet Crne Gore ; Nikšić : Jasen, 2000. – Стр. 235.
316. БИЉЕШКА...
Биљешка о писцу. – У: Девета соба : књижевни огледи / Ново Вуковић. – Београд : „Филип Вишњић“, 2001. – Стр. 351–352.
317. БОГНАР, Зоран
Ново Вуковић као књижевни критичар. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 131–134.

318. БОШКОВИЋ, Лидија
Женидба краља Вукашина : осврт на тумачење Нова Вуковића.
– У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник
Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине,
Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине,
2003. – Стр. 159–173.
319. ВЛАХОВИЋ, Петар
Епско памћење у научном дјелу Нова Вуковића. – У: Живот и
дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ;
организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник,
Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 13–18.
320. [ВУКАДИНОВИЋ], Тијана
О животу и дјелу академика Нова Вуковића. – Побједа. – 60,
13835 (16. 6. 2004) – Стр. 28.
321. ВУКОВИЋ, Миладин
Ријеч на сахрани : In memoriam [Ново Вуковић]. – У: Ријеч. – 8,
1–2 (2002) – Стр. 167–171.
322. ВУКОВИЋ, Миладин
Одлазак научника : In memoriam. – У: Побједа. – 58, 13007 (2. 3.
2000) – Стр. 38.
323. ВУКОВИЋ, Миладин
[Говор на сахрани : (27. фебруар 2002)]. – Ново Вуковић :
1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. –
Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. –
Стр. 67–70.
324. ВУКОВИЋ, Наод
[Говор на сахрани : (27. фебруар 2002)]. – Ново Вуковић :
1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. –
Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. –
Стр. 62–63.
325. ВУКОВИЋ, Ненад
Daj dvi oči da se nagledaju – Novo Vuković zagledan u ljepotu. – У:
Ријеч (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 34–42.
326. ВУКОТИЋ, Драгутин
Ново Вуковић о Бориславу Пекићу. – У: Бесједе и огледи. 2 /
Драгутин П. Вукотић. – Подгорица : Црногорска академија наука
и умјетности, 1997. – Стр. 200–202.

327. ВУКОТИЋ, Драгутин
Аутобиографска казивања Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 229–235.
328. ВУКОТИЋ, Драгутин
Љубиша кроз визуру Нова Вуковића. – У: Бесједе и огледи. 4 / Драгутин П. Вукотић. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 122–125.
329. ВУКОТИЋ, Драгутин
Интелектуални племић са Дурмитора : [Комеморативна сједница Црногорске академије наука и умјетности : (одржана 6. марта 2002)]. – Ново Вуковић : 1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 87–89.
330. ВУКОТИЋ, Драгутин П.
Уводна ријеч предсједника ЦАНУ академика Драгутина Вукотића на академској бесједи Нова Вуковића. – У: Гласник Одјељења умјетности ЦАНУ. – 19 (2001) – Стр. 21–22.
331. ВУКОТИЋ, Драгутин П.
Аутобиографска казивања Нова Вуковића. – У: Мостови. – 33, 169/170 (2002) – Стр. 43–48.
332. ВУКОТИЋ, Драгутин П.
Аутобиографска казивања Нова Вуковића. – У: Научно дјело академика Нова Вуковића. – [Пљевља : Међурепубличка заједница за културу и просвјетну дјелатност, 2002]. – Стр. [1–6].
333. ВУКСАНОВИЋ, Миро
Магнетна поља добротe Нова Вуковића. – У: Мостови. – 33, 169–170 (2002) – Стр. 49–51.
334. ВУКСАНОВИЋ, Миро
Магнетна поља добротe Нова Вуковића. – У: Научно дјело академика Нова Вуковића. – [Пљевља : Међурепубличка заједница за културу и просвјетну дјелатност, 2002]. – Стр. [7–10].
335. ВУКСАНОВИЋ, Миро
Какво ће вријеме бити сјутра? и Ко оно би? : (два међашника Нова Вуковића). – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића /

- [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 79–84.
336. ВУКСАНОВИЋ, Мир
Писмо Нову Вуковићу. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 225–228.
337. ГАЈИЋ, Драгољуб Д.
Допринос науци о књижевности за децу и омладину. – Приказ књиге: Ново Вуковић: Увод у књижевност за дјецу и омладину, Никшић, 1989. – У: Мисао. – 18, 4 (1992) – Стр. 5.
338. ГЛУШИЦА, Рајка
Књига Нову Вуковићу у част : (ријеч приређивача). – У: НОММАГЕ Нову Вуковићу / приредила Рајка Глушица. – 1. изд. – Никшић : ЈУ Народна библиотека „Његош“, 2022. – Стр. 137–152.
339. ГЛУШИЦА, Рајка
Бесједа над бесједама Нова Вуковића. – У: Ријеч (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 57–68.
340. ГЛУШИЦА, Рајка
Двадесет година од смрти академика Нова Вуковића. – У: Ријеч (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 177–183.
341. ДЕЛИЋ, Јован
Стилистичка идеја и њени путеви. – У: Путеви стилистичке идеје / Ново Вуковић ; [главни и одговорни уредник Јован Делић]. – Подгорица : Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2019. – Стр. 290–298.
342. ДЕЛИЋ, Јован
Ново Вуковић : (1937–2002). – In memoriam. – У: Зборник Матице српске за књижевност и језик. – 50, 3 (2002 [шт. 2004]) – Стр. 657–659.
343. ДЕЛИЋ, Јован
Ново Вуковић као тумач савремене српске прозе. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 43–68.

344. ДЕЛИЋ, Јован
Писмо Нову Вуковићу. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 219–233.
345. ДЕЛИЋ, Јован
Уводна ријеч : [на књижевној вечери у част Нова Вуковића 21. јула 2003]. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 215–216.
346. ДРАГОСАВАЦ, Бранка
Библиографија Нова Вуковића. – У: НОММАГЕ Нову Вуковићу / приредила Рајка Глушица. – 1. изд. – Никшић : ЈУ Народна библиотека „Његош“, 2022. – Стр. 77–129.
347. ДРАГОСАВАЦ, Бранка
Уз Библиографију Нова Вуковића. – У: Ријеч (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 95–98.
348. ДРАГОСАВАЦ, Бранка
Библиографија Нова Вуковића – У: Ријеч (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 99–151.
349. ДУРУТОВИЋ, Марко
Ново Вуковић: „Увод у књижевност за дјецу и омладину“, Никшић, 1989. – У: Побједа (Титоград). – 46, 8655 (6. 1. 1990) – Стр. 10.
350. БУКАНОВИЋ, Милорад
Вриједна књижевна студија. Професор др Ново Вуковић: „Иза граница могућег“, Народна књига, Београд, 1979. – У: Никшићке новине. – 14, 561 (1980) – Стр. 5.
351. БУКАНОВИЋ, Милорад
Допринос расвјетљавању феномена приповиједног чина : Др Ново Вуковић : Приповиједање као опсесија (Студија о Љубишином дјелу Причања Вука Дојчевића, Обод, 1980). – У: Споне. – 12, 4 (1980) – Стр. 115–117.

352. ЂУКАНОВИЋ, Милорад
Др Ново Вуковић : Приповиједање као опсесија. – Овдје. – 13, 141 (1981) – Стр. 13.
353. ЂУРИЧКОВИЋ, Милутин
Драгоцјен уџбеник (Др Ново Вуковић: „Увод у књижевност за дјецу и омладину“, Унирекс, Подгорица, 1996). – У: Просвјетни рад. – 1–2 (7. 2. 1997) – Стр. 18.
354. ЂУРКОВИЋ, Живко
Ријеч на комеморативној сједници Научно-наставног вијећа Филозофског факултета : In memoriam [Ново Вуковић]. – У: Ријеч. – 8, 1–2 (2002) – Стр. 172–177.
355. ЂУРКОВИЋ, Живко
Љубишин Вук Дојчевић у виђењима Нова Вуковића. – У: Мостови. – 33, 169/170 (2002) – Стр. 77–82.
356. ЂУРКОВИЋ, Живко
Љубишин Вук Дојчевић у виђењима Нова Вуковића. – У: Научно дјело академика Нова Вуковића. – [Пљевља : Међурејубличка заједница за културу и просвјетну дјелатност, 2002]. – Стр. [36–41].
357. ЂУРКОВИЋ, Живко
Завичајне фасцинације и фрустрације у књизи Милоша Јевтића „Висови Нова Вуковића“. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 135–139.
358. ЂУРКОВИЋ, Живко
Завичајне фасцинације и фрустрације у књизи Милоша Јевтића „Висови Нова Вуковића“. – У: На заводљивом путу : есеји и огледи / Живко Ђурковић. – Београд : Интерпрес, 2004. – Стр. 137–142.
359. ЂУРКОВИЋ, Живко
Компарације Нова Вуковића у анализи најпознатијих Љубишиних ликова. – У: На заводљивом путу : есеји и огледи / Живко Ђурковић. – Београд : Интерпрес, 2004. – Стр. 132–137.
360. ЂУРКОВИЋ, Живко
Љубишин Вук Дојчевић у виђењима Нова Вуковића. – У: На заводљивом путу : есеји и огледи / Живко Ђурковић. – Београд : Интерпрес, 2004. – Стр. 125–131.

361. БУРКОВИЋ, Живко
[Комеморативна сједница Филозофског факултета у Нишићу : (одржана 5. марта 2002)]. – Ново Вуковић : 1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 79–83.
362. БУРКОВИЋ, Живко
Завичајне фасцинације и фрустрације у књизи Милоша Јевтића „Висови Нова Вуковића“ : Милош Јевтић, *Висови Нова Вуковића*, Београдска књига, Београд 2002. стр.133). – У: *Ријеч (nova serija)*. – 20 (2022). – Стр. 158–162.
363. БУРКОВИЋ, Живко
Десет година након Новове смрти. – У: *Ријеч (nova serija)*. – 20 (2022). – Стр. 173–176.
364. БУРОВИЋ, Жарко
Ново Вуковић : (1937–2002) : In memoriam. – У: Овдје. – 33, 397–399 (2002) – Стр. 99.
365. БУРОВИЋ, Жарко
Триптих за Нова Вуковића. – У: *Стварање*. – 57, 8–12 (2002) – Стр. 93–96.
366. БУРОВИЋ, Жарко
Бесједа о бесједи : бесједа Нова Вуковића о Његошу спада међу најбоље текстове те врсте код нас. – У: *Живот и дјело академика Нова Вуковића* / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плујине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 29–33.
367. БУРОВИЋ, Жарко
Носталгија за људским свијетом : Вуковићево тумачење трагизма у Пекићевом дјелу. – У: *Визуре свјетова / Жарко Ђуровић*. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2003. – Стр. 79–82.
368. БУРОВИЋ, Жарко
Триптих : Нову Вуковићу. – У: *Визуре свјетова / Жарко Ђуровић*. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2003. – Стр. 263–264.
369. ЖИВАЉЕВИЋ, Годор-Велички
Интервју као романескна структура : (Милош Јевтић: „Висови Нова Вуковића“, колекција Одговори, књига 109, Београдска књига, Београд 2002. године). – У: *Живот и дјело академика*

- Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 125–129.
370. ЖИВАЉЕВИЋ, Годор-Велички
И, само што душа дође. – У: Задужбина. – 15, 64 (2003) – Стр. 14.
371. ЖИВАНОВИЋ, Бранка Срдић-
Zrela književna studja / Branka Srdić-Živanović. – Prikaz knjige: Novo Vuković: Iza granica mogućeg, Beograd, 1979. – У: Detinjstvo. – 7, 3 (1981) – Стр. 58–59.
372. ЖУГИЋ, Анка
Нову Вуковићу : (гужбалица). – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 265–267.
373. ЖУГИЋ, Милинко
Духовни и завичајни висови Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 197–201.
374. ИВАНИЋ, Душан
Ново Вуковић пред Стефаном Митровим Љубишом. – У: Приповиједање као опсесија : студија о дјелу Стефана Митрова Љубише / Ново Вуковић. – Подгорица : Матица Српска – Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2019. – Стр. 199–212.
375. ИВАНИЋ, Душан
Систематичан преглед стилистичких идеја : Ново Вуковић Путеви стилистичке идеје, Подгорица – Никшић, 2000. – У: Књижевност и језик. – 47, 1/2 (2000) – Стр. 97–99.
376. ИВАНИЋ, Душан
Флуид Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 69–77.

377. ИВАНОВИЋ, Радомир В.
Смисао стварања и промишљања о оствареном : аналитички метод Нова Вуковића. – У: Летопис Матице српске. – 179, 472, 3 (септ. 2003) – Стр. 351–361.
378. ИВАНОВИЋ, Радомир В.
Допринос проучавању наративне прозе Стефана Митрова Љубише. – У: Педагошка стварност. – 49, 7–8 (2003) – Стр. 526–536.
379. ИВАНОВИЋ, Радомир В.
Допринос Нова Вуковића љубишологији. – У: Гласник Одјељења умјетности – Црногорска академија наука и умјетности. – 22 (2004) – Стр. 139–156.
380. ИВАНОВИЋ, Радомир В.
Књижевна научни допринос Нова Вуковића : (прилог љубишологији). – У: НОММАГЕ Нову Вуковићу / приредила Рајка Глушица. – 1. изд. – Никшић : ЈУ Народна библиотека „Његош“, 2022. – Стр. 9–32.
381. ИВАНОВИЋ, Радомир В.
Поетичка и естетичка опредјељења Нова Вуковића. – У: Ријеџ (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 9–33.
382. ИЗВЈЕШТАЈ о индивидуалном раду чланова Академије у 1994. години : Ново Вуковић. – У: Годишњак ЦАНУ. Књ. 22. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1994. – Стр. 81–83.
383. ИЗВЈЕШТАЈ о индивидуалном раду чланова Академије у 1995. години : Ново Вуковић. – У: Годишњак ЦАНУ. Књ. 23. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1995. – Стр. 91–92.
384. ИЗВЈЕШТАЈ о индивидуалном раду чланова Академије у 1996. години : Ново Вуковић. – У: Годишњак ЦАНУ. Књ. 24. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1996. – Стр. 114–115.
385. ИЗВЈЕШТАЈ о индивидуалном раду чланова Академије у 1997. години : Ново Вуковић. – У: Годишњак ЦАНУ. Књ. 25. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1997. – Стр. 133–135.

386. ЈЕЛУШИЋ, Синиша
Ново Вуковић: Девета соба као архетипска визија. – У: Поетички облици : књижевне студије и огледи. – 1. изд. – Нови Сад : Змај, 2002. – Стр. 129–136.
387. ЈЕЛУШИЋ, Синиша
Ново Вуковић: Девета соба као архетипска визија. – У: Научно дјело академика Нова Вуковића. – [Пљевља : Међурепубличка заједница за културу и просвјетну дјелатност, 2002]. – Стр. [11–17].
388. ЈЕЛУШИЋ, Синиша
Ново Вуковић: Девета соба као архетипска визија. – У: Мостови. – 33, 169/170 (2002) – Стр. 52–58.
389. ЈЕЛУШИЋ, Синиша
Митска и/или религијска раван у тумачењима Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 99–108.
390. ЈЕЛУШИЋ, Синиша
О саопштењима са треће седнице научног скупа. – У: Задужбина. – 15, 64 (2003) – Стр. 14.
391. ЈЕЛУШИЋ, Синиша
Mit, istorija, fikcija : o hermeneutičkom postupku akademika Nova Vukovića. – У: Ријеч (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 44–55.
392. ЈЕСТРОВИЋ, Зора
Profilacija naučnog i fizičkog bića akademika Nova Vukovića. – У: Ријеч (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 79–92.
393. ЈОВОВИЋ, Наташа
Doprinos Nova Vukovića razvoju književne stilistike sa poetikom u Crnoj Gori. – У: Ријеч (nova serija). – 20 (2022). – Стр. 69–77.
394. КАЛЕЗИЋ, Загорка
Пекић и Павић у критичкој пројекцији Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 141–146.

395. КАЛЕЗИЋ, Слободан
Ријеч на комеморативној сједници Удружења књижевника Црне Горе : In memoriam [Нова Вуковић]. – У: Ријеч. – 8, 1–2 (2002) – Стр. 183–187.
396. КАЛЕЗИЋ, Слободан
Дјело импозантне вриједности : сјећање на Нова Вуковића. – У: Просвјетни рад. – 7–8 (22. 5. 2002) – Стр. 17.
397. КАЛЕЗИЋ, Слободан
Рад Нова Вуковића на критичком издању Љубишних „Причања Вука Дојчевића“. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 93–97.
398. КАЛЕЗИЋ, Слободан
[Комеморативна сједница Удружења књижевника Црне Горе : (1. март 2002)]. – Ново Вуковић : 1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 73–76.
399. КАЛПАЧИНА, Исак
Допринос Нова Вуковића проучавању књижевности за дјецу. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 191–196.
400. КНЕЖЕВИЋ, [Гојко]
Дилеме времена. – У: Побједа. – 52, 10939 (27. 5. 1996) – Стр. 13.
401. КОВАЧЕВИЋ, Милош
Стилистички приноси Нова Вуковића. – Доступно и на: <http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/journals/sj/2021-1/sj-2021-26-1-28.pdf>. – У: Српски језик. – 26 (2021) – Стр. 491–516.
402. КОЉЕВИЋ, Светозар
Традиција у књижевном промишљању Нова Вуковића – Поглед из „Девете собе“. – У: Мостови. – 33, 169/170 (2002) – Стр. 59–70.
403. КОЉЕВИЋ, Светозар
Традиција у књижевном промишљању Нова Вуковића – Поглед из „Девете собе“. – У: Научно дјело академика Нова Вуковића. –

- [Пљевља : Међурепубличка заједница за културу и просвјетну дјелатност, 2002]. – Стр. [18–24].
404. КОЉЕВИЋ, Светозар
Сећање на Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 217–218.
405. КОЉЕВИЋ, Светозар
Традиција у књижевном промишљању Нова Вуковића : поглед из Девете собе. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 19–27.
406. КОПРИВИЦА, Б[ранко]
Академик Ново Вуковић. – У: Никшићке новине. – 34, 1322 (28. 2. 2002) – Стр. 21.
407. КОСАНОВИЋ, Богдан
Концептуалистичко промишљање стилистике : Ново Вуковић: Путеви стилистичке идеје, „Универзитет Црне Горе“ – „Јасен“. Подгорица – Никшић, 2000. – У: Зборник Матице српске за славистику. – 61 (2002) – Стр. 202–203.
408. КРАЉ, Будислав, Новак Вукчевић
Вуковић Ново. – У: Ко је ко у култури Црне Горе. – Подгорица : ZoNo-public, 1997. – Стр. 63.
409. ЛАКИЋ, Зоран
Пред вратима смрти. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 35–41.
410. ЛУКЕТИЋ, Мирослав, Велибор Золак
Вуковић Ново. – У: Ко је ко у Црној Гори. – Будва : „Золак и Золак“ : Архе, 1993. – Стр. 73.
411. ЛУКЕТИЋ, Мирослав, Велибор Золак
Вуковић Ново. – У: Ко је ко у Црној Гори. – 2. изд. – Будва : АМЦ „Золак и Золак“ : Архе, 1999. – Стр. 69–70.

412. ЛУКЕТИЋ, Мирослав, Велибор Золак
Вуковић Ново. – У: Ко је ко у Црној Гори. – Будва : „Золак и Золак“ : Архе, 1993. – Стр. 73.
413. ЉУШТАНОВИЋ, Јован
О doprinosu Nova Vukovića izučavanju književnosti za decu. – У: Detinjstvo. – 28, 3/4 (2002) – Стр. 94–96.
414. ЉУШТАНОВИЋ, Јован
О Вуковићевом схватању модерности у поезији за дјецу. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 147–158.
415. МАРИЋ, Милун
Ново Вуковић: Увод у књижевност за дјецу и омладину, Никшић, 1990. – У: Дневник. – 50, 16040 (24. 06. 1991) – Стр. 15.
416. МАРЈАНОВИЋ, Воја
Novo Vuković: Uvod u književnost za djecu i omladinu, Nikšić, 1989 / Voja Marjanović. – У: Detinjstvo. – 17, 1–2 (1991) – Стр. 87–88.
417. МАРКОВИЋ, Слободан Ж.
Пресек развоја књижевности за децу. – Приказ књиге: Ново Вуковић: „Увод у књижевност за дјецу и омладину“, Никшић, 1989. – У: Књижевност и језик. – 38, 3 (1991) – Стр. 371–373.
418. МАРОВИЋ, Бранка
Био-библиографија академика Нова Вуковића. – У: Ново Вуковић : 1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 7–51.
419. МИЉИЋ, Машо
Апотеоза Његошу – лабудова пјесма Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 175–181.
420. МИЊОВИЋ, Душица
Умјетност ријечи. – Побједа. – 56, 12279 (19. 2. 2000) – Стр. 25.
421. МЛАЂЕН, Слађана
Поздравна ријеч. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове

- задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 11–12.
422. Н. Л.
Путеви стилистичке идеје. – Никшићке новине. – 32, 1292 (23. 11. 2000) – Стр. 29.
423. НАУЧНИ скуп „Живот и дјело академика Нова Вуковића“ (2003 ; Жабљак)
Живот и дјело академика Нова Вуковића : радови са Научног скупа „Живот и дјело академика Нова Вуковића“, одржаног у Жабљаку 21. и 22. јула 2003. године / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003.
424. Научно дјело академика Нова Вуковића. – [Пљевља : Међурејубличка заједница за културу и просвјетну дјелатност, 2002].
„У оквиру XXXII књижевних сусрета 'Пјесничка ријеч на извору Пиве' одржан је симпозијум критике о научном дјелу академика Нова Вуковића“ ... --> стр. [3].
425. НЕГРИШОРАЦ, Иван
Изазови девете собе : (Ново Вуковић као књижевни критичар). – У: Мостови. – 34, 171/172 (2003) – Стр. 91–105.
426. НЕГРИШОРАЦ, Иван
Изазови девете собе : (Ново Вуковић као књижевни критичар). – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 243–262.
427. НИКЧЕВИЋ, Војислав П.
Ostatak zastarjeloga mišljenja : (Miloš Jevtić: „Visovi Nova Vukovića“, Beogradska knjiga, Beograd, 2002). – У: Monitor. – 14, 668 (8. 8. 2003) – Str. 48–50.
428. НОВИ чланови Академије изабрани 19. новембра 1993 : Ново Вуковић. – У: Годишњак ЦАНУ. Књ. 21. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 1993. – Стр. 127–133.
429. НОВО Вуковић : (1937–2002). – У: Црногорска академија наука и умјетности / уредник Драган Радоњић. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2021. – Стр. 129.

430. НОВО Вуковић : 1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 94.
431. ОБРАДОВИЋ, Бојана
Knjiga Novu Vukoviću u čast : (*Hommage Novu Vukoviću*, priredila Rajka Glušica, JU Narodna biblioteka „Njegoš“, Nikšić 2022. str. 170). – U: Riječ (nova serija). – 20 (2022). – Str. 164–169.
432. ОСТОЈИЋ, Бранислав
Живот и дјело академика Нова Вуковића : (комеморативно слово на сједници одржаној 6. марта 2002. године у ЦАНУ у Подгорици). – У: Ријеч. – 8, 1–2 (2002) – Стр. 178–182.
433. ОСТОЈИЋ, Бранислав
Академик Ново Б. Вуковић : (1937–2002) : in memoriam. – У: Годишњак – Црногорска академија наука и умјетности. – 30 (2002) – Стр. 95–98.
434. ОСТОЈИЋ, Бранислав
Dr Novu Vukoviću. – U: Knjiga nekrologa / Todor Baković. – Podgorica : Oktoih, 2002. – Str. 293–296.
435. ОСТОЈИЋ, Бранислав
Живот и дјело академика Нова Вуковића. – У: Васпитање и образовање. – 2 (2002) – Стр. 184–187.
436. ОСТОЈИЋ, Бранислав
Отварање скупа. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 7.
437. ОСТОЈИЋ, Бранислав
Живот и дјело академика Нова Вуковића : [Комеморативна сједница Црногорске академије наука и умјетности : (одржана 6. марта 2002)]. – Ново Вуковић : 1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 90–94.
438. ПАВИЋЕВИЋ, Љ[иљана]
Склоност усменој причи : Милош Јевтић: „Висови Нова Вуковића“, Београдска књига и „Kej“, Ваљево, 2002. – У: Побједа. – 56, 13033 (28. 3. 2002) – Стр. 12.

439. ПАЈОВИЋ, Марко
Човјек и геологија. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 203–211.
440. ПАЈОВИЋ-Дујовић, Љиљана
Љубишин модел приповиједања у тумачењу Нова Вуковића или Љубишина и Вуковићева опсесија приповиједањем. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 85–92.
441. ПАНТИЋ, Михајло
Ново Вуковић. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 237–242.
442. ПЕШИКАН-Љуштановић, Љиљана
Усмена и уметничка бајка и виђењу Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 109–118.
443. РАДУЛОВИЋ, Зорица
Мјера ријечи : (или о књизи „Путеви стилистичке идеје“ Нова Вуковића) : (Ново Вуковић, *Путеви стилистичке идеје*, Универзитет Црне Горе – Јасен, Подгорица – Никшић, 2000). – У: Ријеч. – 8, 1–2 (2002) – Стр. 188–192.
444. РАДУЛОВИЋ, Зорица
Скуп сазнања о стилу : Ново Вуковић, Путеви стилистичке идеје, Јасен, Подгорица – Никшић, 2000. – У: Побједа. – 56, 12442 (5. 8. 2000) – Стр. 6.
445. РАДУЛОВИЋ, Зорица
Мјера ријечи : (или о књизи „Путеви стилистичке идеје“ Нова Вуковића). – У: Мостови. – 33, 169–170 (2002) – Стр. 66–70.
446. РАДУЛОВИЋ, Зорица
Мјера ријечи : (или о књизи „Путеви стилистичке идеје“ Нова Вуковића). – У: Научно дјело академика Нова Вуковића. –

- [Пљевља : Међурепубличка заједница за културу и просвјетну дјелатност, 2002]. – Стр. [25–29].
447. РАДУЛОВИЋ, Зорица
О стилистичкој мисли Нова Вуковића. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 119–124.
448. РАДУЛОВИЋ, Зорица
О stilističkoj misli Nova Vukovića : (Novo Vuković, *Putevi stilističke ideje*, Univerzitet Crne Gore – Jasen, Podgorica – Nikšić, 2000, str. 235). – У: *Riječ (nova serija)*. – 20 (2022). – Стр. 152–157.
449. РАИЧЕВИЋ, Горана
Стилистички путеви и странпутице : Ново Вуковић, Путеви стилистичке идеје, Подгорица – Никшић 2000. – У: Зборник Матице српске за књижевност и језик. – 49, 1–2 (2001) – Стр. 296–298.
450. РАЦКОВИЋ, Никола
Vuković Novo. – У: *Prilozi za leksikon crnogorske kulture*. – Cetinje : Centralna narodna biblioteka SR Crne Gore „Ђурђе Crnojević“, 1987. – Стр. 219.
451. САВИЋ, Милисав
Вуковић Ново. – У: Ко је ко – писци из Југославије. – Београд : Ошишани јеж, 1994. – Стр. 47.
452. СИМИЋ, Радоје, Јелена Јовановић
Начела функционално стилистичког раслојавања језика : у знак сећања на академика Нова Вуковића. – У: *Ријеч*. – 8, 1–2 (2002) – Стр. 9–31.
453. ТАНАСКОВИЋ, Дарко
Висовима смисла и лепоте кроз казивања Нова Вуковића. – У: *Висови Нова Вуковића / Милош Јевтић*. – Београд : Београдска књига, 2002. – Стр. 5–9.
454. ТОМИЋ, Лидија
Фантастично и чудесно у литератури за дјецу између два рата (Ново Вуковић: „Иза граница могућег...“). – У: *Мостови*. 33, 169/170 (2002) – Стр. 71–76.

455. ТОМИЋ, Лидија
Фантастично и чудесно у литератури за дјецу између два рата (Ново Вуковић: „Иза граница могућег...“). – У: Научно дјело академика Нова Вуковића. – [Пљевља : Међурејубличка заједница за културу и просвјетну дјелатност, 2002]. – Стр. [30–35].
456. ТОМИЋ, Лидија
Фантастично и чудесно у литератури за дјецу између два рата : (Ново Вуковић: „Иза граница могућег...“). – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 183–189.
457. ХАМОВИЋ, Валентина
Облици фантастичног приповедања. – У: Иза граница могућег : фантастично и чудесно у књижевним дјелима за дјецу насталим у периоду између два свјетска рата на српскохрватском језичком подручју / Ново Вуковић. – Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2018. – (Дјела Нова Вуковића). – Стр. 229–235.
458. ХАМОВИЋ, Валентина
Дечји аспект књижевности. – У: Увод у књижевност за дјецу и омладину / Ново Вуковић. – Подгорица : Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2018. – Стр. 349–359.
459. НОММАГЕ Нову Вуковићу / приредила Рајка Глушица. – 1. изд. – Никшић : ЈУ Народна библиотека „Његош“, 2022. – 174 стр.
460. ЧАЂЕНОВИЋ, Јован
Књига о Нову Вуковићу. – У: Дан. – 4, 1113 (12. 3. 2002) – Стр. 16.
461. ШАРАНОВИЋ, Милинко
[Говор на сахрани : (27. фебруар 2002)]. – Ново Вуковић : 1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 59–61.
462. ШЉИВАНЧАНИН, Добрица
Поздравна ријеч. – У: Живот и дјело академика Нова Вуковића / [уредник Бранислав Остојић ; организатор] Огранак Вукове

задужбине, Жабљак, Шавник, Плужине. – Жабљак : Скупштина Општине, 2003. – Стр. 9–10.

463. ШЉИВАНЧАНИН, Добрица
[Говор на сахрани : (27. фебруар 2002)]. – Ново Вуковић : 1937–2002 : [споменица] / [уредио Ранислав Булатовић]. – Подгорица : Црногорска академија наука и умјетности, 2004. – Стр. 64–66.

ИМЕНСКИ РЕГИСТАР

А

Аврамова, Данијела	71
Алексић, Јана	312
Алечковић, Мира	197
Андерсен, Ханс Кристијан	165–167, 226
Андрић, Иво	15, 16, 17

Б

Бабовић, Милосав	43–45, 64, 216, 272, 284, 295, 303
Бабрије	227
Баковић, Тодор	434
Бандић, Милош И.	136
Бећковић, Матија	26, 27, 32, 33, 290
Богнар, Зоран	20, 191, 275, 317
Божовић, Григорије	58, 59
Бојовић, Жељко	281
Бошковић, Лидија	318
Бошковић, Слободан	196
Брајковић, Јанко	188
Брлић-Мажуранић, Ивана	164–170
Булатовић, Ранислав	323, 324, 329, 361, 398, 418, 430, 437, 461, 463

В

Вешовић, Радоња	261
Влаховић, Владислав	42
Влаховић, Петар	319
Вугделић, Драган М.	301
Вујачић, Слободан	106
Вујичић, Петар	226
Вукадиновић, Тијана	320
Вукићевић, Милош	33
Вуковић, Миладин	321–323
Вуковић, Наод	324
Вуковић, Ненад	325
Вуковић, Чедо	28, 55, 211, 224, 259, 303

Вукотић, Благоје	69
Вукотић, Драгутин П.	51, 110, 134, 326–332
Вуксановић, Мирон	18, 31, 102–105, 109, 123, 187, 164, 266, 304, 333–336
Вукчевић, Новак	408
Вукчевић, Петар	184
Вучо, Александар	161–163
Г	
Гајић, Драгољуб Д.	337
Глушица, Рајка	25, 34, 49, 338–340, 346, 347, 380, 459
Грим, Вилхелм	229
Грим, Јакоб	229
Д	
Данојлић, Милован	161–163
Делић, Јован	11, 32, 38, 291, 341–345
Дојчевић, Вук	7, 47, 99, 125, 137, 138, 242, 260, 302, 351, 355, 356, 360, 397
Драгосавац, Бранка	346–348
Драшковић, Бранко	67, 240, 241
Дурутовић, Марко	349
Ђ	
Ђокић, Љубиша	218
Ђукановић, Милорад	81, 350–352
Ђуричковић, Милутин	353
Ђуришић, Душан	234
Ђурковић, Живко	70, 354–363
Ђуровић, Душан	267
Ђуровић, Жарко	80, 228, 364–368
Е	
Езоп	227

Ж

Ждрале, Радован	293
Живаљевић Велички, Тодор	186, 223, 369, 370
Живановић-Срдић, Бранка	371
Жугић, Анка	372
Жугић, Милинко	373

З

Зец, Божидар	225, 229
Змај, Јован Јовановић	66
Золак, Велибор	410–412

И

Иванић, Душан	374–376
Ивановић, Јованка	69
Ивановић, Радомир В.	84, 88, 153, 172, 215, 272, 377–381

Ј

Јањушевић, Гојко	246
Јевтић, Милош	1, 34, 105, 266, 357, 358, 362, 369, 438, 453
Јелушић, Синиша	386–391
Јестровић, Зора	392
Јовановић, Јелена	452
Јовановић, Милан Ч.	198–208, 248–258
Јововић, Драгиша Л.	71
Јововић, Наташа	393

К

Калезић, Загорка	394
Калезић, Слободан	77, 122, 137, 241, 395–398
Калпачина, Исак	399
Караџић, Војислав Т.	262
Караџић, Драган	278
Караџић, Павле Ј.	94, 97
Карол, Луис	95, 96, 156–159
Кестнер, Ерих	63

УЗ БИБЛИОГРАФИЈУ НОВА ВУКОВИЋА

Килибарда, Новак	129, 194, 271, 289
Кићевац, Босилка	71, 198–204, 248–254
Киш, Данило	38, 84, 116, 153, 172
Кнежевић, Гојко	400
Ковачевић, Милош	33, 401
Кољевић, Светозар	119, 120, 402–405
Копривица, Бранко	406
Косановић, Богдан	407
Костић, Душан	60, 90, 185, 272
Краљ, Будислав	408
Крилов, Иван Андрејевић	227
Крстајић, Ранко	39, 40

Л

Ла Фонтен, Жан де	227
Лакић, Зоран	409
Лалић, Михаило	141, 220, 284, 285
Лесинг, Готхолд Ефраим	227
Липовац, Никола М.	69
Лукетић, Мирослав	410–412
Луговац, Максим	273
Лучић, Чедомир М.	68

Љ

Љубиша, Стефан Митров	7–9, 48, 84–86, 98–101, 138, 172, 230, 235–238, 242, 260, 302, 328, 351, 355, 356, 359, 360, 374, 378, 397, 440
Љуштановић, Јован	148, 413, 414

М

Максимовић, Десанка	87
Марић, Милун	415
Марјановић, Воја	416
Марковић, Слободан Ж.	417
Маровић, Бранка	418
Мартиновић, Перица	95, 96, 305, 306

Мацедонових, Кањош	230
Мијанових, Ђоко	297
Мијових, Павле	89
Милосављевић, Петар	79
Миљанов, Марко	107, 147, 235, 292
Миљић, Машо	419
Мињових, Душица	420
Мићових, Милутин	195
Михајловић, Јасмина	41, 277
Млађен, Слађана	421
Н	
Назор, Владимир	50
Негришорац, Иван	425, 426
Никчевић, Војислав П.	427
Никчевић, Желидраг	245
Њ	
Његош, Петар Петровић	15–17, 23–25, 64, 70, 99, 108, 366, 419
О	
Обрадовић, Бојана	431
Огњановић, Драгутин	244
Огњеновић, Вида	177
Остојић, Бранислав	317–319, 327, 335, 336, 343–345, 357, 366, 369, 372, 373, 376, 389, 394, 397, 399, 404, 405, 409, 414, 419, 421, 423, 426, 432–437, 439–442, 447, 456, 462
Оташевић, Вукман	112, 171, 219
П	
Павић, Милорад	41, 107, 140, 277, 287, 288, 394
Павићевић, Љиљана	438
Пајовић, Марко	439
Пајовић-Дујовић, Љиљана	440
Палавестра, Предраг	21

Пантић, Михајло	441
Пекић, Борислав	21, 22, 46, 91, 92, 115–118, 146, 147, 286, 300, 326, 367, 394
Перишић, Ранко	28, 224, 259
Перовић, Славица	307
Пешикан-Љуштановић, Љиљана	442
Поповић, Павле	291
Поповић, Радован	105, 266
Пушкин, Александар Сергејевич	225

Р

Радојевић, Василиса	161, 162
Радоњић, Велибор	163, 165–167
Радоњић, Драган	429
Радуловић, Зорица	443–448
Радуловић, Мара	197
Раичевић, Гордана	449
Раичковић, Стеван	182, 192, 193
Ратковић, Миленко	52–54, 160, 239, 244, 274
Ратковић, Ристо	72, 73, 122, 210, 232
Рацковић, Никола	450
Росандић, Драгутин	57
Ротковић, Радослав	181

С

Савић, Милисав	298, 451
Свифт, Џонатан	305, 306
Секуловић, Горан	263
Селишкар, Тоне	198–209, 248–258
Семеновић, Лука	155–157
Симић, Радоје	83, 452
Станковић, Богољуб	120
Стојнић, Мила	120

Т

Табаковић, Милан	225, 229
------------------	----------

Гадић, Љубомир	179
Танасковић, Дарко	453
Толстој, Никита Иљич	128
Томић, Лидија	235, 454–456
Тошковић, Љубица	160
Њ	
Њалић, Зоран	213
Ф	
Федар, Август Либертије	227
Х	
Хамовић, Валентина	457, 458
Ц	
Цековић, Иван	132
Церовић, Вук	113, 114
Ч	
Чађеновић, Јован	181, 292, 460
Чапрић, Влајко	36, 37, 74, 269
Чолак, Тоде	133, 221
Ш	
Шарановић, Милинко	461
Шљиванчанин, Добрица	462, 463
Шошкић, Бранислав	181
Штруц-Тепчанин, Анђелко	111
Шћепановић, Славко	230

PRIKAZI

O STILISTIČKOJ MISLI NOVA VUKOVIĆA

(Novo Vuković, *Putevi stilističke ideje*, Univerzitet Crne Gore – Jasen, Podgorica – Nikšić, 2000, str. 235)¹

*Raspoloženje moralnog čuvstva
prenosi se jeziku te duša
zrači iz stila.*

Vilhem fon Humbolt

U svijet književnosti, koji je za njega "svijet satkan riječima", Novo Vuković je ulazio kao u misterioznu "devetu sobu"², s radoznalošću, s rizikom i zapitanošću, pokušavajući da "uhvati" ili pak "dokuči" umjetnički fluid teksta, budući pritom i do kraja svjestan da je u njemu, upravo kao u fikcionoj "devetoj sobi", ukrivena "tajna" sa kojom se trebalo suočiti i koju je trebalo odgonetati. Kao kritičar i interpretator književnog djela, tražeći, ali uvijek i nalazeći, put do njegove skrivene suštine, obogaćivao je Vuković, kako sam kaže, svoj vlastiti svijet jednim drugim paralelnim – svijetom "u kojem stanuje ljepota". Pa, živeći dijelom i u tom "svijetu ljepote", nekako je prirodno što je svuda i u svemu težio estetici.

U knjizi razgovora sa Milošem Jevtićem Novo Vuković na jednom mjestu kaže: "Naprosto, trudio sam se da moj iskaz bude stručno utemeljen, logičan i po mogućnosti lijep. Da, i lijep. Naravno, pritom ne mislim samo na frazeološku eleganciju i generalnu jezičku besprekornost, nego na jednu dublju dimenziju estetskog, onu koja uspijeva da estetizuje predmet, da ga predstavi vrijednim i zanimljivim. Rečeni stil – nastavlja Vuković – pokušao sam da formiram ne samo u domenu nastave nego i u svom kritičkom diskursu"³.

I zaista, čitajući tekstove Nova Vukovića ne možemo se oteti utisku da je ovaj vrstan poslenik pisane, a i govorene riječi, stvarao imajući u

¹ Autorka je ovaj prilog objavila u zborniku radova sa naučnog skupa *Život i djelo akademika Nova Vukovića*, Žabljak, 2003. str. 119–124.

² Vidjeti predgovor u: Novo Vuković, *Deveta soba*, "Filip Višnjić", Beograd, 2001. str. 11–19.

³ Miloš Jevtić, *Visovi Nova Vukovića*, Beogradska knjiga, Beograd, 2002. str. 57.

polazištu na umu poslovičnu misao da "riječi treba mjeriti, a ne brojati", te i da je pritom u potpunosti i do kraja bio svjestan Labrijerove opaske da "među svim riječima kojima možemo iskazati svoju misao ima samo jedna koja je u svemu dobra". A kao pasionirani istraživač i tumač književnosti, Vuković je morao znati i da, kako je isticao Bifon, "samo ona djela koja su lijepo napisana nalaze put do sljedećih generacija".

Možda je zbog svega toga prof. Vuković i te kako vodio računa o estetičkim dejstvima jezika, osjećajući riječ u svoj njenoj biti i duboko svjestan da su sve mogućnosti sadržane u jeziku, te da riječ ili može sve ili ne može ništa. Pa, stoga dok se čitaju njegovi tekstovi ima se utisak da je pisao upravo onako kako to već rade vrsni i uzorni stilisti pri oblikovanju svojih misli – dakle, pokazujući odgovoran odnos prema svakoj napisanoj ili izgovorenoj leksemi. Svojim izbrušenim filtrom cijedio je i procjeđivao svaki izraz i sa mnogo finog sluha i jezičkog osjećaja provjeravao ga, osluškivao i prebirao, vagajući koliko je isti kadar da se ponese sa onim što treba da imenuje, da bi ga na kraju – tek pošto se uvjeri da se bolji ne može naći – srećno unosio u svoj iskaz.

Otuda svu njegovu raznovrsnu književno-naučnu produkciju i objedinjuje i neosporno lijep izraz, pored zajedničkih konstanti, kao što su: pouzdanost i utemeljenost analitičkih zahvata. "A dobro pisati – prema Bifonu – znači dobro misliti, dobro osjećati i dobro se izražavati; potrebno je istovremeno imati duha, osjećanja i ukusa. Stil podrazumijeva, dakle, jedinstvo i ispunjenje svih intelektualnih sposobnosti". Poslije ovakvog obrazloženja nekako prirodno se nameće i pitanje: A kako tek onda mora biti specifičan intelektualni profil naučnika, sjajnog stiliste, koji se, između ostalog, temeljno i uspješno bavio i problematikom nauke o stilu? Povodom ovih interesovanja Vuković sam kaže: "Stilistička tema me oduvijek privlačila jer sam slutio da se negdje u njoj krije dio odgovora o misteriji lijepog izražavanja, onog izražavanja, koje bilo u svom usmenom bilo u pismenom obliku, spontano pokrene naše estetsko čulo, bez jasne predstave zašto se to desilo". Pa, eto nam i objašnjenja kako i zašto je nastala knjiga *Putevi stilističke ideje*⁴.

Naime, izvjesno je da je serbokroatistika doskora bila najoskudnija upravo u stilističkoj literaturi. Razlog tome svakako treba tražiti u jednom tradicionalno izgrađenom naučnom mentalitetu, i u okviru nauke

⁴ Novo Vuković, *Putevi stilističke ideje*, Univerzitet Crne Gore – Jasen, Podgorica – Nikšić, 2000.

o jeziku i u okviru nauke o književnosti, o nemanju sluha za značaj stilistike, kao jedne poluautonomne discipline, koja bi služila ovim naukama i povezivala ih. Ipak, kako s pravom primjećuje Miloš Kovačević⁵, kao da se s početkom trećeg milenijuma, stanje sa stilistikom, kao lingvističkom ili bolje reći književno-jezičkom disciplinom, kod nas bitno mijenja. Jer, u posljednje dvije-tri godine pojavio se veći broj stilističkih knjiga nego u čitavom prethodnom vijeku. To su knjige Radoja Simića, Miloša Kovačevića, Milosava Čarkića, Branka Tošovića, Dobrivoja Stanojevića, Zorice Radulović.

Među tim knjigama je i knjiga akademika Nova Vukovića, koja je i koncepcijski i sadržinski bitno drugačija od ostalih. Zamišljena kao univerzitetski udžbenik, knjiga *Putevi stilističke ideje* pruža sveobuhvatan pregled najvažnijih pitanja kojima se bavi stilistika. To su: predmet, zadaci, osnovni pojmovi, kategorije. S obzirom na to da je u pitanju kompleksna materija i jedna nedovoljno profilisana disciplina, uprkos činjenici, kako smo već istakli, što se u novije vrijeme sve češće pojavljuju knjige sa sitičnom problematikom, to se reduciranost i nedostatak informacija o tokovima stilističke misli praktično osjeća u cijeloj našoj teorijskoj literaturi.

Otuda je i ambicija autora ove knjige, kako sam kaže, bila da bar u izvjesnoj mjeri amortizuje nedostatak literature te vrste i da pokuša da pruži jedan globalan presjek najvažnijih ideja na tom planu, u njihovoj sinhronoj i dijahronoj perspektivi. Budući da je širok spektar ljudskih tvorevina u kojima se stil prepoznaje, te da je osnovni 'predmet stilistike teško zadovoljavajuće definisati iz prostog razloga jer mu je teško utvrditi realnu egzistenciju', to Vuković nauci o stilu kao globalnoj disciplini pristupa sa zavidnom širinom, ulazeći u najsuptilnije distinkcije s obzirom na to da su istraživanja u stilistici interdisciplinarna.

Promišljajući o temeljnim pojmovima i idejama stila, u prvom dijelu svoje knjige autor govori o terminu stil i predmetu stilistike, razgraničavajući stilistiku od takozvanih "susjednih" disciplina, tj. onih koje se sa raznih aspekata bave jezikom: lingvistike, poetike, semantike i retorike. Neosporno je da je stil kompleksan fenomen koji u sebi sjedinjuje činjenice iz niza disciplina i to ne samo filoloških nego i drugih, npr. sociologije, psihologije, antropologije itd. Otuda većina stilističara i smatra da se u njemu ostvaruje spoj lingvističkih i ekstralingvističkih

⁵ Miloš Kovačević, „Dobar udžbenik stilistike“, *Srpski jezik*, br. VII/1–2, Beograd, 2002, str. 521.

činilaca. Pa, s obzirom na to da se fenomen stila vezuje sa mnogo područja, za "suviše mnogo stvari" – kako bi rekao Belić – tako se, prema autoru, sasvim prihvatljivom čini misao P. Giroa po kojoj je "stil neodređen pojam koji stalno prevazilazi granice u koje namjeravaju da ga zatvore".

Vuković iscrpno govori o problemu određivanja i definisanja fenomena stil različitim koncepcijama, o širem i užem značenju ovog pojma, o distinkciji između stila i načina, o različitim teorijama (teoriji izbora, teoriji otklona od norme, teoriji denotacije-konotacije, teoriji varijacije, semantičkim teorijama stila). U tom smislu, raspravljajući o problemima određenja ovog kompleksnog pojma, čije definisanje zahtijeva uvijek uključivanje i nekih potpojmovi, Vuković govori o širem i užem značenju opšteg pojma stil. Šire značenje stila obuhvata sve ljudske djelatnosti i sadržaje i, uopšteno govoreći, tiče se načina na koji se nešto radi: od načina jezičkog izražavanja, pa do načina ponašanja i življenja. Naravno, tako shvaćen stil ne pripada samo jeziku i književnosti, nego i "nejezičkim" ili tačnije neverbalnim oblastima. Stil se pak u užem značenju vezuje za prirodni jezik i književnost kao jezičku umjetnost. A s obzirom na činjenicu da se u praksi pojmovi način i stil često izjednačavaju, što je naravno neprihvatljivo, autor apostrofira već odavno konstatovanu distinkciju da u svakom stilu ima načina, ali da u svakom načinu nema stila, pa tako npr. način kako funkcioniše neka mašina ili kako se odvija neki hemijski proces nema veze sa stilom iz prostog razloga što taj način nije ljudski čin.

Vuković dalje govori i o stilističkoj analizi, njenim različitim modelima i nivoima, strategijama u pristupu, metodama i opsegu.

U odjeljku o podjeli stilistike, autor ističe da postoji nekoliko desetina termina kojima se označava kako stilistika kao cjelina tako i pojedine njene koncepcije, poddiscipline i uže oblasti. Tako je stilistika kao jedinstvena disciplina podijeljena prema različitim kriterijumima: prema kriteriju predmeta, opšte koncepcije i metoda, namjene, perspektive, prema kriteriju jezičkih nivoa i sl. Govoreći o lingvostilistici koja pokušava da obuhvati sve vidove jezičkog izraza i na svim nivoima, Vuković podrobno razmatra i njene osnovne poddiscipline: fonostilistiku, morfostilistiku, semantostilistiku i sintaksostilistiku, ali i niz drugih kao što su: leksikostilistika, stilistika teksta, ističući pritom da se često neka stilaska pojava očituje na više nivoa, te da se ne može mehanički svrstati u jednu od pobrojanih disciplina, kao što uostalom ni moderna lingvistika ne insistira na oštrim granicama među lingvističkim poddisciplinama.

Budući da se jezik, zavisno od upotrebnih vidova i istorijskih okolnosti, raslojava, tako nastaje i više funkcionalnih stilova, kako u usmenom tako i u pismenom izražavanju. Prema nalazima Vukovića, problem tipologije funkcionalnih stilova, slično problemu definisanja, imao je razne svoje faze, tako da ni dan-danas ne postoji jedna opšteprihvaćena tipologija tih stilova, a u okviru postojećih, na principu opozicije, imamo tzv. "stilske komplekse", te u dodiru dva stila nastaju tzv. međustilovi ili, kako ih neki nazivaju, "hibridni stilovi". Takođe, svi stilovi mogu imati i svoje podstilove.

U posebnom odjeljku, autor razmatra i stilističke probleme prema kojima se stilistika mora odrediti i koje mora rješavati ako ima ambiciju da se održi kao ozbiljna lingvistička i književna disciplina. To su između ostalih, idiomatologija, tj. proučavanje nacionalnih jezika kao posebnih stilova, problem stilistike kompozicije, odnosno stilistike na nadrećenom nivou. Tu je problem stila i pisanja, odnosa stilistike i književne kritike, problem komparativne stilistike, te problem odnosa stilistike i statistike, budući da su u područje stilistike danas ušle i teorija vjerovatnoće, teorija informacije, teorija komunikacije, semiologija, kibernetika.

U drugom dijelu knjige Vuković daje presjek razvoja stilističke misli: od stilističke ideje u okviru stare retorike u čijem krilu je, uslovno rečeno, ta protostilistika egzistirala sve do početka XX vijeka. Govoreći o zasnivanju moderne stilistike i njenim počecima (prve godine XX vijeka) i osnovnim pravcima, autor nalazi da su veliki doprinos razvoju stilistike dali značajni pokreti, škole i metodološke orijentacije u oblasti jezika, književnosti, umjetnosti i niza društvenih nauka. U završnom dijelu knjige Novo Vuković obrazlaže neke nove ideje i koncepcije u istraživanju stila. Prateći svu relevantnu evropsku i domaću produkciju o stilističkoj problematici i dajući vrijednosne sudove i ocjene o pregnućima, rezultatima i dometima drugih istraživača – neosporno je da je autor ovom knjigom omogućio budućim analitičarima i teoretičarima da na jednom mjestu dobiju obilje korisnih i pouzdanih informacija.

S ciljem da se u sintetičkom vidu prikaže kretanje stilističke ideje od njenih začetaka do posljednjih godina XX vijeka, kao i brojne kontroverze koje su tu ideju pratile, akademik Vuković je složenu i raznovrstu teorijsku materiju pretočio u jedinstvenu koncepciju, izlažući je sistematski i jednim prijemčivim izrazom, u dobro komponovanom tekstu, i pritom u potpunosti zadovoljavajući kriterij o neophodnosti specifičnog na-

učnog profila istraživača koji se bavi stilskom problematikom, što podrazumijeva i temeljno poznavanje nauke o književnosti, ali i upućenost u sve tokove moderne lingvistike, kao i niza drugih disciplina koje se na ovaj ili onaj način bave jezikom.

Uz sve to, težnja za lijepim izrazom učinila je da profesor Novo Vuković uspješno i na pravi način komplementira naučnu i estetsku analizu, što je značajan preduslov da Vukovićeva "stilistička ideja" pronađe "put", ne samo do stilističara nego i do svih onih kojima je stilistika predmetno dodirna, a to su prevashodno lingvistički i literarni istraživači, tj. poslenici iz domena dviju, po prirodi, najrodnijih disciplina – nauke o jeziku i nauke o književnosti, koje se upravo preko stilistike moraju prožimati i nadopunjavati.

Zorica RADULOVIĆ

ЗАВИЧАЈНЕ ФАСЦИНАЦИЈЕ И ФРУСТРАЦИЈЕ У КЊИЗИ МИЛОША ЈЕВТИЋА „ВИСОВИ НОВА ВУКОВИЋА“

(Милош Јевтић, *Висови Нова Вуковића*, Београдска књига, Београд
2002. стр.133)¹

Без завичаја човјек је духовно неутемељен, крњ и непотпун, јер је за сав живот незамјењиви духовни извор и снага. Завичајно миље у коме се човјек родио и упио прва искуства и знања у каснијем току живота, ма гдје се нашао и боравио, остаје његов оријентир и снажна духовна потпора. Зато се стално окреће њему, кад не може присуством, онда сјећањима, и на јави и у сну.

Нобеловац Иво Андрић за вишеградску стазу, на којој је као малишан проходао и провео дјетињство, вели: „Јер, испод свих друмова земље стално је текла само за мене видљива и осетна оштрина вишеградске стазе, од дана када сам је напустио па до данас. У ствари, по њој сам ја одмеравао свој корак и подешавао свој ход. Целог века ме није напуштала“.

А каква је и која завичајна стаза Нова Вуковића исцрпно документује књига Милоша Јевтића *Висови Нова Вуковића*.

Јевтићева је велика заслуга што је сувислим и инспиративним питањима побрао драгуље из раскошног богатства Новове личности и то у задњем часу, са саме ивице Новова живота. Ми који смо дуги низ година друговали и сарађивали с Новом и који носимо мноштво упечатљивих успомена и сјећања из тога дружења, не можемо ни издалека оформити цјеловиту слику о њему као што је то урадио Јевтић у овој својој књизи. Зато су књиге ове врсте од непроцењиве вриједности за упознавање живота и рада значајних личности и то са оне стране која на други начин не би овако била

¹ Аутор је овај прилог објавио у књизи *На заводљивом путу (Есеји и огледи)*, Интерпрес, Београд 2004. стр. 137–142.

видљива, свестрана и занимљива, чак ни онда, усуђујемо се рећи, када би дата личност свој живот мемоарски представила.

Једно од најприсутнијих и најпресуднијих питања о којима су Јевтић и Вуковић разговарали управо је Новов завичај, и онај шири – дурмиторски, и онај ужи – село Меруља и село Новаковићи, и онај најужи – катун Оровица на падинама Сињајевине и новосаграђена кућа на катуну у којој се Ново родио и по којој је добио име. У томе разговору Ново се у више наврата враћао завичајном поднебљу, јасно указујући да је његова животна игра почела у завичају и са завичајем, те да није престајала све до смртног трена, а можемо казати да се она и посмртно наставила, будући да Новови земни остаци почивају у његовом завичају.

Ново је свој завичај у дјетињству доживио двојако – као фасцинацију и као фрустрацију. У томе раном добу свога живота био је фасциниран са свим с чим се његова сензибилна дјечја душа везивала: животом у родитељском дому – било на катуну било у Меруљи, затим животом у дотичним Новаковићима, гдје је завршио основну школу, или у ширем окружењу до језерских глатких површина и моћних дурмиторских висова. Пуноћу живота пружала му је бројна ужа и шира родбина, а посебно је био присно везан за оца Божа – имућног и угледног домаћина, ратника, кога је пратила и пјесма, истинског насљедника својих одважних предака, затим за мајку Гроздану, која се издвајала од других жена изврсним памћењем и занимљивим интерпретацијама пјесама и прича, те способношћу стварања пјесама тужбалица. Није изненађујуће што је Ново своју љубав према имагинативном свијету генетски везао за духовни свијет своје мајке.

Врло рано и сам је научио доста пјесама и прича и, како каже, „предавао се колективној омаи коју је изазивао фиктивни епски свијет грађен од стране анонимних епских пјевача“. Права је штета што није успио да забиљежи огромни број пјесама из тога краја, које је лако памтио и изврсно интерпретирао. А епска пјесма „Женидба краља Вукашина“, чији је садржај примарно везан за дурмиторски крај, толико је упливисала у духовни простор младога Нова да се у њему вршила, како свједочи, етичка хармонизација на опјеваним поларизацијама пјесме. Иначе, богати легендарни и бајковити садржаји везани за дурмиторске локалитете усмјерили су га на каснија плодотворна изучавања књижевних дјела и уопште на ту врсте

литературе, коју је у наслову једне своје књиге назвао *иза граница могућег*.

Међутим, оваква прилежност и усхићеност завичајним амбијентом имала је и ону супротну фрустрирајућу страну. О иритирајућим догађајима и збивањима његова сјећања сежу до слома прве Југославије, до трагедија, и ширих и породичних, у Пљеваљској бици 1941, затим сјећања о тешким боравцима окупаторских војски, рањавању браће, одвођењу мајке у ропство, бјежанији по шумама Оровице, вијестима о погибијама у току четворогодишњег рата и сл. Али, ма колико та збивања депримирајуће дјеловала на његову осјетљиву душу, и у тим условима, дјечја радозналост, маштовитост и тежња за игром, нијесу се могли блокирати и занемарити. Тако су му печени и нанизани хљебови за војску личили, казано модерним жаргоном, *на циновске жетоне, којима се игра Бог рата*, или је за њега било чудо над чудима – пад *човјека с неба*, тј. спуст падобраном руског сниматеља Мурмацева. Поред традиционалних чобанских игара, дјеца су аналогично домислила и ратничке игре – партизана и четника, Њемаца и партизана, а оружје су биле праћке, камени облаци, мотке. У свим тим играма и Ново је био активни учесник, иако су биле у супротности са његовим доминантним хуманим поривима.

Чињеница је да су и дјетиње фасцинације и ратне фрустрације снажиле Новово младачко духовно и физичко биће, распаљивале његову машту и неодољиво га усмјеравале ка далеком и непознатом. И касније, када се отиснуо из завичаја у Пљевља да учи гимназију, у Београд да студира, у Никшић да живи и ради, у свијет да путује и да се усавршава, завичај је био и остао она неисцрпна снага која га је вукла у духовне висине и бодрила га у тим залетима зрелог доба да не поклекне. Иако свјестан да припада генерацији *чије је нормално стасавање омео рат*, он признаје да лично није примјетио симптоме *генерацијског бола*, јер су биле снажне наде у будућност. У његовом случају мислимо да је та бодрост окрепљивана сталним поврацима у загрљаје завичају.

Наиме, слободно вријеме и љети и зими, неизоставно љети, Ново је са својом породицом проводио на Жабљаку. И редовно изнова јављале су се оне фасцинације зачете у дјетињству, а увијек нове, фантастичније, богатије. Најбоље их је сажео у сљедећем исказу: *Ја сам с тим визурама растао и оне су уростале у мене. Поновиле су се пред мојим очима и у мојој свијести хиљадама пута.*

Оне ме, дакле, не маме потребом за откривањем, не доводи ме пред њих визуелна глад за љепотом. Оне за мене имају дубљи смисао, носе скривене кодове моје биографије и ја свакога љета, скоро као у неком ритуалу, обилазим оне тачке које су набијене само мени знаним „значањем“. То помало личи на пут у прошлост, на листање личне временске књиге.

Ако упоредимо овај исказ са Нововим освртима на доживљаје и запажања његових пријатеља и познаника у сусретима са дурмиторским пејзажима, онда је очигледно да су његови доживљаји родног амбијента били квалитетно друкчији, јер су много дубље кодирани и зато што су задирали у суштину његова бића. Заправо, они су, ако се тако може казати, неки балаготворни фатум, без кога би Новова личност била неизразита, утопљена у масу просјечних људи.

Извјесно, у тој Нововој *личној временској књизи*, која се растварала пред изазовним питањима Јевтића, наићи ћемо и на стране сјете и меланхолије. Дакле, на оне фрустрирајуће садржаје, који су се такође зачели у његовом дјетињству. Иако више није владала пустош рата, дурмиторски крај, као уосталом и многи крајеви у нашој земљи, доживјели су праву демографску пустош. Но пустимо Новов незадрживи и узбудљиви причалачки ритам да нам предочи ту запањујућу појаву: *Дурмиторска села су доживјела демографски „потоп“*. Школа у којој сам учио скоро стотинак ђака већ деценијама је затворена. Ништа се у селу више не увећава, сем, можда, гробље. Још коју годину! Родитељска кућа у мом селу је затворена. Стричева срушена. Од дванаест синова, колико их било у породици мог оца и стричева, ниједан није остао да живи на Дурмитору. Сјединим их понекад у сновима, мада половина није међу живима. Као у дивним Бећковићевим стиховима: „*Ноћас с браћом бијах на окупу, / све смијехом гору ломијасмо*“. Остао је само пејзаж болно исто-вјетан и лијеп. Кад данас крстарим њиме, а то чиним сваког љета, питам се: да ли то не гоним само једну велику илузију?

Уистину, Новови неодољиви повраци завичају отварају су му и визуру неуништивног живота и љепоте оличених у дурмиторском пејзажу, али и визуру смрти и пролазности евидентних у демографском „потопу“ и нестанку многих његових најдражих. Отварали су му визуру сопственог животног усмјерења и сопствене судбине, па и предосјећај смрти и коначног смираја у утроби завичајне земље.

Пред знатижељним Јевтићем као да је Ново у магновењу оба-вио посљедњи исповиједни разговор са завичајем, када је казао: *По-некад љети, док сједим на Вражјој главици и посматрам Језерско поље, учини ми се да никуд и нијесам ишао одавде, да између оне тачке кад сам као дијете први пут загазио у воду језера и успоста-вио с њим неки невидљиви споразум и ове у којој сам сад и није било ништа. Сва моја духовна, етичка и естетска утемељења су у ви-докругу који се из те тачке формира. Он комуницира са мном кроз наслаге времена с таквом снагом да се осјећам као неко ко је при-времено залутао у паралелну стварност из које покушава наћи пут за повратак.*

Није свако такве среће да као Ново има божанствени завичај, гдје су сретно спојени највиши планински врхови са углачаним по-вршинама прекрасних језера, простране заравни са благим и при-мамљивим прелазима у брдашца и брда, измијешаним растињем зимзеленог и листопадног дрвећа, са незамјењивим теренима за зимски спорт и за планинарење у току читаве године, са примамљи-вим условима за живот пољопривредника, са амбијентом за ра-зноврсни животињски свијет од најситнијих инсеката до крупног и опасног шумског звериња. Зато је овај простор био привлачан за људе од најстаријих времена и како су се комуникације са свијетом отварале, он је постојао све привлачнији. Па ако се деси да човјек још од дјетињства носи у себи духовне потенције какве је имао Ново, онда овакав завичајни амбијент постаје непресушно инспира-тивно врело за безграничне духовне узлете. То је Ново врло рано сазнао и зато се пасионирано враћао завичају и водио с њим овакве немуште, а благотворне разговоре, какав смо претходно чули.

Ново Вуковић се коначно и заувјек вратио завичају, а духовно богатство које је од њега тако издашно примао, оставио је да се ми, његови савременици, њиме напајамо и они који дођу иза нас. Оста-вио је и упечатљив примјер и потврду о смислу и значењу завичаја за човјека и човјека за завичај.

Живко ЂУРКОВИЋ

KNJIGA NOVU VUKOVIĆU U ČAST

(*Hommage Novu Vukoviću*, priredila Rajka Glušica, JU Narodna biblioteka „Njegoš“, Nikšić 2022. str. 170)

Knjiga *Hommage Novu Vukoviću*, koju je priredila prof. dr Rajka Glušica, izašla je krajem 2022. godine u izdanju JU Narodna biblioteka „Njegoš“ u okviru naučne edicije „Signum“, a povodom 20 godina od smrti akademika i redovnog profesora Univerziteta Crne Gore. Ideja da se priredi knjiga u čast Novu Vukoviću potekla je od akademika Radomira V. Ivanovića, koji je autor predgovora knjige i čija je, kako priređivač i autorka pogovora prof. dr Rajka Glušica navodi, posljednja angažovanost bila predsjedavanje Organizacionim odborom naučne konferencije o Stefanu Mitrovu Ljubiši (povodom 200 godina od rođenja) i o Novu Vukoviću (povodom 20 godina od smrti), održane u novembru 2022. godine na Filološkom fakultetu u Nikšiću.

Knjiga je strukturalno podijeljena na: a) Predgovor „Književnonaučni doprinos Nova Vukovića“, koji potpisuje akad. Radomir V. Ivanović; b) Prvi dio u kojem se nalaze odlomci iz reprezentativnih tekstova Nova Vukovića, koji osvjetljavaju njegov stvaralački portret, a to su: „Besjeda povodom 150-godišnjice Njegoševe smrti“, „Visovi Nova Vukovića“ i „Deveta soba ili simbolički ulaz u paralelni svijet književnosti“; c) Drugi dio sadrži bibliografiju Nova Vukovića koju je sačinila dr Branka Dragosavac i Imenski registar; d) Pogovor „Knjiga Novu Vukoviću u čast“, koji potpisuje priređivač knjige prof. dr Rajka Glušica i e) Prilozi u kojima su se našle fotografije Nova Vukovića, odlomci iz njegove rukom pisane bilježnice, naslovne strane njegovih stručnih knjiga i knjiga o njemu. Kao što se vidi iz kompozicione sheme ove publikacije, ona sadrži dragocjene informacije o naučniku i profesoru Novu Vukoviću, o njegovom nemjerljivom doprinosu nauci o književnosti, ali i o njemu kao čovjeku kojeg kolege i prijatelji pamte po *plemenitosti*, kako to navodi prof. dr Rajka Glušica u Pogovoru: „Plemenitost kojom je zračio i koja podrazumijeva visoko moralne osobine, čovječnost, čovjekoljublje, dobrotu, dostojanstvenost, duhovitost i blagorodnost“¹.

¹ *Hommage Novu Vukoviću*, pogovor „Knjiga Novu Vukoviću u čast“, str. 147.

U Predgovoru knjige „Književnonaučni doprinos Nova Vukovića“ autor akad. Radomir V. Ivanović izdvaja Vukovićevu knjigu „Pripovijedanje kao opsesija“, koja je reprezentativna studija o djelu „Pričanja Vuka Dojčevića“ Stefana Mitrova Ljubiše. Akad. Ivanović ovu Novovu monografiju ističe kao prilog ljubišologiji i kao knjigu koja odražava „sve analitičke sposobnosti, znanje i umjenje njenog autora“² i u kojoj se „krije šifra tumačenja najšire shvaćenih njegovih pogleda na svijet književne umjetnosti i magije jezika kojim je ono ostvareno“³. Dakle, analizirajući Vukovićevu knjigu posvećenu poetici Stefana Mitrova Ljubiše, ali i druge, autor Predgovora u prvom dijelu naslovljenom „Metodološke premise“ izvodi zaključke o metodologiji rada Nova Vukovića, koja se zasniva na uvjerenju da se savremena literaturologija ne smije odvajati od njenog predmeta i da stvaranje i promišljanje o ostvarenom usmjeravaju pažnju na „odnos estetike, poetike i noetike.

Svjestan činjenice da su *aporije* nerješive, autor ukazuje na dva aspekta koja mu se u raspravi ove provinijencije čine suštastvenim: aspekt *literarnosti* i aspekt *osmišljenosti*, zalažući se za pankalističku viziju⁴. Autor Predgovora u nastavku ističe da je estetska suština literarnosti po Novu Vukoviću bila „magija jezika“, pa se sa tim u vezi on i bavio proučavanjem leksičkog bogatstva Ljubišinog djela, egzaltirano zaključivši da „tu leksička bujica neprestano, u talasima, zapljuskuje slušaoca, tako da se on osjeća, u neku ruku, kao da prisustvuje samom rađanju jezika“. Dakle, kao što možemo zaključiti iz navedenog citata i kao što i autor Predgovora ističe, Vuković insistira na proučavanju *filozofije jezika*, *jezičke dubine* i *riznice jezika* kao *depoa verbalne energije*, budući da se u jeziku krije umjetnička suština, saopštena na tačno određeni način i sa određenom namjerom, koja postaje predmet analize proučavaoca književnosti i jezika.

Kada su u pitanju analitički modeli koje je Vuković koristio, Ivanović zapaža da se u prvom redu oslanjao na francusku stilističku kritiku i poznate teoretičare (Barta, Ženeta, Todorova, Kristevu, Deridu i druge), dok mu je od domaćih kritičara najbliža Isidora Sekulić, zbog toga što je primjenjivala „sinkretički model kritike“. U nastavku Predgovora akad. Ivanović nastoji da izvrši analitičku podjelu na nekoliko polja kojima se Vuković bavio, pa nabraja: *književnu istoriju* (u okviru koje su mu

² *Hommage Novu Vukoviću*, predgovor „Književnonaučni doprinos Nova Vukovića“, str. 9.

³ Isto, str. 9.

⁴ Isto, str. 11.

reprezentativni prilozi o Ljubiši), *književnost za djecu i omladinu* (izdvaja knjige „Iza granica mogućeg“ i „Uvod u književnost za djecu i omladinu“) i *teoriju književnosti* (izdvaja knjigu „Putevi stilističke ideje“) i zaključuje da „mada izvanredno vlada dostignućima savremene teorije književnosti, Vuković je, rukovođen sopstvenom analitičkom prirodom, izbjegavao da se posvećuje isključivo teorijskim pitanjima, pitanjima metateorije, metoda i metodologije“⁵, nego je polazio od srazmjere između teorijskog pristupa i neposredne interpretacije, što je očigledno iz njegovih stavova prema semiologiji, naratologiji i genologiji.

U drugom dijelu Predgovora, naslovljenom „Doprinos ljubišologiji“, akad. Ivanović analizira sve Novove priloge o djelu Stefana Mitrova Ljubiše, na osnovu čega zaključuje da je on jedan od najznačajnijih ljubišologa, koji je vrhunske domete ostvario primjenom strogih vrijednosnih kriterijuma.

„Besjeda povodom 150-godišnjice Njegoševe smrti“ je prvi dio odjeljka knjige u kojem se nalaze Novovi reprezentativni tekstovi. Zapravo, riječ je o prigodnom kraćem tekstu koji je autor saopštio na svečanosti povodom 150 godina od smrti Petra II Petrovića Njegoša u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti. Prema riječima prof. dr Rajke Glušice, koja je znalački priredila knjigu, „Novova *Besjeda* predstavlja biser govorništa, koji treba da uđe u udžbenike retorike i antologije najljepših govora kao uzoran primjer savršene besjede“⁶. Sažeta forma *Besjede* sadrži niz poetskih slika u kojima je elaboriran značaj Njegoševe ličnosti, pri čemu se ističe da je Njegoš bio „čista duhovnost“ i da je kao književnik jedinstvena pojava koja je „izvan mjerila i izvan poređenja“. Novova „pjesma u prozi“, kako je prof. dr Rajka Glušica u Pogovoru naziva, odlikuje se poetskim načinom izražavanja, te bogatstvom stilskih figura, među kojima se izdvajaju metafora, metonimija i figure ponavljanja. Sve to skupa naglašava zvučni sloj teksta i čini ga umjetnički vrijednim.

„Visovi Nova Vukovića“ je drugi tekst u prvom dijelu knjige i sadrži desetak odgovora Nova Vukovića na pitanja koja je postavio Miloš Jevtić u istoimenoj knjizi. Odgovori osvjetljavaju stvaralački i naučni portret Nova Vukovića, pri čemu se izdvajaju dijelovi koji sadrže informacije o njegovom pogledu na svijet književnosti i jezika. Navedeni odlomak sadrži zanimljive podatke o počecima Novovog usavršavanja,

⁵ Isto, str. 15.

⁶ *Hommage Novu Vukoviću*, pogovor „Knjiga Novu Vukoviću u čast“, str. 134.

o boravku u Francuskoj i poznanstvima sa francuskim teoretičarima književnosti, o „pedagoškoj poetici“ i odnosu sa studentima. Dakle, odgovori Milošu Jevtiću navedeni u ovoj knjizi predstavljaju nezaobilazan put u rekonstrukciju Novovog načina mišljenja i djelovanja i siguran uvid u saznanje o tome koja su Novova polja interesovanja i istraživanja, šta je uticalo da se opredijeli za takav izbor i kako je tekao njegov naučni i profesorski rad.

„*Deveta soba* ili simbolički ulaz u paralelni svijet književnosti“ je treći tekst prvog dijela knjige (to je Uvod u njegovoj knjizi „*Deveta soba*“). U njemu Novo Vuković otkriva odnos prema književnosti i prema zadatku kritičara, koji je njegov izbor i sudbina. Ulazak kritičara u književno djelo u potrazi za tajnom stvaralaštva autor poredi sa ulaskom carevića u devetu, zabranjenu, sobu u kojoj ga čeka demon iz bajke „Baš Čelik“. Dakle, u književnom djelu, kao u devetoj sobi, skrivena je tajna, a posao kritičara se svodi na pokušaj otkrivanja tajne, pri čemu Vuković naglašava da je oružje u toj borbi „nadahnuće, intuicija, teorijska obrazba, čitalačko iskustvo, inteligencija“. U Pogovoru knjige prof. dr Rajka Glušica navodi da iz ovog teksta saznajemo „koliko je Novo Vuković ozbiljno, pa i fatalno shvatao svoj 'zanat' kritičara i interpretatora književnih djela i koliko je to poniranje u svijet fikcije književnosti ostavilo traga na njegovom duhovnom biću“⁷.

Drugi dio knjige, „Bibliografija Nova Vukovića“, koju je sačinila dr Branka Dragosavac, sadrži kompletnu bibliografiju akademika Nova Vukovića od 1967. do 2021. godine, a prati je Imenski registar i autorkine propratne napomene. Bibliografija obuhvata sva izdanja i priloge Nova Vukovića, kao i priloge o njemu, pri čemu dio koji se odnosi na radove Nova Vukovića (posebna izdanja, predgovori, pogovori, naučni i stručni radovi, metodički tekstovi, ogledi, prilozi) sadrži 305 bibliografskih jedinica, dok je drugi dio popis literature o Novu Vukoviću i ima 138 bibliografskih jedinica. Ovo je druga bibliografija Nova Vukovića (prva je objavljena u „Spomenici Novu Vukoviću“ 2004. godine i njena autorka je Branka Marković).

Pogovor „Knjiga Novu Vukoviću u čast“, koji potpisuje prof. dr Rajka Glušica, predstavlja riječ priređivača ove knjige i nudi iscrpno objašnjenje o kompoziciono-konstrukcionoj shemi knjige. U uvodu je navedeno kako je prvi koncept knjige predviđao da u centralnom dijelu

⁷ Isto, str. 141.

bude neobjavljeni magistarski rad Nova Vukovića, odbranjen 1967. godine na Filozofskom fakultetu u Beogradu, pod naslovom „Lik Vuka Dojčevića u književnom djelu Stjepana Mitrova Ljubiše“. S obzirom na to da i pored uloženog truda nijesu uspjeli da pronađu magistarski rad, autorka objašnjava da su se pisac predgovora akad. Radomir V. Ivanović (koji je idejni tvorac ove knjige) i ona opredijelili za drugi koncept, tj. da u centralnom dijelu budu prilozi Nova Vukovića koji reprezentuju njegovu mudrost, poetsku i retoričku darovitost, njegova literaturološka, estetička, egzistencijalna i pedagoška opredjeljenja i istinski odnos prema književnosti u procesu traganja za tajnom književnog teksta.

Autorka Pogovora naglašava da su smatrali da će izabrana tri fragmenta iz kazivanja i tekstova Nova Vukovića najbolje predstaviti njegov stvaralački i naučni portret, te principe na kojima se zasnivao njegov život i rad, kao i da se sva tri fragmenta „mogu smatrati amanetnim, testamentarnim – ukradenim od smrti“⁸. Ukratko predstavljajući sve tekstove koji su se našli u centralnom dijelu, prof. dr Glušica zapravo otkriva u kolikoj mjeri oni odražavaju duhovnost, mudrost i naučni potencijal akademika Nova Vukovića. Nakon predstavljanja knjige *Hommage Novu Vukoviću* autorka Pogovora daje sadržajan prikaz biografskih i podataka o naučnom radu, što dopunjuje Novov portret i zaokružuje knjigu onim informacijama koje u potpunosti opravdavaju zaključnu misao da je „proviđenje poslalo Nova Vukovića da nam pokaže do kojih naučnih visina se u maloj sredini može doseći, te da nam pruži primjer kakav treba da bude čovjek, naučnik i profesor“⁹.

Posljednji segment knjige su Prilozi, u kojima su se našle fotografije Nova Vukovića, odlomci iz njegove rukom pisane bilježnice, naslovne strane njegovih stručnih knjiga i knjiga o njemu. Svi pažljivo odabrani prilozi dopunjuju Novov portret, na večeplepan način ilustruju ono što je saopšteno o njemu i njegovom naučnom i profesorskom radu u Predgovoru, Pogovoru i centralnom dijelu knjige, te zaokružuju kompoziciju ove publikacije, koja, zahvaljujući zalaganju akad. Radomira V. Ivanovića i prof. dr Rajke Glušice, predstavlja nemjerljiv doprinos bibliografiji Nova Vukovića.

Bojana OBRADOVIĆ

⁸ Isto, str. 134.

⁹ Isto, str. 148.

SJEĆANJE

ДЕСЕТ ГОДИНА НАКОН НОВОВЕ СМРТИ

Уважени организатори овога скупа¹,

Хвала вам што сте ме позвали да говорим о моме драгом колеги и сараднику Нову Вуковићу. Наравно, мој говор неће бити осврт на личност и дјело Новово са неког објективног научног становишта, каква су моја три есеја о књижевном дјелу Нововом, нити ће бити сентиментално-комеморативни говор какав сам држао поводом његове смрти. А биће: одзив на нека подсјећања из богатог регистра мојих доживљаја с њим и осврт – на овом одстојању од десет година од његове смрти – на професионалне и људске одлике и способности његове.

Па да почнем од подсјећања. Прије неколико година одржан је један научни скуп на Жабљаку. У паузи, не тражећи друштво, упутио сам се на жабљачко гробље да се поклоним сјенима драгог Нова и мог уваженог средњошколског професора Вукомана Џаковића. И док сам стајао код једног, па код другог споменика, био сам у неком магновењу да ће се однекуд – не из гроба – појавити да се срдечно поздравимо. Та опсјена држала ме и кад сам послѣје пола часа напустио гробље. Заправо, душа је ту била у примату у односу на разум и реалност.

Друго подсјећање.

Кад се организовао 14. посљедњи Конгрес слависта Југославије у Будви 1997. године, наш Факултет добио је задужење да буде организатор. На колегијуму ме изабраше на ни мало захвалну дужност – да будем предсједник Организационог одбора. Наравно, у Одбору је и Ново. Требало је урадити пуно посла и овдје у Црној Гори и у Београду, гдје је била Управа. Једног дана пошао сам у Београд на договор с њима. Чим сам ушао на Филолошки факултет, однекуд се, не знајући, појавио Ново. Као да ме је у мраку сунце

¹ Говор на скупу поводом десет година од смрти Нова Вуковића на Филозофском факултету у Никшићу 2012. године.

огријало – знао сам да ћемо успјешно завршити посао када је Ново уза ме.

А када се одржавао Конгрес, било је преко триста делегата. Они су били подијељени у три секције: за књижевност, за језик и за методику. Наравно, и да их је било триста пута триста, између свих њих одабрао бих Нова да руководи секцијом за књижевност и то је одрађено на високом професионалном нивоу.

И још једно подсећање.

Приликом Новове сахране на Жабљаку био је велики снијег, те смо једва дошли на сахрану. А сјутрадан се одржавао у Будви научни скуп о књижевном дјелу Стефана Митрова Љубише, што је била и Новова опсесивна тема. Иако сам био пријавио реферат, ријешо сам да не идем, како због смрти Новове тако и због здравственог и психичког стања. Али, они су послали кола по мене, те није сам тако нешто могао одбити. На скупу сам прво усмено говорио о Нову Вуковићу, па онда читао реферат о Стефану Митрову Љубиши и тако повезао ова два ствараоца, што су учесници са захвалношћу прихватили. Нећу вас више оптерећивати тим подсећањима, иако бих из наших дружења и сарадње могао набројати безброј њих.

А сада ћу се осврнути, опет из личног угла, на Новов трочлани профил – као универзитетског професора, као научника и као човјека са неколико дивних људских особина по којима се препознавао, издавао и цијенио.

Из моје вишедеценијске наставничке праксе дошао сам до чврстог увјерења да наставник, цјеловито узето, промовише себе по ставу који има и који изграђује. Наиме, њега студенти посматрају и прате по свему – изгледу, одјећи, ходу, расположењу, знању, тону гласа и уопште излагања, а што је можда најважније – по комуникацији с њима, односно по томе како успоставља ту комуникацију, како их разумије, како их вреднује и уважава, не само њихово знање из датог предмета већ њих као људе, као достојне сабесједнике и сараднике. И то не једино на часу него у свакој прилици, ма гдје се сусрели и ма о чему разговарали, чак и онда када њихово понашање прелази домене уљудности и поштовања професора. Професоров став, ако је истински, све може да каналише и усклађује, тако да све тече у обострано пожељном погледу. Ако би сада било могућно окупити све генерације којима смо предавали и организовати тестирање само са једним питањем: Који је професор имао најпримјернији

став? – сигуран сам да би од свих нас био први Ново. Уосталом, он је за своје предмете – Дјечју књижевност и Стилистику – написао и уџбенике, што је било велико олакшање студентима, а ми остали нијесмо то урадили за предмете које смо предавали.

Као научник, Ново је од првих својих радова стекао репутацију темељног истраживача, поузданог теоретичара и методолога, а скоро недостижног у љепоти и прецизности израза. А истраживао је и објављивао радове од народне књижевности, па кроз све периоде и правце до модерне и постмодерне. Из домена тих истраживања објавио је десетак књига и велики број прилога у стручним гласилима и периодици. Колики је широк распон његових истраживања, илустроваћемо овим подацима: магистрирао је на књижевном дјелу Стефана Митрова Љубише, докторирао из области књижевне фантастике (или како је то он дивно формулисао: „иза граница могућег“), инаугуралну бесједу приликом пријема за редовног члана ЦАНУ држао је о књижевном дјелу постмодернисте Борислава Пекића, а у Црногорском народном позоришту, поводом једног Његошевог јубилеја, одржао је бесједу, која је одушевила, чак задивила не само присутне већ и ширу читалачку публику, тако да је тај рад о Његошу, од тада па до данас, непревазиђен.

Али оно што је највише привлачило све оне који су га познавали или пак на кратко контактирали с њим, то је неколико његових људских особина које су одмах плијениле људе и биле за трајно памћење и подсећање. То је, прије свега, виспреност његова духа: у свакој ситуацији знао је да се правилно постави тако да се комуникација одвија на обострано разумијевање и уважавање, било да се радило о службеним или несљужбеним контактима и пословима, па чак и са онима који су жељели конфликте и сукобе. А то је долазило отуда што је познавао људе и што му није требало много времена и удубљивања у њихову психу да намах процијени с ким има посла.

Кроз виспреност духа, долазила је до изражаја и друга његова особина – широкогрудост – односно пожељни душевни мир и прихватање људи са свим њиховим врлинама и манама, без имало дозе искључивости и ароганције. А виспреност духа га је стално упућивала на крајњи исход у сусретима и пословима са људима. Знао је мјеру до које се нужно може кретати, ма о ком се послу радило – било на факултету, било приликом наступа на научним скуповима, у приватном животу када је играо шаха или карата, у

контакту са женама, а вјерујем да је такав био и у својој породици. Увијек мудрост и обазривост, увијек у првом плану достојанство и интегритет своје личности. Људе је привлачио и својим особеним хумором, који је такође био одмјерен, са истанчаним осјећањем у ком га моменту употријебити и коме га упутити. Никада није био злобан, завидљив и игнорантан, а увијек доброћудан, предусретљив и усрдан.

Зато је био цијењен и уважаван у свим институцијама у којима је радио и од свих људи са којима је сарађивао и контактирао. И када је морао заувјек да напусти наш колектив, осјетила се велика празнина и код нас његових колега и читавог особља Факултета, а посебно код његових студената.

И данас, после дужег времена, мени се необично појавити на ходницима овог Факултета, свјестан да нећу срести Нова, Миша, двојицу Слоба, Марка, Љуба, Тола и многе друге драге особе, па за тренутак заборавим којим сам се послом појавио, док се мало пресаберем и вратим реалности.

Уосталом, драги пријатељи, какав је био Ново Вуковић, у нашем срцу, у нашем духу, не умиру, не умиру све до посљедње уре живота.

Живко БУРКОВИЋ

ДВАДЕСЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ АКАДЕМИКА НОВА ВУКОВИЋА

Двадесет година у нашим овоземаљским животима је дуг временски период, па магле заборава полако почињу да обавијају чак и оне изузетне и веома заслужне личности које су нас училе, оплемењивале и чиниле бољим и мудријим док су биле међу нама. Зато су сјећања на њих важна, зато о њима треба говорити, писати и проносити кроз вријеме њихове идеје, ставове, вриједности, научне резултате и етичке вриједности. Посебно је важно упознавати младе генерације које нијесу имале непосредан контакт са таквим личностима и показати им да узорних професора и одличних научника има и у малим академским срединама каква је наша. Једна таква личност која својим животом и дјелом заслужује живо сјећање и поштовање јесте академик Ново Вуковић (1937–2002).

У знак тог сјећања и поштовања, поводом двадесет година од Новове смрти у 2022. години предузели смо низ активности и то: 1. на Филолошком факултету Универзитета Црне Горе 16. и 17. новембра 2022. организовали смо веома успјешну Научну конференцију посвећену Стефану Митрову Љубиши поводом 200 година од рођења и Нову Вуковићу поводом 20 година од смрти (Љубиша и Ново на једној конференцији – логичан и природан спој); 2. у издању Народне библиотеке „Његош“ из Никшића објављена је књига *Ноттаге Нову Вуковићу*¹ и 3. читав двадесети број *Ријечи* посвећен је животу и дјелу некадашњег уредника овог часописа – академику Нову Вуковићу.

У овом подсећању на професора Н. Вуковића најприје ћемо изнијети кратке цртице из његове биографије. Рођен је 3. јуна 1937. године у дурмиторском селу Меруљи код Жабљака. Основну школу завршио је у сусједним Новаковићима, нижу и вишу гимназију у

¹ *Ноттаге Нову Вуковићу* 2022: приредила Рајка Глушица, ЈУ Библиотека „Његош“, Никшић, стр. 170.

Пљевљима (Велику матуру положио је 1955), а студије књижевности на Филозофском факултету у Београду (1960). Магистрирао је 1967. на истом факултету са темом „Лик Вука Дојчевића у књижевном дјелу Стјепана Митрова Љубише“, а докторирао 1975. године са темом „Фантастично у књижевним дјелима за дјецу између два свјетска рата на српскохрватском језичком подручју“.

Живио је у свом дурмиторском завичају, у Пљевљима (ту је завршио основну школу и гимназију), у Београду (док је студирао), у Нансију (радио на тамошњем Универзитету), а највећи дио живота провео је у Никшићу јер је за овај град везао свој радни вијек, почев од 1961. до смрти 2002. године. Врло кратко (мјесец дана) радио је у основној школи, потом прелази на Учитељску школу (1961), која се трансформише у Педагошку академију (1963), она у Наставнички факултет (1977) и на крају, 1988. године, Наставнички у Филозофски факултет. Најприје је радио као професор средње и више школе, затим као ванредни (1979), па редовни професор (1984) на Наставничком/Филозофском факултету Универзитета Црне Горе. Предавао је Књижевност реализма, Књижевност за дјецу и омладину, Народну књижевности, Културу говора и Стилистику. Године 1993. изабран је за ванредног, а 1996. за редовног члана Црногорске академије наука и умјетности. Био је члан Предсједништва ЦАНУ, секретар Одјељења умјетности и уредник *Гласника*, часописа тог Одјељења.

Био је уредник *Ријечи*, часописа Института за језик и књижевност Филозофског факултета, од 1996. до 2002. године. У част уредника који је зналачки и предано уредио највећи дио старе серије (8 бројева), цјелокупан број 20 нове серије посвећен је Нову Вуковићу, те садржи радове о њему са Научне конференције одржане на Филолошком факултету 17. новембра 2022. и друге прилоге.

Ново Вуковић је двије године (1977–1979) провео у Француској, у Нансију, радећи као лектор-предавач за српскохрватски језик на тамошњем унверзитету. Био је члан жирија за додјелу значајних књижевних награда (Његошева, Љубишина, Ристо Ратковић, Мирослављево јеванђеље, Политикиног забавника...). Био је селектор кандидата за Нобелову награду за књижевност са нашег говорног подручја и предлагао је Милорада Павића за ту најпрестижнију награду. Као истакнути научнк и наставник и сам је био лауреат награда „Октоих“, „Марко Миљанов“, „Вук Филиповић“, „Лаза Костић“...

Свој животни круг затворио је у Београду, 26. фебруара 2002. године. Сахрањен је на Жабљаку у завичају и пејзажу који је за Нова увијек био „болно истовјетан и лијеп“. Завичај је за њега нешто много више од природне љепоте – то је његова темељна тачка у којој је сав укоријењен и из које се све црпи:

„Без сјећања на завичај и без тих предјела ја не бих постојао. Понекад, љети, док сједим на Вражјој главици и посматрам Језерско поље, учини ми се да никуд и нијесам ишао одавде, да између оне тачке кад сам као дијете загазио у воду језера и успоставио с њом неки невидљиви споразум и ове у којој сам сад и није било ништа. Сва моја духовна, етичка и естетска утемељења су у видокругу који се из те тачке формира. Он комуницира са мношвом кроз наслаге времена с таквом снагом да се осјећам као неко ко је привремено залутао у паралелну стварност из које покушава наћи пут за повратак“.²

У библиографији објављеној у овом броју *Ријечи* можемо видјети да је 308 библиографских јединица изашло из пера Нова Вуковића. Од тога су седам књига (пет монографија и двије књиге студија и огледа), преко 150 научних и стручних радова и већи број приређених књига и посебних издања. Његово интересовање се углавном веже за три научне области: историју књижевности, дјечју књижевност и стилистику. Некад је избор области и тема био више наметнут потребама наставе, тј. наставним предметима које је предавао, него сопственим одабиром и жељама.

1. Прва област којој се Ново Вуковић посветио је књижевна историја, тј. проучавање дјела писаца 19. и 20. вијека. Централно мјесто у том кругу интересовања заузима дјело С. М. Љубише, које је изучавао читавог живота – од 1967. године и израде магистарског рада о Вуку Дојчевићу до студије из 1999. године „*Кањош Мацедоновић*“: између митологеме и реалистичке приповјетке³. Мотивација да крене у изучавање Љубишиног дјела била је његово незадовољство позицијом тих остварења у тадашњој критици. Ново Вуковић сматра да је Љубиша, заузевши високо мјесто у књижевним историјама, ипак био запостављен и неправедно у сјенци некавалитетнијих писаца.

² Јевтић, Милош 2002: *Висови Нова Вуковића*, Београдска књига, Београд, стр. 25.

³ Рад је објављен у Зборнику са симпозијума „Књижевно дјело Стефана Митрова Љубише – ново читање“, Будва – Режевићи, 1999. године, а касније и 2001. у књизи *Девета соба*, стр. 33–48.

Љубиша је као врсни приповједач привукао Новову пажњу вјероватно и из разлога што је и сам посједовао приповједачки таленат који се лако могао уочити. Сви који су имали прилике да слушају казивања Нова Вуковића знају да је он био „усмени приповједач најплеменитијег кова“⁴. Уз приповједачки дар Новова изразита особина је била духовитост због чега је био веома омиљен у друштву.

Љубишино дјело је интерпретирано у двијема монографским публикацијама – *Приповиједање као опсесија* (1980) представља прерађен магистарски рад о дјелу „Причање Вука Дојчевића“ и *Приповјетке С. М. Љубише* (1985) – на такав начин да су многи поново читали Љубишу због особене и аутентичне Новове критике и анализе. Он спаја дар доброг аналитичара са даром доброг писца, а као приврженик лијепе ријечи и литерарности његоује стил какав је тешко наћи код других критичара. У посљедње двије деценије живота објавио је још двије књиге са темама из савремене књижевности: *Огледи из књижевности* (1984) и књигу *Девета соба* (2001) са студијама о Пекићу, Павићу, Лалићу, Душану Костићу, Бећковићу, Миру Вуксановићу, Стевану Раичковићу...

2. Друга област којом се академик Вуковић бавио јесте књижевност за дјецу и омладину, из које је била и тема његове докторске дисертације *Фантастично у књижевним дјелима за дјецу и омладину између два свјетска рата на српскохрватском језичком простору*, одбрањена 1975. на Филолошком факултету у Београду. И у овој области објавио је двије књиге: *Иза граница могућег* (1979) и уџбеник *Увод у књижевност за дјецу и омладину* (1989. и 1996), који представља прву и незаобилазну уџбеничку литературу на факултетима и студијским програмима који имају овај предмет.

Новова педагошка етика подразумијевала је да предавач на факултету треба да понуди студентима уџбеник, скрипта или књигу за предмет који предаје. Он је то урадио и за своје предмете припремио је уџбенике за студенте, често жртвујући личну вољу и афинитете при избору тема којима би се бавио ради потреба наставе која је захтијевала друго. И у области дјечје књижевности научни рад и резултати које је постигао Ново Вуковић још увијек су недостигнути.

⁴ Дарко Танасковић, „Висовима смисла и лепоте кроз казивања Нова Вуковића“, у књизи *Висови Нова Вуковића*, стр. 5.

И поред тога што бављење дјечјом књижевности није увијек био Новов вољни избор, према његовим ријечима: „бављење том књижевношћу помогло ми је да боље упознам дијете у себи. Сваки човјек, као што се зна, носи у себи дјечју страну природе, само што је неки осјећају као терет, а неки као благослов. Пол Азар, чувени француски компаратист, правећи разлику између васпитања у латинским и сјеверним земљама Европе, каже да се у првим дјеца доживљавају као будући људи, а у другима људи као бивша дјеца. Мој случај припада овој другој онтолошкој концепцији“ (Јевтић 2002: 65). И многи критичари су препознали то дјечје у Нововој природи, сматрајући га „вечним дурмиторским дечаком и заточником исконске приче“⁵.

3. Трећа област интересовања Нова Вуковића је стилистика, коју је такође годинама предавао на факултету. Из ове области има књигу *Путеви стилистичке идеје* (2000) конципирану као универзитетски уџбеник који пружа свеобухватан преглед најважнијих питања којима се бави стилистика. До појаве Новове књиге на српскохрватском језичком простору било је мало стилистичке литературе због традиционалног приступа језику и строге одвојености науке о језику и науке о књижевности, упркос томе што је још 1958. године на „Конференцији о стилу“ у Индијани Роман Јакопсон истакао: „Лингвиста који је глув за поетску функцију језика и књижевни критичар који је равнодушан према лингвистичким проблемима и не комуницира са лингвистичким методама подједнако су очигледни анахронизми“.

Књигу *Путеви стилистичке идеје* аутор је, по сопственим ријечима, „дуго и педантно радио“, а уз то је истакао да су га стилистичке идеје одувијек привлачиле јер је „слутио да се негдје у њој крије дио одговора о мистерији лијепог изражавања, оног изражавања које, било у свом усменом или писаном облику, спонтано покрене наше естетско чуло, без јасне представе зашто се то десило“ (Јевтић 2002: 65–66).

Трагајући за естетским и лијепим у књижевном тексту, одговоре тражи у стилу и научној дисциплини која се њиме бави. Стилистичка идеја је за академика Вуковића, прије свега, идеја да стил

⁵ Дарко Танасковић, „Висовима смисла и лепоте кроз казивања Нова Вуковића“, у књизи *Висови Нова Вуковића*, стр. 9.

постоји као феномен који се може запазити, описивати и проучавати. Послужила је да се око ње, као око неке врсте централне осе, постепено формира стилистичка мисао, под којом Ново подразумева укупност разноликих идеја и сазнања о стилу што су се у континуитету рађали од зачињања стилистичке идеје до данас.⁶

Критичари који су писали о научно-истраживачком раду и постигнутим резултатима професора Нова Вуковића сагласни су да је у све три научне области које су га доминантно окупирале: љубишологији, дјечјој књижевности и стилистици досегао сам врх, што говори о његовом аутентичном аналитичком дару, огромном раду и одговорности према својој професији научника – аналитичара и тумача књижевних текстова и теоретичара књижевности и педагога. Професор Вуковић се од бројних истраживача и критичара сматра најбољим тумачем Љубишиног дјела. Његови доприноси науци о дјечјој књижевности темељни су и незаобилазни, а књига из стилистике једна од првих из те области на српскохрватском говорном подручју која је, такође, постала узорна и неопходна за све оне који се баве феноменом стила у књижевном тексту.

У науци о књижевности Ново Вуковић је, дакле, на врху научне пирамиде, а какав је био као професор-педагог и предавач који је своје знање са уживањем преносио генерацијама студената? Новова „педагошка поетика” састоји се од труда да му предавања буду саткана од исказа који је стручно утемељен, логичан и лијеп. „Без те, условно речено естетске димензије, предавања могу да буду добра, али не могу да изазову ефекат и природну потребу слушалаца да вас опет чују” (Јевтић 2002: 57), а лијепа предавања не значе и лака предавања. Као студенткиња прве генерације четворогодишњег студија Српскохрватског језика и књижевности југословенских народа и народности на Наставничком факултету, сјећам се да је Ново Вуковић био омиљени професор, врсни и сугестивни предавач који је плијенио љепотом казивања и који је сваку тему чинио вриједном и занимљивом. Његова предавања су се дуго памтила и била повод за даља трагања и разговоре. Љепотом и сугестивношћу казивања постизао је тај ефекат о којем је говорио Милошу Јевтићу, тако да су студенти имали потребу и жељу да га поново слушају, па су његова предавања била најпосјећенија и најинспиративнија.

⁶ Видјети у књизи *Путеви стилистичке идеје*, Јасен, Никшић 2000. стр. 15.

Какав је Ново био човјек, какав је имао однос према студентима, колегама, сарадницима, пријатељима говоре бројни прилози, некролози, говори, писма, сјећања... изговорени и објављени⁷ након његове преране смрти. У њима се очитује поштовање и туга за добрим и господственим човјеком кога је Бог „и душом и тијелом украсио“. Ако бисмо тражили да издвојимо неку од особина као типичну за академика Нова Вуковића, то би била – племенитост. Племенитост којом је зрачио и која подразумева високе моралне особине, човјечност, човјекољубље, доброту, достојанственост, духовитост и благородност.

Овако комплетне личности које представљају „висове“ и на научном, педагошком и људском плану раритетне су и у много већим академским срединама него што је црногорска. Зато се треба стално подсећати на њих и говорити о изузетним и узорним члановима наше научне и академске заједнице који су градили и уздизали Филозофски факултет и Универзитет Црне Горе. Један од таквих недвосмислено је био академик Ново Вуковић, који својим животом и дјелом представља савршен узор за то какви треба да будемо као професори, колеге и људи.

Рајка ГЛУШИЦА

⁷ Видјети Зборник радова са научног скупа *Живот и дјело академика Нова Вуковића*, уредник академик Бранислав Остојић, Огранак Вукове задужбине Жабљак–Шавник–Плужине, Жабљак 2003. стр. 271 са 35 прилога и *Споменицу Нову Вуковићу*, уредник академик Ранислав Булатовић, ЦАНУ, Подгорица 2004. стр. 94.

CONTENTS

A foreword	5
-------------------------	----------

DISCUSSIONS AND ARTICLES

Radomir V. IVANOVIĆ Poetic and Aesthetic Determinations of Novo Vuković	9
---	----------

Nenad VUKOVIĆ <i>Daj dvi oči da se nagledaju – Novo vuković, Staring at Beauty</i>	33
--	-----------

Siniša JELUŠIĆ Myth, History, Fiction. On the Hermeneutic Approach of Academician Novo Vuković	43
--	-----------

Rajka GLUŠICA <i>Besjeda nad besjedama</i> by Novo Vuković	55
--	-----------

Nataša JOVOVIĆ The Contribution of Novo Vuković to the Development of Dontenegrin Literary Stylistics and Poetics	67
---	-----------

Zora JESTROVIĆ Profiling of the Scientific and Physical Being of Academician Novo Vuković.....	77
--	-----------

BIBLIOGRAPHY OF NOVO VUKOVIĆ

Branka DRAGOSAVAC Contribution to the Bibliography of Novo Vuković	91
--	-----------

Bibliography of Novo Vuković	94
---	-----------

Name register	138
----------------------------	------------

REVIEWS

Zorica RADULOVIĆ

On the Stylistic Thought of Novo Vuković

Review of the Book *Putevi stilističke ideje* by Novo Vuković 147

Živko ĐURKOVIĆ

Fascinations and Frustrations of the Homeland in the book

Visovi Nova Vukovića by Miloš Jeftić

Review of the Book *Visovi Nova Vukovića* by Miloš Jeftić..... 153

Bojana OBRADOVIĆ

The Book *Novu Vukoviću u čast*

Review of the Book *Hommage to Novo Vuković* 159

IN MEMORIAM

Živko ĐURKOVIĆ

Ten years after the death of Novo 167

Rajka GLUŠICA

Twenty Years Since the Death of Academician Novo Vuković.... 171

RIJEČ

ČASOPIS ZA NAUKU O JEZIKU I KNJIŽEVNOSTI

Izdavač

FILOLOŠKI FAKULTET UNIVERZITETA CRNE GORE
INSTITUT ZA JEZIK I KNJIŽEVNOST

Za izdavača
Igor LAKIĆ

Lektura i korektura
Nevena TOMIĆ-BRKULJAN

Prevod na engleski
Milena MRDAK-MIĆOVIĆ

Tehnička obrada
Dalibor VUKOTIĆ

Korice
Slobodan VUKIĆEVIĆ

Časopis izlazi jednom godišnje u elektronskoj formi na sajtu
www.rijec.ucg.ac.me

Rukopisi se mogu slati na adresu: Uredništvu Riječi, Institut za jezik i
književnost, Filološki fakultet Nikšić, Danila Bojovića bb. ili na e-mail
rajkag@ucg.ac.me ili natasaj@ucg.ac.me
